

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL DONATI ELEMANLARININ KENT
KİMLİĞİNE KATKISI: “HOPA ÖRNEĞİ”**

Özlem GÜREL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**

**Haziran-2018
KONYA
Her Hakkı Saklıdır**

TEZ KABUL VE ONAYI

Özlem GÜREL tarafından hazırlanan “Kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı: ‘Hopa örneği’” adlı tez çalışması 19.06.18 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Bölümü Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof.Dr.Serpil ÖNDER

Danışman

Doç.Dr.Banu ÖZTÜRK KURTASLAN

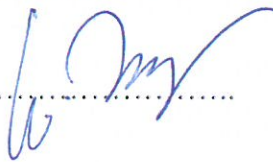
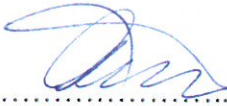
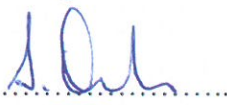
Üye

Prof.Dr.Serpil ÖNDER

Üye

Doç.Dr.Mehmet TOPAY

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr.

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ
S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü
Enstitü Müdürü
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Özlem GÜREL

19/06/2018

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KENTSEL DONATI ELEMANLARININ KENT KİMLİĞİNE KATKISI:
“HOPA ÖRNEĞİ”****Özlem GÜREL****Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. Banu ÖZTÜRK KURTASLAN****2018, 122 sayfa****Jüri****Prof. Dr. Serpil ÖNDER****Doç. Dr. Mehmet TOPAY****Doç. Dr. Banu ÖZTÜRK KURTASLAN**

Kent geçmişten gelen fiziksel, tarihsel ve kültürel değerlerin gelişerek bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir ortamdır. Aynı zamanda kentler ortaya çıkmaya başladıkları dönemden itibaren buldukları coğrafyanın koşulları ve orada yaşayan insanların tarihsel ve kültürel özellikleri ile oluşmakta, olgunlaşmakta ve gelişmektedir. Kentleşme kavramının hızla arttığı günümüzde, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle de kentler birbirine benzemeye ve yavaş yavaş kimliklerini kaybetmeye başlamıştır. Kentlerin kimliklerini yansıtması hususunda kentsel donatı elemanlarının rolü büyüktür. Kentsel donatı elemanları, kullanıcıların kentsel açık alandan beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamakta aynı zaman da mekâna görsel ve estetik değer katmaktadır. Kentsel donatı elemanları buldukları mekânı tanımlayan ve özelleştiren elemanlardır.

Bu çalışmada saha araştırması olarak Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan, Artvin'in Hopa ilçesi tercih edilmiştir. Hopa'nın konumu itibarıyla Doğu Karadeniz bölgesinin en doğusunda bulunması, Gürcistan Cumhuriyeti'ne sınır ilçe olması, Türkiye yağış ortalamasının üzerinde yağış alması, iklimi ve konumu itibarıyla bitki örtüsünün çeşitli olması gibi faktörler bu çalışmada tercih edilmesinde etkili olmuştur; zira bu faktörler ilçenin kendine has kimliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Hopa İlçesi'ndeki mevcut kent kimliğinin kentsel donatı elemanları üzerindeki katkısının olup olmadığı, kent kimliğinin kentsel donatı elemanlarına yansıtılıp yansıtılmadığı sorularını akla getirmektedir.

Çalışma kapsamında kentsel donatı elemanlarının kent içerisindeki önemi, anlamı, işlevi, kent ile kurdukları ilişki ve kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı Hopa örneği bağlamında irdelenmektedir. Bu doğrultuda ilçede bulunan kentsel donatı elemanları fotoğraflanmış, yerinde incelenerek kent mobilyalarının kent kimliğine katkısı açısından detaylı değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak ise, tespit edilen eksiklikler doğrultusunda alanda bulunan kentsel donatı elemanları ve bunların kent kimliği ile ilişkisi hususunda öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel donatı elemanları, Kent kimliği, Kent, Hopa ilçesi

ABSTRACT**MS THESIS****THE CONTRIBUTION OF URBAN EQUIPMENT ELEMENTS TO URBAN
IDENTITY: HOPA SAMPLE****Özlem GÜREL****The Graduate School Of Natural And Applied Science Of Selçuk University
The Degree Of Master Of Science
In Landscape Architecture****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK KURTASLAN****2018 ,122 Pages****Jury****Prof. Dr Serpil ÖNDER****Assoc. Prof. Dr Mehmet TOPAY****Assoc. Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK KURTASLAN**

The city is a social environment created by the development of physical, historical and cultural values from the past. The cities have been also formed and shaped and developed with the conditions of the geography and the historical and cultural characteristics background of the people living there since the period they started to appear. Today, the concept of urbanization is growing rapidly and also because of the development of communication and transportation technologies, the cities have begun to lose their identities and resemble each other. The role of urban facilities is significant in terms of reflecting the identity of cities. Urban equipment elements meet the needs and expectations of users from urban open areas and it also adds visual and aesthetic value to space. Urban equipment elements are the elements that define and customize the space they are in.

In this study, Hopa district of Artvin, located in the Eastern Black Sea Region has been chosen as a field research. There are some factors in the choice of Hopa district that it is located in the easternmost part of the Eastern Black Sea region; it is a border town, next to the Republic of Georgia; Hopa is above the average rainfall of Turkey; it also has a variety of vegetation because of its climate and location: then these factors form the unique identity of the district. In this context, all of them bring to mind some questions whether there is a contribution of current urban identity to the urban equipment elements or not and whether the urban identity is reflected on urban equipment elements or not.

Within the scope of the study, the importance, meaning, function, relationship with the city and the contribution of the urban equipment elements to urban identity are examined in the context of the Hopa example. In this regard, the urban equipment elements in the district were photographed and examined in detail, and detailed evaluations were made in terms of contribution of the urban equipment elements to urban identity. As a result, the deficiencies and inadequacies were discussed and various suggestions were made about the urban equipment elements in Hopa district in the context of its contribution to the urban identity.

Keywords: Urban equipment elements, Urban identity, City, Hopa district

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmamın tamamlanması sürecinde büyük bir özveriyle çalışmalarımı takip eden, yönlendiren ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Banu ÖZTÜRK KURTASLAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimim boyunca akademik çalışma doğrultusunda beni yönlendiren, güvendiğini hissettiren, lisans bitirme tezimde değerli vaktini bana ayırıp bu konularda beni bilgi sahibi yapan değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Bülent TURGUT'a teşekkürü borç bilirim.

Hayatım boyunca tüm çalışmalarımda sabır ve özveri ile yanımda olan değerli annem Bahriye AKTAŞ'A babam, Nahit AKTAŞ'a ve kardeşim Büşra AKTAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Bana her konuda güvendiğini hissettiren ve her zaman yanımda olan değerli eşim, hayat arkadaşım Caner GÜREL'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayattaki en özel ve en güzel duyguyu Anneliği bana tattıran hayatımıza ayrı bir anlam ve amaç katan canım kızım Lina GÜREL'e teşekkür ederim.

Özlem GÜREL
KONYA-2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
1.GİRİŞ	1
2.KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3.KURAMSAL TEMELLER	9
3.1.Kent.....	9
3.2.Kimlik-Kent Kimliği-Kentsel Kimlik.....	11
3.3.Kent Kimliğini Etkileyen Bileşenler.....	16
3.3.1.Toplumsal kimlik.....	18
3.3.1.1.Sosyo -kültürel yapı.....	18
3.3.1.1.1.Kültürel Kimlik.....	18
3.3.1.1.2.Tarihsel Kimlik	19
3.3.1.1.3.Kurumsal Yapı.....	20
3.3.1.1.4.Demografik Yapı	20
3.3.1.2.Sosyo-ekonomik yapı	21
3.3.2.Çevresel Kimlik	22
3.3.2.1.Doğal çevre unsurları.....	22
3.3.2.1.1.Topoğrafik özellikler	23
3.3.2.1.2.Coğrafi konum	24
3.3.2.1.3.İklim.....	25
3.3.2.1.4.Bitki örtüsü	27
3.3.2.1.5.Jeolojik Durum	27
3.3.2.2.Yapay Çevre Unsurları	28
3.3.2.2.1.Binalar/ Yapılar.....	29
3.3.2.2.2.Yollar	31

3.3.2.2.3.Meydanlar	32
3.3.2.2.4.Açık Alanlar.....	34
3.3.2.2.5.Sembol olmuş elemanlar.....	35
3.3.2.2.6.Donatı elemanları.....	36
3.4.Kentsel Donatı Elemanları.....	38
3.4.1.Kentsel Donatı Elemanlarının Tarihi Gelişimi	41
3.4.2.Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması.....	44
3.4.3.Kentsel Donatı Elemanları Ve Peyzaj Tasarımı	46
3.4.4.Kentsel Donatı Elemanlarının Taşınması Gereken Nitelikler	47
3.4.5.Kentsel Donatı Elemanlarında Yerleştirme Süreci.....	48
3.4.5.1.Yer seçimi	48
3.4.5.2.Yerleştirme miktarları.....	48
3.4.5.3.Birimler arasında koordinasyonun sağlanması	48
3.4.6.Kentsel Donatı Elemanlarının Tasarım İlkeleri	48
3.4.6.1.İşlevsellik	49
3.4.6.2.Estetik	50
3.4.6.3.Malzeme.....	51
3.4.6.4.Biçim.....	53
3.4.6.5.Doku.....	53
3.4.6.6.Algılanabilirlik.....	55
3.4.6.7.Renk	56
3.5.Kentsel donatı elemanları ve Kent Kimliği İlişkisi	57
4.MATERYAL VE YÖNTEM.....	60
4.1. Materyal	60
4.2.Yöntem.....	61
5.ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA.....	63
5.1.Hopa Kent Kimliği.....	63

5.1.1. Toplumsal Kimlik	63
5.1.1.1.Hopa'nın Sosyo-Kültürel Kimliği	63
5.1.1.1.1.Hopa'nın Tarihsel Kimliği.....	63
5.1.1.1.2.Hopa'nın Kültürel Yapısı.....	64
5.1.1.2.Hopa'nın Sosyo-Ekonomik Kimliği	65
5.1.1.2.1.Çay	65
5.1.1.2.2.Sarp Sınır Kapısı	66
5.1.1.2.3.Hopa Limanı	67
5.1.1.2.4.Balıkçılık.....	68
5.1.2 Hopa İlçesi'nin Çevresel Kimliği	69
5.1.2.1Hopa'nın Doğal Çevre Unsurları.....	69
5.1.2.1.1.Coğrafi Konum	69
5.1.2.1.2.İklim.....	71
5.1.2.1.5.Jeolojik Durum	72
5.1.2.1.6.Bitki Örtüsü.....	73
5.1.2.1.7.Topoğrafya.....	74
5.1.2.2 Hopa'nın Yapay Çevre Unsurları	76
5.1.2.2.1.Kentsel Donatı Elemanları.....	79
5.1.2.2.1.1.Oturma birimleri	79
5.1.2.2.1.2.Bitki kasaları	83
5.1.2.2.1.3.Zemin Kaplamaları	85
5.1.2.2.1.4.Çöp kutuları	88
5.1.2.2.1.5.Aydınlatma elemanları.....	89
5.1.2.2.1.6.Su ögesi.....	91
5.1.2.2.1.7.Üst Örtü Elemanları	93
5.1.2.2.1.7.Çocuk oyun elemanları	94
5.1.2.2.1.8.Büfe- Stand-Kiokslar	95

5.1.2.2.1.9.Caydırıcı ve sınırlayıcılar.....	96
5.1.2.2.1.10.Yönlendiriciler	97
5.1.2.2.6.11.Reklam Panoları.....	97
5.1.2.2.1.12.Sembol Olmuş Elemanlar	98
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKLAR	104
ÖZGEÇMİŞ	109

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Çatakhöyük neolitik kenti	11
Şekil 3.2. Kent kimliğine sahip Safranbolu.....	15
Şekil 3.3. Kentsel kimlik bileşenleri.....	17
Şekil 3.4. Amasra küçük klişe.....	19
Şekil 3.5. Versay sarayı.....	20
Şekil 3.6.Topoğrafyası ile tanınan Cape Town.....	24
Şekil 3.7.Coğrafi konumu ile ünlü Venedik.....	24
Şekil 3.8. İki kıtayı birleştiren İstanbul Boğazı.....	25
Şekil 3.9. Sıcak iklime sahip Mardin.....	26
Şekil 3.10. İklim özelliklerinden dolayı eşsiz doğal güzelliğe sahip Rize.....	26
Şekil 3.11. Erguvan denince akla gelen İstanbul.....	27
Şekil 3.12. Jeolojik durumu nedeniyle sağlam kayalıklar üzerine kurulmuş Manhattan gökdelenleri.....	28
Şekil 3.13. Ayasofya Müzesi, İstanbul.....	30
Şekil 3.14. İlginç tasarımı ile Barcelona kentine kimlik kazandıran La Sagrada Familia.....	30
Şekil 3.15. Sidney Opera Binasını	31
Şekil 3.16. Champs-Élysées, Paris-Fransa	31
Şekil 3.17. Moskova’da bulunan Kızıl Meydan	33
Şekil 3.18. Aziz Peter meydanı, İtalya	33
Şekil 3.19.İstanbul Sultan Ahmet Meydanı.....	34
Şekil 3.20. Central Park New York	34
Şekil 3.21. Paris’in sembolü haline gelmiş Eiffel Kulesi.....	35
Şekil 3.22. Telefon Kulübesi, İngiltere.....	36
Şekil 3. 23. Topografyadan ilham alan kent mobilyası	37
Şekil 3.24. Estetik kent mobilyası	38
Şekil 3.25. Kent mobilya örneği	39
Şekil 3.26. İşlevsel ve estetik kent mobilyaları	40
Şekil 3.27. Mil taşı örneği.....	41
Şekil 3.28. İlk sokak lambası örneği	42
Şekil 3.29.İşlevsel kent mobilyası	49
Şekil 3.30. Fonksiyonel kent mobilyası	50
Şekil 3.31. Estetik kent mobilyası	50
Şekil 3.32.Estetik oturma birimi.....	51
Şekil 3.33. Ahşap malzeme.....	52
Şekil 3.34.Malzeme farkı	52
Şekil 3.36. Biçimce farklı oturma birimi	54
Şekil 3.37. Doku Örneği	55
Şekil 3.38. Algılanabilirlik	55
Şekil 3.39.Farklı renklerde oturma birimi	56

Şekil 3.40.Oturma birimi.....	56
Şekil 4.1.Çalışma akış şeması	62
Şekil 5.1.Eski Hopa Fotoğrafı.....	64
Şekil 5.2.Ekonomik kimliği yansıtan çay	65
Şekil 5.3.Sarp sınır kapısı Gürcistan	66
Şekil 5.4.Hopa Limanı	67
Şekil 5.5.Karadenizde balıkçılık	68
Şekil 5.6.Araştırma Alanı Hopa'nın Kuş Bakışı Görünümü.....	69
Şekil 5.7. Hopa ilçesi idari sınırlar	70
Şekil 5.8.Hopa ilçesine ait yağış grafiği	72
Şekil 5.9. Hopa ilçesine ait sıcaklık grafiği	72
Şekil 5.10. Artvin ili ve ilçeleri deprem haritası	73
Şekil 5.11.Hopa yükseklik haritası	74
Şekil 5.12.Hopa eğim haritası.....	75
Şekil 5.13.Hopa bakı haritası.....	75
Şekil 5.14.Arazi kullanım kabiliyet sınıfı haritası.....	76
Şekil 5.15.Hopa geleneksel ev modelinde müze evi	77
Şekil 5.16. Serender ev	78
Şekil 5.17. 15 Temmuz Demokrasi şehitleri parkı oturma birimleri	79
Şekil 5.18. Bitki kasası ve oturma birimi.....	80
Şekil 5.19. Bitki kasası ve oturma birimi.....	81
Şekil 5.20. Oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı.....	81
Şekil 5.21. Oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı.....	82
Şekil 5.22. Estetik olmayan bitki kasası 15 Temmuz şehitler parkı.....	83
Şekil 5.23.Bitki kasası 15 Temmuz şehitler parkı.....	84
Şekil 5.24. Bitki kasası oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı.....	85
Şekil 5.25.Hopa zemin kaplama örneği 15 Temmuz şehitler parkı.....	86
Şekil 5.26. Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı	86
Şekil 5.27.Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı.....	87
Şekil 5.28. Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı.....	87
Şekil 5.29.Çöp Kutusu 15 Temmuz şehitler parkı	88
Şekil 5.30.Çöp Kutusu 15 Temmuz şehitler parkı	88
Şekil 5.31.Çöp kutusu 15 Temmuz şehitler parkı.....	88
Şekil 5.32.Hopa'da bulunan aydınlatma elemanı 15 Temmuz şehitler parkı	89
Şekil 5.33.Aydınlatma elemanı 15 Temmuz şehitler parkı	90
Şekil 5.34.Aydınlatma elemanı.....	90
Şekil 5.35.Aydınlatma elemanı	90
Şekil 5.36.Aydınlatma elemanı	91
Şekil 5.37.Aydınlatma elemanı.....	91
Şekil 5.38.15 Temmuz şehitler parkı süs havuzu	91

Şekil 5.39. İsmet acar sokağı su çeşmesi	92
Şekil 5.40. İsmet acar sokağı su çeşmesi.....	92
Şekil 5.41.Üst örtü elemanı Temmuz şehitler parkı	93
Şekil 5.42. Temmuz şehitler parkı oyun alanı.....	94
Şekil 5.43. İsmet acar kültür sokağı satış stantları	95
Şekil 5.44. İsmet acar kültür sokağı satış stantları	96
Şekil 5.45. İsmet acar kültür sokağı	96
Şekil 5.46. İsmet acar kültür sokağı satış stantları	97
Şekil 5.47. İsmet acar kültür sokağı reklam panoları	97
Şekil 5.48.İsmet acar kültür sokağı reklam panoları	98
Şekil 5.49.Kazım Koyuncu Heykeli	99
Şekil 5.50.Atatürk heykeli	100

1.GİRİŞ

Kentsel mekanlar, içinde yer alan canlı ve cansız materyallerin birbirleri ile ve toplumun yaşam biçimi ile bir bütün halinde ele alınmasıyla meydana gelir. Bu mekanlar insanların sosyal ve kültürel özelliklerinin en iyi şekilde ifade edildiği ortamlardır.

“İnsanoğlu sürekli olarak yaşadığı mekânı güzelleştirme, geliştirme ve daha yaşanabilir hale getirme kaygısı ile çalışmıştır. Peyzaj mimarlığı çalışmaları da hep bu felsefe ile insanlara daha yaşanabilir ortamlar oluşturmayı amaçlamıştır” (Turgut, 2011). Kentlerdeki sosyal ve rekreasyonel alanların geliştirilmesinde kent mobilyalarının rolü büyüktür. Kent mobilyaları, aynı zamanda kentin geçmişi ile geleceği arasında ilişki kuran ve bu sayede kente kimlik kazandıran nesnelere dir. İnsan ile doğa arasındaki ilişkiyi dengeleyen kent mobilyaları yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlar (Sakal, 2007). Ayrıca kent mobilyaları hem işlevsel açıdan hem de estetik açıdan bulunduğu kent ile uyumlu olmalıdır. Göncü (2007)’nün belirttiği gibi “kent mobilyaları ihtiyaca yönelik olduğu kadar yer aldığı mekân ile hem form hem de malzeme açısından uyum içinde olmalıdır. Kent mobilyaları mekân içerisinde yaşayan ve mekânın yaşamasını sağlayan sistemlerdir. Canlılıklarını koruyabilmeleri de yenilenmelerine bağlıdır”. Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere kent mobilyaları kentsel alanların anlam kazanabilmesi, işlevsel olabilmesi, kültürü de yansıtarak geçmiş ile gelecek arasında bağ kurabilmesi, yaşam standartlarını ve konforunu geliştirebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İhtiyaca yönelik olarak geliştirilen kent mobilyalarının güncelliklerini koruyabilmesi için sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde olması gerekmektedir, bu sayede kentsel donatı elemanları zaman içerisinde kullanıcıların değişen ihtiyaçlarını da karşılayabilmektedir.

Kentsel donatı elemanlarının, bilimsel, ekolojik ve teknik kriterler düşünülerek tasarlanması ve sürekliliğinin sağlanması sonucunda modern ve yaşanabilir kent kavramı ortaya çıkar (Sakal, 2007). Sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar tarafından biçimlenen toplumsal yaşam tarzı, kentsel donatı elemanlarının miktarı, kalitesi ve dağılımı, toplumun gelişmişlik düzeyinin çevreye yansması olarak kendisini göstermektedir (Başal, 2000).

Dünyada ve ülkemizde gelişen teknolojinin de etkisi ile kentleşme kavramı hızını artırmış ve kentleşmenin sonucunda sürekli değişen ve gelişen kentler yavaş yavaş kimliklerini kaybetmeye başlamıştır.

Kentlerin doğal, sosyo-kültürel ve tarihi özelliklerinden etkilenerek meydana gelen kent kimliği, kentleşme sürecinden olumsuz yönde etkilenmektedir. Teknolojiye ayak uydurmak adına modern mimari yapıların oluşturulması geleneksel mimarinin gözle görünür derecede azalmasına sebep olmuştur. İletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve ulaşımın günümüzde kolaylaşması sonucu insanların istedikleri yerlere en kısa zamanda ulaşması kentlerde benzer fiziksel öğeler meydana getirmiştir. Bu bağlamda, birbirine benzer kentlerin giderek çoğalmasıyla kentlerin en önemli özelliklerinden “özgünlüğü” yok olmaktadır ve bu da kentlere has kimliği ortadan kaldırmakta hatta yok etmektedir. Bu çalışmada kent kimliklerinin önemi ve kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı Hopa örneği bağlamında irdelenmektedir. Bu sayede kentlerdeki kimliksizleşme sorunu ortaya konulmuş ve bu konuda çeşitli öneriler getirilmiştir.

Bu çalışmada, saha araştırması olarak Doğu Karadeniz’in doğal güzelliklerine sahip iklimi, topoğrafyası, bitki örtüsü ve konumu ile kendine has nitelikleri olan Hopa İlçesi tercih edilmiştir. Kendine has doğal çevre unsurlarının varlığı ve bu özelliklerinin kentteki donatı elemanlarına yansıtılıp yansıtılmadığı sorusunu akla getirmektedir. Bundan doğan sonuçla bu çalışmada Hopa’da bulunan 15 Temmuz demokrasi şehitleri parkı ve İsmet acar kültür sokağında bulunan kentsel donatı elemanlarının kent kimliği ile ilişkisi irdelenmiştir.

Çalışmanın kuramsal temeller kısmında, kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı bağlamında ilk olarak kent, kimlik, kent kimliği ve kent kimliği bileşenleri konularına kapsamlı olarak yer verilmiştir. Ardından kent kimliği bileşenlerinden olan kentsel donatı elemanlarının kentler ve kent kimliği açısından önemi, kentsel donatı elemanlarının tarihi gelişimi, sınıflandırılması, peyzaj tasarımındaki yeri ve önemi, kentsel donatı elemanlarının tasarım ölçütleri, yerleştirme süreci ve tasarım ilkeleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Tez çalışmasında araştırma alanında bulunan donatı elemanları yerinde incelenerek kent mobilyalarının kent kimliğine katkısı açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

Değerlendirmeler sonucunda alanda ve kentsel donatılardaki olumlu ve olumsuz yönler irdelenerek kentlerin kimliklerini yansıtmadaki yeterlilikleri araştırma ve bulgular kısmında “kent kimliği bileşenleri” konu başlığı altında anlatılmıştır.

Sonuç kısmında ise kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı bulgular kısmında belirtilen eksiklikler ve yetersizlikler çerçevesinde tartışılarak kent kimliğine katkısı bağlamında, çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanları konusunda çeşitli öneriler ortaya konmuştur.

Kentsel donatı elemanlarının kentlerin kimliğine katkısı kentlerin doğal, kültürel, ekonomik ve tarihi özelliklerinin geçmişten günümüze bir bütün halinde yansımaları ile oluşur. Kentsel donatı elemanlarının tasarlanmasında kentlerin özellikleri dikkate alınan bir husustur. Bu bakımdan bazı kentler iklim özellikleri doğrultusunda kent kimliği yansıtırken, diğer kentlerde kültürel, tarihi veya ekonomik özellikler kimliği yansıtmada ön plana çıkmaktadır. Örneğin Türkiye'nin en soğuk illerinden biri olan Erzurum şehrini ele alındığında, kent mobilyalarından biri olan otobüs duraklarının iklim özelliklerinden ötürü tamamen kapalı ve ısıtılmalı alanlar olduğu görülmektedir, diğer taraftan UNESCO Dünya Mirası listesindeki Safranbolu şehrine bakıldığında şehirdeki tarihi dokunun bozulmadığı, modern mimariden etkilenmediği, kent kimliğini oluşturan etmenlerden biri olan kaldırımların özüne sadık kalınarak Arnavut kaldırımlardan oluşturulduğu gözlemlenmektedir.

Her kentin kendine özgü tarihi, kültürü, doğal özellikleri olduğu gibi bu özelliklerden meydana gelen kendine has kimliği de olmalıdır. Kentler, kimlikleri sayesinde herkes tarafından tanınır, ekonomik ve sosyal açıdan gelişirler.

2.KAYNAK ARAŞTIRMASI

Özer (1998), “planlı ve tasarlı yaşam alanlarının kent kimliği üzerindeki etkileri, Antalya örneği” adlı yüksek lisans tezinde kent kimliğini ve alt başlıklarını, yaşam alanlarını detaylı olarak belirtmiştir. Kent kimliğini meydana getiren bileşenleri ve bu bileşenlerin süreç içindeki etkilerini açıklamıştır.

Çöl (1998), “kentlerimizde kimlik sorunu ve günümüz kentlerinin kimlik derecesini ölçmek için bir yöntem denemesi” adlı doktora tezinde “her kentin bir kimliği vardır.” anlayışından yola çıkarak kent kimliğini, bileşenlerini, kent kimliğinin uluslararası boyutunu, geleneksel kent dokusunu, kent kimliğinin İzmir ve Eskişehir illerinde incelemesini detaylı olarak açıklamıştır. Sonuç kısmında ise, kentlerin kimliklerinin korunması ve yitirilmesini önleyecek hususlar belirtilmiştir.

Can (1999), yaptığı çalışmada, kent, kentleşme, kimlik, kent kimliği, kimliksizliği, kent kimliği bileşenleri ve kent kimliğinin tarihsel gelişimini detaylı olarak açıklamıştır. Çalışmanın sonucunda ise var olan kent kimliğinin gelecekte nasıl olacağına dair ip uçları verilmiştir.

Eyüp (2003), “şehir mobilyası tasarımının temel ilkeleri” adlı yüksek lisans tezinde kent mobilyalarının kullanıcısı olan bireyin, kent mobilyası ve bulunduğu çevreyle ilişkilerini incelemek, kent mobilyalarının tasarlanmasında belirleyici olan “Temel İlke” ve “Tasarım Ölçütlerini” belirtmiştir. Tezin birinci bölümünde, kent mobilyalarının tasarımı, gelişimi ve değerlendirilmesi, ikinci bölümde, kent mobilyalarının tasarımında kullanılan temel ilkelere yer verilmiştir.

Yıldırım (2004), “İstanbul’da kent mobilyalarının değerlendirilmesi Sultanahmet Meydanı örneği” adlı tez çalışmada hızlı kentleşme, değişen yaşam koşulları, teknolojik gelişmeler gibi faktörler sonucunda değişen kentleri ve kimliklerini koruma adına yapılabilecekleri ortaya koymuştur.

Şişman ve Yetim (2004) yaptıkları “Tekirdağ kentinde donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi” adlı çalışmalarında, Tekirdağ’da bulunan donatı elemanlarını incelemiş, mevcut durumlarını saptamış ve peyzaj mimarlığı tasarım ilkeleri doğrultusunda değerlendirerek gerekli önerilerde bulunmuştur.

Bingöl (2004), “Ankara’nın farklı mekânlarında kent kimliği” adlı yüksek lisans tezinde Türkiye’nin başkenti olduktan sonra değişime ve gelişime uğrayan Ankara’nın kentsel özellikleri, kent kimliği ve bileşenleri incelenmiştir. Sonuç kısmında ise, kent kimliği ile ilgili elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Uçkaç (2006), “kentsel tasarımın kent kimliği üzerine etkileri: Keçiören örneği” çalışmasında kentsel tasarım ve kent kimliği konularını detaylı olarak açıklamış ve kent kimliğinin meydana gelişi, değişimi ve gelişimi süreçlerini kentsel tasarım bağlamında ele almıştır. Çalışma alanı olarak tercih edilen Ankara- Keçiören ilçesi kent kimliği açısından irdelenmiş, kentte yaşayanların kenti hangi öğelerle tanımladıkları araştırılarak kentin kimlik öğeleri belirlenmiştir. Aynı zamanda kentteki kimlik değişimleri ve bu değişimlerin kentsel tasarımla ilişkisi açıklanmıştır.

Sakal (2007), “Ankara’da kentsel donatıların peyzaj planlama ve tasarımı açısından analizi ve değerlendirilmesi” adlı çalışmasında kent yaşamını kolaylaştıran ve konforu sağlayan kent donatıları Ankara kentine indirgeyerek bu donatıların kullanıcılar tarafından kullanımını ve kent kimliği ilişkisini açıklamıştır. Kentle ilgili bulgular ışığında ise, yaşam kalitesi, ekolojik, kimliksel ve sürdürülebilirlik ilkeleri analiz edilip ortaya konmuştur. Analizler sonucunda kentteki donatıların kullanımı, geliştirilmesi konusunda belirli tespitler yapılarak öneriler getirilmiştir.

Biol (2007), “bir kentin kimliği ve kervansaray oteli üzerine bir değerlendirme” çalışmasında kentlerdeki kimliğin meydana gelmesi ve korunması konularını ele almıştır. Tek bir konutun bile kentin kimliğini yansıtabileceğinin altını çizmiştir. Kentlerdeki kimlik sorunlarına değinmiştir. Çalışma alanı olarak Balıkesir’i tercih eden Biol, kentte bulunan Kervansaray otelini bu konuda incelemiştir.

Göncü (2007), “kent öğelerinin kent kimliği üzerindeki etkileri” adlı Yüksek Lisans tezinde, endüstri ürünü olan kent öğelerinin kent kimliği üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Örnek alan olarak ise, İstanbul Beyoğlu-İstiklal Caddesi’ni tercih etmiş ve çalışmada alanın tarihsel gelişimini ve değişimini, mevcut mobilyaları fotoğraflarla göstermiştir. Alanda bulunan mobilyaların kullanıcı memnuniyetini ve kullanıcıların beklentilerini karşılayıp karşılamadığı anketler yapılarak ortaya konulmuştur. Sonuç kısmında ise elde edilen bulgular doğrultusunda alana ilişkin belirli öneriler getirilmiştir.

Bayraktar, Tekel ve Ercoşkun (2007), “Ankara Atatürk bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarının sınıflandırılması, değerlendirilmesi ve kent kimliği ilişkisi” adlı çalışmalarında Atatürk Bulvarı’nda bulunan donatı elemanlarının, buldukları çevreyle ve birbirleri ile uyumu, teknik açıdan yeterlilikleri, kentin kimliğini yansıtmadaki niteliği doğrultusunda incelenmiştir. Donatı elemanlarının yer ve seçim kararlarındaki problemler tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, Atatürk

Bulvarı üzerinde bulunan kentsel donatı elemanlarının kentin anlamını olumsuz etkilediği, birbirleri ile ve çevreleri ile bir bütünlük oluşturmadığı, Atatürk bulvarı ve Ankara'nın çağdaş kimliğini yansıtmadığı sonucuna varılmıştır.

Bulut ve ark., (2007) Erzurum kentindeki donatı elemanlarının ergonomilerini ve insan sağlığına etkilerini ele alarak incelemiştir. Kent merkezini içeren çalışma alanındaki tüm donatı elemanları yeterlilikleri, ergonomileri, konumları, işlevsel ve estetik durumları kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise, donatı elemanlarının bir bölümünün tamamen veya kısmen tahrip olması nedeniyle işlevselliğini yitirdiği, bir bölümünün çeşitli ergonomik nedenlerle insan sağlığına uygun olmadığı, bir bölümünün ise miktar bazında yetersiz olduğunu tespit etmişlerdir.

Feyzioğlu (2008), çalışmasında “kent mobilyalarının kentsel mekânlarda yeri ve oluşum süreçlerinin irdelenerek sınıflandırılması” başlıklı tezinde kentsel mekân kavramı ve kentsel mekânlar, kent mobilyası kavramı ve kent mobilyalarının tasarımı ve oluşumu süreçlerini incelemiştir. Bu çalışmada kent mobilyalarının kullanımı ve kentsel mekânlardaki gerekliliği vurgulanmıştır.

Durmuş (2008), “İstanbul kent mobilyaları üzerine bir araştırma” adlı yüksek lisans çalışmasında, İstanbul'da bulunan kent mobilyalarının kentte yarattıkları problemleri ele almıştır. Çalışmasında İstanbul ve Prag'dan örneklerle karşılaştırmalar yapmıştır. İstanbul kent mobilyalarının işlevsel ve estetik açıdan etkilerinin artırılmasına ilişkin kriterler belirtilmiştir. Sonuç olarak kent mobilyalarının İstanbul'un çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi gerekliliğine ve bu konuda yapılabileceklere yer verilmiştir.

İlgar (2008), “kent kimliği ve kentsel değişimin kent kimliği boyutu: Eskişehir örneği” adlı Yüksek Lisans tezinde, Eskişehir'de bulunan kimlik ve kent kimliği öğelerinin zamanla değişimini ve bu değişimin mimarlar ve mimari eğitim alan öğrenciler tarafından değerlendirilmesini ele almıştır. Bu doğrultuda çalışmaya ilişkin kuramsal ve deneysel araştırmalar incelenmiş, mimarlar ve mimari öğrencilere yapılan anketler değerlendirilmiş ve kentlerde meydana gelen değişim, gelişme ve hızlı kentleşme sonucu kentlerde bulunan toplum ve kent kimliği elemanlarının yok olmasına ve niteliklerini kaybetmesine yol açtığı tespit edilmiştir.

Kır (2009), “kent meydanlarının kent kimliğine etkileri ‘İzmir Örneği’” adlı yüksek lisans tezinde, kentsel dış mekanlarda bulunan kent meydanlarının kent kimliği üzerindeki etkilerini incelemiştir. Tarihsel gelişimi ve yoğun kullanımı sebebiyle tercih edilen İzmir'in Konak ilçesinde bulunan Konak meydanı, Cumhuriyet-Basmane-

Montrö-Lozan meydanları ve Gündoğdu meydanı çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında seçilen meydanların kent kimliğine etkisi belirtilmiştir.

Altuğ (2010), “kentsel tasarımda fiziksel kent kimliği kodlarının oluşturulması: İzmir Konak İlçesi” adlı doktora tezinde, endüstri devrimiyle beraber hızlanan kentleşme sonucunda ortaya çıkmış olan kimlik sorununu İzmir konak ilçesi örneğinde değerlendirmiştir. Çalışma doğrultusunda alanda kimlik kodu oluşturabilecek pek çok mekân ve öğenin olduğu tespit edilmiş fakat bu öğelerin yerleşim ölçeğinde olumsuz imgesel etki özelliği taşıdığı ortaya konmuştur. Bunlardan doğan sonuçla, alana olumsuz etki yaratan öğelerin ve kent kimliğini iyileştiren, geliştiren çözüm önerileri getirilmiştir.

Şahin (2010), “kent kimliği ve değişim sürecinin Kayseri kent örneğinde irdelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, İpek yollarının düğüm noktasında bulunan birçok kültür ve medeniyetin odak noktası olmuş ve onlara beşiklik yapmış Kayseri kentinin kimlik faktörlerini ve bu kimlik faktörlerinin değişiminin Kayseri kentine etkisini incelemiştir.

Bayramoğlu ve Özdemir (2011), “Trabzon kent merkezi, uzun sokak kentsel donatı elemanlarının kent kimliği açısından değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında Trabzon kent merkezinde bulunan uzun sokak üzerinde var olan donatı elemanlarını saptamış ve donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı tasarım kriterleri ve kent kimliği açısından değerlendirmiş, aynı zamanda yer ve seçim kararlarında tespit edilen eksiklikleri ortaya koymuşlardır. Kullanıcıların kentsel donatı elemanları hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla rastgele anket uygulanmış bunlardan doğan sonuçlarla donatı elemanlarının önemini ve kent ile ilişkilerini ortaya koymak amacıyla belirli öneriler getirmişlerdir.

Çelik (2013), “Esenyurt ilçesinde yapılan peyzaj uygulama çalışmalarının yapısal peyzaj ve kent mobilyaları açısından irdelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının nelerden oluştuğunu, malzeme yapısı ve kullanım alanlarına uygunluğunu araştırmış ve bu konuda yapılmış olan çalışmaları inceleyerek bilgi sunmuştur. Daha sonra yapısal peyzaj ve kent mobilyalarına örnek teşkil eden Esenyurt İlçesinin genel konstrüksiyonel yapısını incelemiş, yerinde fotoğraflarla ve birebir görüşmelerle tespitler yapmıştır. Sonuç olarak, yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının kullanımı hakkında olumlu ya da olumsuz yönleri ile ilgili yorum ve öneriler getirmiştir.

Özdemir (2016), tarafından hazırlanan “kent kimliğinin sürdürülebilirliği için peyzaj yönetim anlayışının geliştirilmesi: Bartın-Amasra örneği” adlı Yüksek Lisans tezinde Amasra’nın kent kimliği öğelerini belirtilmiş, alana ilişkin güçlü yönler, zayıf yönler, tehditler ve fırsatlar ortaya konmuştur. Unesco Dünya miras listesinde olan İtalya Amalfi kıyıları ve Portekiz Angra do Heroismo kentlerinin kimliklerini korumak adına benimsedikleri yöntem planlarını Amasra’ya indirgeyerek değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda kentin kimliğine ilişkin birtakım öneriler getirmiştir.

3.KURAMSAL TEMELLER

3.1.Kent

Biol (2007) kenti “tarihin farklı dönemlerine ait fiziksel, sosyal ve kültürel katmanların tarihsel süreklilik içinde üst üste yığılması sonucu oluşan fiziksel, mekânsal ve sosyal bir ortam.” olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda kent geçmişten gelen fiziksel, tarihsel ve kültürel değerlerin gelişerek bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir ortamdır. Kentler ortaya çıkmaya başladıkları dönemden itibaren, yer aldıkları coğrafyanın özellikleri ve orada bulunan toplumun tarihsel ve kültürel özellikleri ile oluşur ve gelişir (İlgar, 2008).

Ünlü kent bilimci Lewis Mumford (1961) “Tarih Boyunca Kent” adlı eserinde kenti, toplum ihtiyaçlarına cevap veren dinamik bir yapı olarak görmekte, geçmiş yaşamların özelliklerini geleceğin nesillerine aktarmak için oluşturulmuş işlevsel bir yapı olarak tanımlamaktadır. İnsanların toplumsal yaşamı üzerindeki etkisi bilinen kentler, toplum ve bireyler arasındaki iletişimi sağlar. Kent mekanları, sokaklar, meydanlar, parklar, açık alanlar kullanıcıların birbirleriyle karşılaşp kaynaşacağı, bireysel ve toplumsal olarak kendilerini özgürce ifade edebilecekleri alanlar olarak görülmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

Kent ve toplum bilimci Robert Park farklı bakış açısı ile kenti: “insanın içinde yaşadığı dünyayı daha çok gönlüne göre yeniden yapmada en başarılı girişimidir. Ama eğer kent insanın yarattığı dünyaysa bundan böyle orada yaşamaya mahkûm olduğu dünyadır da. Böylece dolaylı yoldan ve görevinin doğasına dair hiçbir açık algısı olmadan kenti yaparak insan kendini yeniden yapmıştır.” şeklinde ifade etmiştir (Park, 1967).

Çöl'e (1998) göre kentler, içinde yaşayan insanlara eğitim, sağlık, kültür gibi çeşitli hizmetleri sunabilen ve yine orada yaşayanlar arasında iletişim ve iş bölümünü sağlayan, yönetsel işlevlerin yer aldığı tarım dışı üretimlerde hizmet veren kişilerin bulunduğu belli büyüklüğe ulaşmış alanlardır. Başka bir tanımda ise Çöl (1998) kent, “insan yaşantısının öznel ve psikolojik süreçlerinin geçtiği, duygusal algı ve deneyimlerin bilince, kişiliğe ve anılara dönüştüğü yer” olarak ifade ed

Kaliteli yaşam biçiminin belirleyicisi olan başarılı kentsel mekanlarda, hareket zenginliği, duylara hitabet, estetik ve canlılık vardır (Eşkinat 1992, Akt. Güremen, 2011).

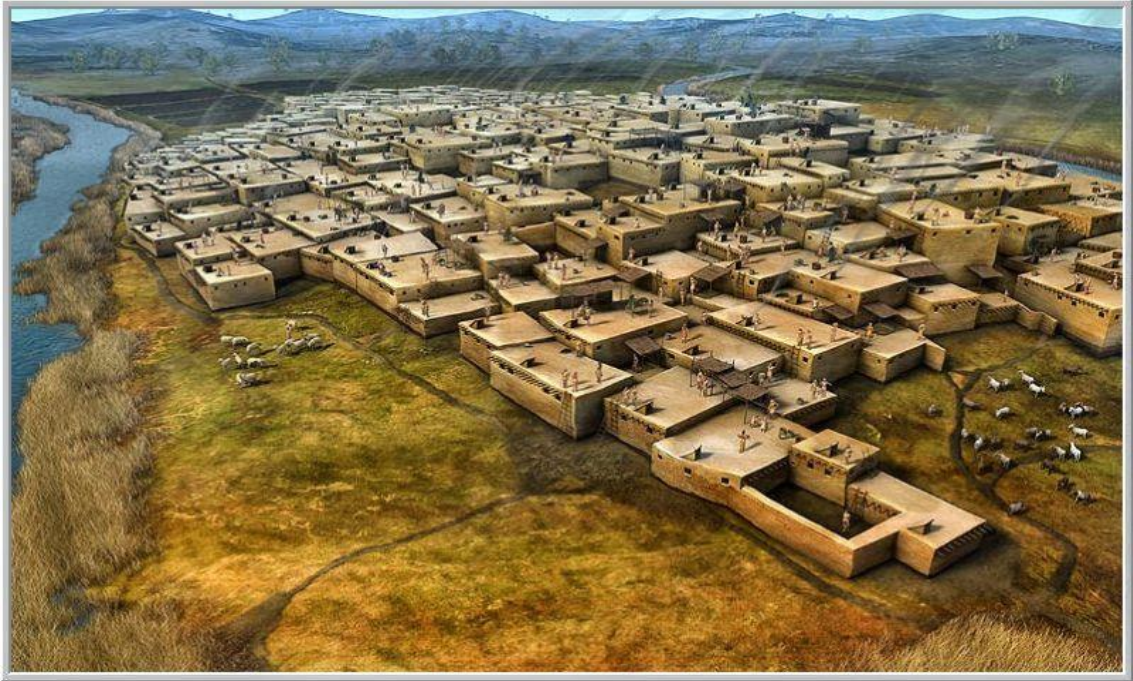
Keleş (1978) kenti tarımsal üretimin nispeten az olduğu, üretim araçlarının fazla, nüfusun da yoğunlaşarak iş bölümünün, uzmanlaşmanın, örgütlenmenin yüksek olduğu yerleşim merkezleri olarak belirtmektedir. Buna ek olarak Hasol (2002) bir yere kent denilebilmesi için öncelikle orada tarım dışı üretimin gelişmiş olması gerektiğinden bahsetmiş ve bundan doğan sonuçla, kentlerde nüfusun yoğun ve üretim araçlarının fazla olacağını belirtmiştir. Üretim faaliyetlerinin zenginleştiği kentler, kentlere ekonomik bakımdan işlevsellik ve dinamizm getirmektedir. Ekonomik açıdan bakıldığında kent, Keleş'e (1990) göre mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi dağıtım sürecinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizmadır. Bir diğer tanımda Bayrakçı (1989)'nın belirttiği üzere kent, birbiriyle ilişkili sistemlerden oluşan, içerisinde farklı varlık alanlarına yer veren dinamik sistemler bütünüdür. Bu sistemler kişilerin hayat tarzından toplum kişiliğine; kamusal, özel veya yarı özel yerler ile kentin doğasına ve tüm kent öğelerine uzanabilir. Bunlar ise kent açısından birer kimlik belirtisidir.

Kent, toplumun biyolojik-psikolojik-sosyolojik açılardan huzur ve mutluluğa kavuşmasını sağlayan, bireylerin birlikte yaşama ve aralarındaki ortak sorumluluğun geliştiği, belirli bir kimliği olan alanlardır. Kentlerin amacı; topluma gelişen ve değişen çağın getirilerine göre belli bir yaşam tarzı ve ortam hazırlamaktır (İzgi 1999, Akt. Özdemir, 2016).

Bakan ve Konuk (1987)'un belirttiği üzere kentler insanların konaklama, alışveriş, sağlık hizmetleri, insan yetiştirme gibi belirli temel ihtiyaçlarına hitap etmekle kalmaz aynı zamanda sportif faaliyetlerini yerine getirebilecekleri, boş zamanlarını eğlenmek ve dinlenmek için geçirebilecekleri park, bahçe gibi bitki örtüsüyle kaplı açık alanların varlığıyla ihtiyaçları karşılayan kent bir kimlik buna bağlı olarak da kalite kazanır. Kentte kültürel yapılar, uygarlık düzeyi, ekonomik düzey farklılıkları değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. Bu noktada, donatılar kentteki toplumsal hayatın nitel ve nicel yoğunlaşması neticesinde doğan ihtiyaçlara bağlı olarak ortaya çıkar.

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı gibi kentler toplumdaki insanların birbirleriyle ilişkilerini geliştiren, eğitim, sağlık, kültür ve sosyal açıdan gereksinimlerini karşılayan, tarım dışı üretimin olduğu ve sanayileşmenin geliştiği alanlardır. Bu bağlamda, toplumun sürekli değişen ve yenilenen ihtiyaçlarını karşılayan ve sanayi üretiminin geliştiği bir yerde nüfusun yoğunlaşması kaçınılmazdır.

Dolayısıyla kentlerde nüfus yoğunluğunun fazla, üretim yöntemlerinin çeşitli olması kentleri kent yapan önemli özelliklerdir. Her kentin de kendine mahsus bir karakteri vardır. Kentin yapısını, ruhunu yansıtan bu özgün karakter “kent kimliği” olarak alanyazına girmiştir. Bir kentteki kent kimliği kavramı ise bir anda ortaya çıkan basit bir olgu değildir. Adeta bir tarihsel süzgeçten geçerek, o kentin kültürüyle yıllar boyu yoğurularak kent kimliği oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle kentler tarih boyunca üzerinde bulunduğu yerin özelliklerini ve kültürünü günümüze taşıyarak “kent kimliğini” meydana getirmektedir (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Çatakhöyük neolitik kenti (Url1: <http://arkeofili.com>)

3.2. Kimlik-Kent Kimliği-Kentsel Kimlik

“Bir şehir farklı tür insanlardan oluşur, benzer insanlar bir şehir meydana getiremez” Aristoteles

Türk dil kurumuna göre kimlik, “herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütündür”.

Kimlik (identity), insanın kendini tanımlama ve tanımlar sistemi içerisinde yine kendisini gördüğü yerin kavramsallaştırılmış adı, net bir ifadeyle, bireyin sosyal dünyada nasıl var olduğunu ve nasıl konumlandığını yansıtır; tüm varlığı ile nereden geldiği ve nereye gittiği ve sistem içerisindeki duruşuna yani dış ortama yansıttığı algılanma biçimine ilişkin bir cevaptır (Demirsoy, 2006).

“Kimlik, karakterin bir parçasıdır. Çünkü karakter, olumlu ve olumsuz tüm özellikleri; kimlik ise, sadece ayrıcalıklı özellikleri yansıtır. Bu anlamda ister yaratılmış ister üretilmiş olsun, tüm varlıkların bir kimliği vardır” (Birlik, 2006).

Prohansky ve ark., (1983) kimliği, “doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi başka canlı veya objelerden ayıran, öncelikle onun görsel, işitsel vb. diğer duygularla algılanan, kendine özgün olma durumu, teklik ve özgünlük olarak açıklamıştır. Buna benzer olarak Lyncy (1960) kimliği, bir nesnenin diğer nesnelere farklı ve özgün olma durumu olarak açıklamakta ve kimliğin, hiçbir şeyle eşit olmadığını, tek, biricik olduğunu savunmaktadır. Bingöl (2004) ‘e göre kimlik, daima oluşum halinde olan ve rastlantılar sonucu ortaya çıkmayan kendine özgü gelişmeye olanak sağlayan bir sürecin sonunda ortaya çıkar. Tüm bu tanımlardan anlaşılacağı gibi kimlik, herhangi bir şeyin benzerlerinde ayırt edilmesini sağlayan, onu diğerlerinden ayıran kendine özgü olma durumudur. Aynı zamanda kimliğin tespiti için önemli olan nesnenin benzerleri ile kıyaslandığında onun ayırt edici özelliklerinin ortaya konulmasıdır (Göncü, 2007). Göncü (2007) ‘ye göre kimliği sadece bireylerle sınırlamak ve özdeşleştirmek yanlış olur. Bireylerin kimlikleri olduğu gibi toplumların, ülkelerin, kurumların ve kentlerinde kimlikleri olduğunu belirtmiştir. Kent, içinde bulunan toplumdaki etkilenir ve aynı zamanda içinde yaşayanları etkiler. Kent kimliği, bulunduğu çevrenin florası, faunası, tarihi ve kültürel özelliklerinden etkilenerek oluşur. Kısaca tanımlamak gerekirse bir kenti diğerlerinden ayırt etmemize yarayan her şey kent kimliğini oluşturur.

Bu açıklamaya aynı doğrultuda Şahin (2010) kentleri birbirinden ayıran en belirgin özelliğin kendilerine özgü karakteri olduğunun altını çizmektedir. Bu ayırt edici karakterin yerleşilen alandan, o sınırlar içerisinde yaşayan insanlara kadar uzanan sistemli, sürekli değişim ve gelişim göstererek kentin etiketini oluşturduğunu belirtmektedir. Kentin etiketinin ve kendine has karakterinin oluşmasının o bölgeden ve o bölgede yaşayan insanlardan ayrı düşünmek olanaksızdır. İlgar (2008) kentin karakterinin bulunduğu coğrafya ve içinde yaşayan insanlarla bir ağın içinde zaman içerisinde gelişip ortaya çıktığını belirtmektedir.

Kenti tanımlayan ibareler o kentin kimliğinin bir nevi etiketidir ve bu ibareler bir kente olan ilk izlenimizde, o kente dair algımızda zamanla hafızamızda oluşturduğu izlerin bütünü oluşturmaktadır.

Aydoğan (2001) kent kimliğinin oluşması için kentsel mekanların belli büyüklükte ve diğer mekanlardan ayırt edilebileceği kendine özgü farklılıkları ve karakteristik öğelerinin olması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Bu özellikleri bünyesinde taşıyan kentlerde kimlik var olacağından o kenti diğerlerinden ayırt etmek ve bir bütün olarak algılamının mümkün olduğunu belirtmektedir. Aydoğanın bu yorumundan yola çıkacak olursak; bir yerde kent kimliğinden söz edebilmemiz için o kente bakıldığında veya o kentten bahsedildiğinde gözümüzün önüne o kente özgü karakteristik öğeler gelebilmeli ve o kenti bir bütün olarak algıladığımızda diğerlerinden kolayca ayırt edebilmeliyiz.

Bir kentin kimliği, ilk bakışta fiziksel ve işlevsel unsurlarla algılanıyor gibi gelse de kent kimliği duygusal etkileşimlerin de etkisiyle anlam kazanır (Ujang, 2012). Ujang'ın da belirttiği gibi kentler sadece fiziksel, ekonomik, sosyal oluşumların bir araya gelmesi ile kimlik kazanmaz. Kentlerin kimlik kazanması ancak toplumun mekâna yüklediği anlamın, fiziksel çevreyle birlikte ele alınması ile mümkündür. Toplumun davranış ve yaşam biçimini belirleyen, dini inançlar, gelenek ve görenekleri, tecrübeleri, değişen ve gelişen ilişkileri kentin kimliğinin oluşmasına olanak sağlar Güvenç (1991). Aynı bağlamda Uçkaç (2006) kentlerin kimliğinin oluşmasında salt fiziksel özelliklerin kabul edilmesinin eksik olacağını, yukarıdakilere ek olarak kentin tarihi özelliklerinin, kentlilerin aidiyet ve kentlilik duygularının, kentteki üretim biçimlerinin, ekonomik ve politik yapıların kentlerin kimlik kazanmasında etkin rol oynayacağını savunmaktadır. Kent kimliğinin oluşumu uzun bir süreyi kapsadığı gibi, bu oluşumda birçok etmenin rol oynadığı bilinmektedir. “Bir kentin kimliği o kentin tarihi, coğrafyası, içinde yaşayan medeniyetleri, ilk yerleşiminden bu güne geçirdiği evreleri, topoğrafyası, bitki örtüsü, iklimi, jeopolitik durumu, içinde yaşayan insanları, Doğu kenti ve ya Batı kenti oluşu, deniz ve karayollarıyla olan bağlantısı, başka kültürlerle olan açıklığı veya kapalılığı, içinde barındırdığı canlı türleri, geçirdiği işgaller veya savaşlar, depremler, bir devlete başkentlik yapıp yapmadığı ve sayıca arttırılacak daha birçok etken bir kentin kimliğini oluşturan öğelerdir” (Lynch, 1960; Ocakçı 1993 vd. Akt., Topçu, 2011).

“Kent kimliği, dahil olunan coğrafya, kültür, zaman bileşenlerinin yanı sıra kentte barınanların yaşamı, bu yaşamı tarifleyen gelenekler, yaşama ev sahipliği yapan binalar ve bu binaların mimarileriyle şekillenmektedir. Kentin profili, doğal, sosyo ekonomik ve yapılaşmış çevrenin görüntüsü olarak bütünleşmiş bir yapıyı ifade etmektedir. Kentin imgesi ise, en basit haliyle Lynch'in kavramsal tanımlaması içinde bölgeler, sınırlar, anıtsal öğeler, düğüm noktaları ve işaretler olarak kimlik ve profil elemanlarının karışımlarının yansıması olarak kentsel mekânda yerini alır” (İlgar, 2008).

Kent kimliği, onu farklılaştıran ve özgün kılan özelliklerin tümüdür. Birçok özellikleri ile kentler birbirinden farklıdır. Kıyı kentleri, dağ kentleri, orman ve ova kentleri hepsi birbirinden farklı kentlerdir. Dünya kentlerine baktığımızda her birinin birer kimliği olduğunu görürüz; tarih, sanat, kültür, din, bilim gibi (Kaypak, 2010). Kent kimliği, bir kenti diğerlerinden farklı kılan, o kente değer ve özgünlük katan unsurların tümü ve farklı bir söylemle o kentin anlamıdır (Biol, 2007).

Çöl (1998)' ün açıkladığı şekliyle: “Kent kimliği; kent imajını etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu, sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür”.

Kentlerin doğal çevreden meydana gelen kimlikleri, çevrenin topoğrafik durumu, iklim özellikleri, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durumu ve konumu ile açıklanır. Kentleri birbirinden ayıran bu özelliklerin tümü her kentte değişken olması ile kentlerin özgün olmasını sağlayarak kent kimliğini oluşturur. Bu bağlamda kentlerin kimliklerinin korunması ve geleceğe aktarılması ancak bu doğal çevreden kaynaklanan özelliklerin en iyi şekilde algılanması ve geliştirilmesi ile mümkün olur (Ocakcı 1995, Akt. Önem ve Kılınçaslan, 2005).

Birey ve toplum arasındaki ilişkiler beşerî çevreden kaynaklanan kimlik öğeleridir. Kentte yaşayan her ferdin kendine özgü kimliği vardır. Fertlerin bilgi, birikim ve tecrübeleri, düşünce yapıları, davranış biçimleri, çevreden beklentileri ve bunların yanında yaşadıkları çevrenin gelenek ve görenekleri, inanç gibi özellikleri kentlere kimliği kazandırır. Bunlara ek olarak, beşerî çevrenin oluşturduğu kimlik elemanları, demografik yapı (nüfus büyüklüğu, yapısı, yoğunluğu, yaş grupları...), kurumsal yapı ve kültürel yapıya ait özelliklerdir. Bu özelliklerin bir bütün halinde ele alınması ve detaylı analiz edilmesi ile kentlerin beşerî çevreden kaynaklanan kimlikleri oluşur (Ocakcı 1995, Akt. Önem ve Kılınçaslan, 2005). Zamanla değişime uğrayan insan davranışları beraberinde kentleri de değişime uğratmaktadır. Kentlerin kimlik kazanması bu değişimle birlikte sağlanmaktadır. Kimliğin oluşması sadece geçmişin geleceğe taşınması ile mümkün olmamaktadır. Var olan ile eklenenin uyum içinde geliştirilip değiştirilmesi ile kimlikler oluşmaktadır (Acar 1996, Akt. Bingöl, 2004).

Tarihsel bir olgu olan ve zamanla değişebilen kent kimliği, insan ve toplum arasındaki ilişkilerle beraber sürekli değişim ve gelişim halindedirler. Kent kimlikleri oluşurken önceden var olan öğeleri de içine alarak yeniden oluşur veya bütünüyle yeni öğeleri içine alarak gelişir (Tekeli, 2011). Bu bağlamda kent kimliklerinin şehrin geçmiş kültürlerine sadık kaldıkları fakat yeni ihtiyaçlar, değişmeler ve gelişmeler karşısında da sürekli kendini yenileyen ve eski ile sentezleyen bir olgu olduğu görülmektedir. Herhangi bir kentin genel görünümü ile yaşam biçimi bize kent kimliğini yansıtır. Sokakları, caddeleri, heykelleri, parkları, halkın bir arada bulunduğu mekanları, toplumun davranış biçimi ve giyim tarzı, kent mimarisi gibi özelliklerin hepsi bize kentin kimliği hakkında ip ucu verir (Kaypak, 2010).

Kimliği olan bir kent ne işe yarar veya o topluma ne kazandırır?

- “Kentin kimliğinin olması, en başta onu diğer kentler arasından ayrılıp, tanınır hale gelmesini sağlar,
- Büyüme modeli kent kimliğine uygun biçimde gelişir,
- Kentin var olan kimliğine zarar verecek kullanımlar en baştan reddedilir,
- Toplumsal duyarlılık kent kimliğine bağlı olarak artar,
- Yapılması düşünölen yatırımlarda nitelik ve uygunluk aranmaya başlanır,
- Kentsel kaynakların kullanımı kent kimliğine paralel olarak rasyonalize olur” (Şekil 3.2.) (Demir, 2006).

Şekil 3.2. Kent kimliğine sahip Safranbolu (Url2: <https://www.sabah.com.tr/>)

Turan ve Gülgün (2016), “Kentın bir bütün olarak sahip olduğu kimlik özelliklerinin yanı sıra bireysel olarak kent ve kentli üzerinde imgesel etkiye sahip özellikler de kent kimliğinde yerini almaktadır.” şeklinde bir açıklama da bulunmaktadır ve çalışmasında bu özelliği “Kentsel Kimlik Kodu” olarak adlandırmaktadır.

Kentsel kimlik kodlarının kent kimliğini tek başına yansıtmaya da kentlerle sembol niteliği taşıyan toplumsal veya çevresel özellikleri içermektedir (Turan ve Gülgün, 2016).

“Bir kent mekanının kimliği, o mekânın tüm fiziki ve beşerî özelliklerini içine alır ve her yaşanan toplumsal değişim, çevresel biçimlenmeler üzerinde de değişimlere neden olur. Böylece kentsel kimlik, doğal ve yapma çevre özellikleri arasındaki etkileşimler ile insan davranışları ve yapısal biçimleri sonucu ortaya çıkar; kısacası uzun bir zaman dilimi içinde oluşur, gelişir, değişir ve sürekli olarak yeniden üretilir” (Birlik, 2006).

Bir diğer bakış açısıyla, Özer (1998) kentsel kimliğin sadece kentlerin oluşmasını sağlayan doğal çevre özelliklerinden oluşmadığını, kentlerde bulunan insanların yaşam tarzlarının somut veya soyut anlamda kentlere yansıdığına vurgu yapmıştır. Aynı zamanda kentsel kimlik öğelerinin; doğal, yapay ve sosyo- kültürel özelliklerden meydana geldiğini belirtmiştir. Doğal çevre elemanlarını; coğrafi özellikler, iklim, topoğrafya, bitki örtüsü ve yapay çevre elemanlarını ise; yapılar, kentsel donatılar, meydanlar, yollar, anıt yapılar olarak ifade etmiştir.

Bir kentte kimlikten söz edilebilmesi için kente yaşayanların kenti araç olarak kullanmanın dışında buldukları yere sahip çıkması, bağlanması ve değer vermesi ile mümkün olmaktadır. Bu doğrultuda kentsel kimlikten bahsedebilmek içinse kentte var olan fiziki çevre ile yaşam biçiminin bir bütün halinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Tekeli 1991; Akt., Birlik, 2006).

3.3.Kent Kimliğini Etkileyen Bileşenler

Sosyal ve kültürel etkilerin sonucunda şekillenen kentler, tarih boyunca toplumların yaşam tarzından ve düşünce yapılarından etkilenmiştir. Demografik ve ekonomik açılardan farklılık gösteren bu kentler, toplumların bu özelliklerinin yansımaları ile doğal, yapay elemanlar ve sosyo-kültürel niteliklerle birbirlerinden belirgin bir şekilde ayrılır ve bu sayede kimlik kazanır (Aytin, Ertin ve Özyavuz., 2016).

3.3.1.Toplumsal kimlik

Bir kentin toplumsal kimliği o kentin kültürel, tarihsel, ekonomik özellikleriyle o kentte yaşayan insanların nitel ve nicel özelliklerinin birleşmesiyle uzun vadede ortaya çıkan bir kavramdır.

Toplumsal kimlik oluşumu önce bireyde başlar, bireylerin birleşmesi ile aile, ailelerin birleşmesiyle toplum oluşur. Bu bağlamda ele alındığında önce bireysel kimlikler aile kimliğini oluşturur, aile kimliklerinin bütünleşmesiyle de toplumsal kimlik ortaya çıkmaktadır. Oluşan toplumsal kimlik kentlerin kimliğinin oluşumunda önemli bir yere sahiptir.

“Çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturarak toplumsal olarak yeniden üretilen, sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplumsal ilişkiler, kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Toplumsal deneyimler, görüşler, inançlar, davranışlar toplumun sosyo-kültürel yapısını oluşturur. Kişinin toplumsal davranışlarını yönlendiren bu öğeler kentsel kimliğin oluşmasında da etkin rol oynar” (Güvenç, 1991).

3.3.1.1.Sosyo -kültürel yapı

Zaman içerisinde meydana gelen ve bulunduğu yerin ve toplumun niteliklerini yansıtmaya yarayan sosyo-kültürel özellikleri dört başlık altında anlatmak mümkündür.

Bunlar;

- a) Kültürel kimlik,
- b) Kurumsal kimlik,
- c) Tarihsel kimlik,
- d) Demografik yapıdır.

3.3.1.1.1.Kültürel Kimlik

Toplumun kültürel özellikleri sonucunda da kimlik kazanan kentler, içinde yaşayan insanların kültürel özellikleri ile gelişir. Bu gelişme aynı zamanda bireylerin yaşam tarzları, istekleri, dini görüşleri, ekonomik özellikleri gibi faktörler sayesinde oluşur ve çevreye yansır (Aytin ve ark., 2016). Buna ek olarak kent kimliğini oluşturan kültürel öğeler; toplumun dini inançları, davranışları, görüşleri ve tecrübeleri olarak belirtilmektedir (Güvenç 1991, Akt., Önem ve Kılınçaslan, 2005).

Kültürel özellikleri “yaşam tarzı” olarak ifade eden Madran (2011), kentlerin meydana gelmesini sağlayan yaşam tarzını kentte yansıtan meydanların, yolların, yapıların, yapıların iç donanımlarının, somut kültürü;

Dini inançların, gelenek ve göreneklerin, alışkanlıkların ise soyut kültürü oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda da oldukça geniş bir zaman dilimini kapsayan kültür kimliğinin farklı değişkenlerde oluşumunu sağlamıştır.

Ülkemiz geçmişten gelen zengin kültürel özelliklerini günümüzde de korumaya devam etmektedir. Batı ülkeleri tarafından dikkat çeken, Türk mutfağı, halı dokuma, altın ve gümüş takılar, el sanatları, müzik, halk oyunları, bakır ve çinicilik, özgün mimari yapılar kültürel zenginliğimizi ortaya koymaktadır.

3.3.1.1.2.Tarihsel Kimlik

Demirsoy (2006) her varlığın kendine özgü tarihsel geçmişinin olduğundan ve kentlerinde tarihsel süreç içinde oluştuklarından bahsetmektedir. Kentlerin bu tarihsel süreç içinde biriktirdiklerini farklı şekillerde günümüze taşıdıklarını ifade eden Demirsoy (2006), kentlerin geçmişte yaşamış oldukları olayları ve birikimleri ile tarihsel kimliğin ortaya çıktığını belirtmektedir (Şekil 3.4.).

Şekil 3.4. Amasra küçük kilise (Url3: <https://gezipgordum.com>)

Atik (2014)' e göre ise gelişmiş kentlerin oluşması çağımızın meydana getirdiği gelişmelerle birlikte tarihsel ve kültürel özelliklerin bir bütün olarak düşünülüp günümüze yansıtılması ile mümkün olacaktır. Bu doğrultuda Şahin (2010) 'de kentlerdeki kimliğin tarihsel süreçle eş zamanlı olarak meydana geleceğini, tarihsel kimliğin ise kentlerin tarih ve kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması ile mümkün olacağını altını çizmektedir. Bunları örneklerle destekleyecek olursak; İstanbul'un tarihi kimliği, Roma, Bizans, Osmanlı imparatorlukları dönemindeki sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerin harmanlanması ile oluşmuştur. Bunun dışında Amasra'da bulunan Roma döneminden kalan Küçük Kilise, Paris'te bulunan Versay

Sarayı da tarihsel kimliğe verilebilecek güzel örneklerdendir (Şekil 3.5.) (Özdemir, 2016).

Şekil 3.5. Versay sarayı (Url 4: <https://gezipgordum.com>)

3.3.1.1.3.Kurumsal Yapı

Ocakçı (1999)'ya göre kurumsal yapı “bulunduğu çevrenin”;

- Politik, yönetsel ve hukuksal yapısı,
- Dini yapısı,
- Ekonomik yapı ve teknolojik kent düzeyi,
- Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler yapısı” ve bu yapıyı oluşturan kurumsal ilişkileri

ile oluşmaktadır.

Birlik (2006) ise kurumsal yapının insanın ve toplumun hayata bakış açısını yönlendiren düşünceler olarak tanımlamaktadır.

Kurumsal yapıyı;

- İnanç ideolojisi
- Devlet ideolojisi
- Sanat anlayışı olarak ifade etmektedir.

3.3.1.1.4.Demografik Yapı

Çöl (1998) demografik yapıyı ekonomik ve kültürel yapıdaki değişimin nüfus hareketlerini etkilediğini vurgulamaktadır ve çalışmasında gelişen teknolojinin beraberinde nüfustaki ölüm oranlarını azalttığını, sanayileşme ile ise nüfusun arttığını ortaya koymaktadır. Bu değişimlerin sonucunda kentler nüfusun etkisi ile kimlik kazanır. Kentlerin birçoğu fazla nüfusa sahip olduğundan birçoğu ise çok az nüfusa sahip olduğundan kimliği etkilerler.

Kent kimliğini etkileyen demografik yapı birçok değişkene bağlı olarak oluşur.

Bunlar;

- “Nüfus büyüklüğü,
- Nüfus yoğunluğu,
- Nüfus artış oranı,
- Yaş grupları dağılımı,
- Çalışan nüfus oranı ve niteliği,
- Bağımlılık oranı,
- Doğum/ölüm oranı” (Ocakçı, 1999).

3.3.1.2.Sosyo-ekonomik yapı

Kentlerin sosyo-ekonomik özellikleri, kırsal ile kenti birbirinden ayıran kentlerin gelişmişliğini etkileyen unsurların tümüdür.

Kentler ekonomik gelişme ve değişimin bütünüyle yaşandığı yerdir. Bu değişim ve gelişimle beraber ekonominin tüm özellikleri kente yansır (Cavcav, 2007). Diğer taraftan ekonomik değişimlerin, mekânsal, politik ve toplumsal boyutlarla karşılıklı etkileşim içinde olduğu bilinmektedir.

Ekonomik süreçlerle birlikte kentte de değişim, gelişim ya da dönüşümler gözlenmekte ve kent kimliği de kaçınılmaz olarak değişime uğramaktadır (Göncü, 2007). Ekonomik gelişim daha çok ticari yönde ilerlerse bu gelişimin yaşandığı kentler uluslararası ekonominin merkezi olma durumundadırlar. Kentlerin uluslararası merkez olma özelliği ile birlikte kırsaldan farklı olarak gelişimi kentlerdeki farklı insan ilişkilerini oluşturmaktadır (Cavcav, 2007).

Göncü (2007)’e göre kentlerdeki ekonomik gelişmeler beraberinde kentlerin iyi yönde değişime uğramasını sağlar ve bu değişimlerle birlikte kent kimliği de değişmektedir. Ekonomideki değişimler, siyasal, toplumsal ve mekânsal yapıların birbirilerini etkilemesiyle mümkündür. Belli bir çevrede gelişme gösteren ekonomik yapı, bulunduğu çevredeki fiziksel ve toplumsal yapıyı da etkilemektedir.

Kentlerde baskın olarak faaliyet gösteren ekonomik özellikler, yerleşimleri, sanayi kenti, liman kenti, tarım kenti, ticaret kenti vb. niteliklerle kentlere kimlik kazandırır. Bu kentlere örnekler verecek olursak;

- Sanayi kenti olarak bilinen Kocaeli’nde gelişim sanayi sayesinde olmuştur. Kentteki nüfus artışı, kentin şekillenmesi ve kimlik kazanması sanayinin kentte baskın olarak faaliyet göstermesi ile mümkün olmaktadır.
- Öğrenci kenti olarak bilinen Eskişehir, içinde bulunan Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi sayesinde kimlik kazanmıştır. Üniversite’nin kentin gelişimine, eğitimine katkı sağlaması ve ekonomiyi canlandırması ile kimlik oluşumunda en önemli etmen olmaktadır.
- Turizm kenti olarak bilinen Antalya, doğal güzellikleri ve denizi sayesinde yerli yabancı turist çeken kent bu sayede kimlik kazanmaktadır.
- Maden kenti olarak bilinen Zonguldak, bünyesinde bulunan kömür yatakları sayesinde kentte yaşayanlara iş imkanları sağlamış ve bu sayede kimlik kazanmaktadır.

3.3.2.Çevresel Kimlik

Birlik (2006) fiziki çevreyi, “içinde yaşamın gerçekleştiği somut oluşumlar, maddesel mekanlardır. Belirli bir sürede oluşan/şekillenen ve birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayan doğal ve yapma ortamları içerir. Toplumun sosyo-kültürel eğilimlerini, ekonomik durumunu ve teknolojik olanaklarını yansıtır. Kısacası; etkili güçlerin geçici denge halidir” şeklinde ifade etmektedir.

Çevresel kimliği doğal çevre özellikleri ve yapay çevre özellikleri olarak iki farklı başlık altında toplamak mümkündür. Doğal çevre özellikleri; iklim, topoğrafya, jeolojik yapı, bitki örtüsü ve coğrafi konum olarak sıralanmaktadır. Yapay çevre özellikleri; yerleşim ölçeğinde, sembol olmuş elemanlar, donatı elemanlarıdır. Bu özellikler kentlerin kimliklerinin belirlenmesinde büyük öneme sahiptirler.

3.3.2.1.Doğal çevre unsurları

Doğal çevre faktörleri, doğada var olan birçok öğeden meydana gelmiş olsa da doğrudan insan etkisi ile oluşmamaktadır. Buna rağmen doğa ile insan birbirinden ayrılamaz ve sürekli etkileşim halindedir. Bireyler kentlerde doğal çevre oluşturmak adına doğa üzerinde üstünlük kurarak doğayı bilinçsizce şekillendirmektedir (Özdemir, 2016).

Kentlerin doğal çevreden meydana gelen kimlik öğeleri, kentin fiziksel çevre özellikleri ile ilgilidir. Bunlar; iklim verileri, topoğrafik durum, jeolojik durum, bitki örtüsü, su ögesi ve konum olarak alt başlıklara ayrılır.

Bu doğal çevre verilerinin her yerde farklılık göstermesi kentleri diğer kentlerden ayırt ederek kendine özgü olmasını sağlar ve bu sayede kentler kimlik kazanır (Ocakçı, 1995). Buna paralel olarak Can (1999) da yaptığı çalışmada doğal çevre faktörlerini Ocakçı (1995) gibi; iklim verileri, topoğrafik durum, jeolojik durum, bitki örtüsü, su ögesi ve konum olarak ifade etmekte ve bu ögelerin karşılıklı etkileşimleri sonucunda da kentlerdeki yapay çevre ögelerinin oluştuğunu belirtmektedir. Aynı zamanda bu ögelerin, kentlerin kurulacağı yer seçimini belirlemede ve kentlerin biçimlenmesindeki rolüne de vurgu yapmaktadır.

Yukarıdaki açıklamaları özetleyecek olursak; doğal çevre ögelerinin kent kimliğini belirlemedeki önemi yadsınamaz. Kentlerin konumlanacağı yer seçimini belirlemeden, kentlerin şekillenmesine kadar birçok özelliği etkilediği görülmektedir. Bunların dışında doğal çevre ögelerinin her kentte farklı nitelikte olması özgün ve kendine has kimliği olan kentlerin oluşmasına imkân sağlamaktadır.

3.3.2.1.1. Topoğrafik özellikler

Kentlerin topoğrafik özellikleri, buldukları yerin arazi özelliklerini, yapıların niteliğini, iklimini, su, toprak ve canlı varlıklarını etkilemektedir. Bu özelliklerin de kentlerde farklılık göstermesi ile özgün kentler meydana gelmektedir. Ayrıca topoğrafik özellikler kentlerdeki yerleşim yerlerinin konumlandırılması için de en önemli ölçütlerdendir. Topoğrafik özellikleri ile uyum içinde gelişen kentlerin kimlikleri daha belirgin ve kalıcı olacaktır (Atik, 2014).

Altuğ (2010) topoğrafik yapıları; ovalar, tepeler, yamaçlar, vadiler, semerler ve su kenarları olarak gruplandırmıştır. Aynı zamanda topoğrafik yapıların, kent silüetini oluşturduğunu ifade etmektedir. Topoğrafik özellikleri ile farklı olan kentlerde yerleşimler bazılarında tepelere kurulurken diğerinde su kenarına kurulmaktadır. Bu sayede birbirinden farklı ve özgün kentler oluşmaktadır.

Kentlerin formunu belirleyen en önemli etken üzerinde bulunduğu arazinin topoğrafik özellikleridir (Can, 1999). Bu bağlamda diyebiliriz ki; kentlerin biçimlenmesinde, yerleşim yerlerinin konumlanmasında, kentte kullanılacak canlı ve cansız tüm materyallerin seçiminde topoğrafik özelliklerin önemi büyüktür. Kentlerin şekillenmesinde payı büyük olan topoğrafik özellikler, kentlerin kimliğini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Topoğrafik özelliği ile bilenen Cape Town buna örnek gösterilebilir (Şekil 3.6.).

Şekil 3.6.Topoğrafyası ile tanınan Cape Town (Url 5: <http://www.axiaval.co.za/news/cape-town-general-valuation-roll-2015/>)

3.3.2.1.2.Coğrafi konum

Dünya üzerinde her kentin kendine özgü matematiksel ve özel konumu vardır. Bu konumlar kentleri birbirinden ayıran özelliklere sahip olmalarını sağlar (Özdemir, 2016). Coğrafi konum kent kimliğini belirleyen doğal bileşenler arasında kimliğe katkısı en fazla olan unsurlar arasındadır. Kimliğe katkısının dışında coğrafi konum kentlerin kimliğini etkileyen doğal bileşenlerinde farklı olmasını sağlar (İlgar, 2008). Örneklerle destekleyecek olursak; birçok adaları ve kanalları ile bilinen Venedik, Asya ile Avrupa gibi iki önemli kıtayı birbirine bağlayan İstanbul Boğazı coğrafi konumu sayesinde kimlik kazanan kentlerdir (Şekil3.7., 3.8.)

Şekil 3.7.Coğrafi konumu ile ünlü Venedik (Url 6: <http://www.fotokritik.com/>)

Şekil 3.8. İki kıtayı birleştiren İstanbul Boğazı (Url 7: <http://www.fotokritik.com/>)

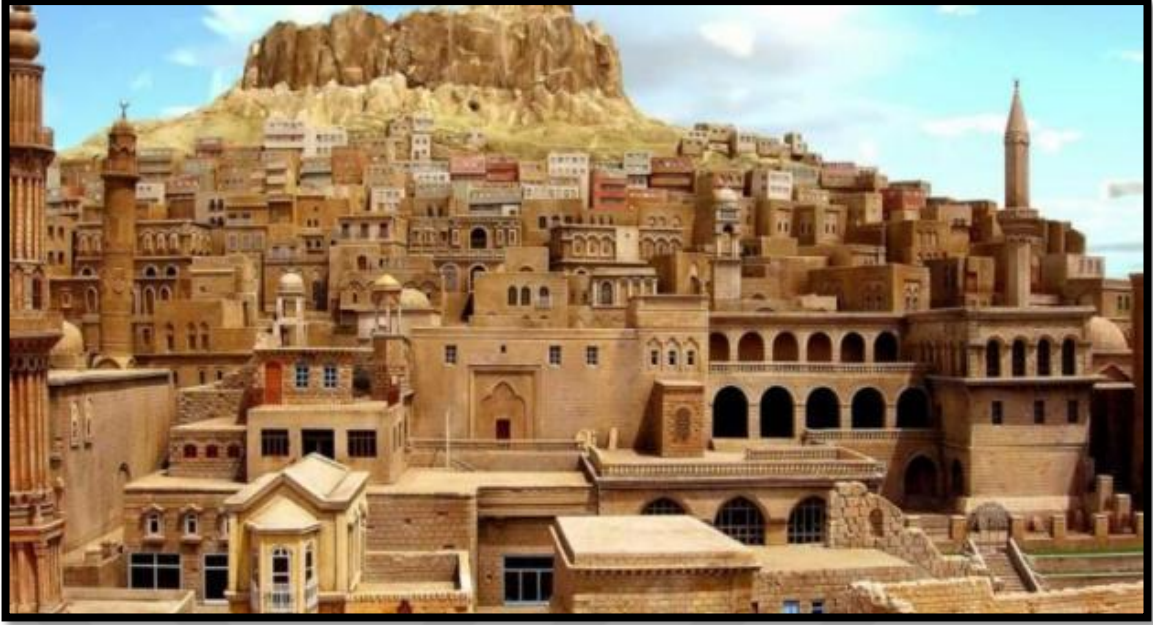
3.3.2.1.3. İklim

Canlılar var oldukları günden beri buldukları yerin iklim koşullarına uyumlu olarak çevrelerini düzenlemekte ve bu şekilde yaşam sürdürmektedirler. İklim koşulları insanların yaşamlarını birçok noktada etkilemektedir.

Aytin ve ark., (2016)'e göre iklim, bir yerin ısı, ışık, nem, rüzgâr, güneşlenme ve yağış miktarı gibi faktörlerinin toplamıdır. Bu doğal faktörlerin farklı kentlerde baskın özellikte olması ile kentlerde kullanılan yapı malzemelerinin ve niteliklerinin, kentlerin formlarının da birbirinden farklı olması ile kentlerde kimlik meydana gelmektedir.

Can (1999)' da iklim özelliklerinden kaynaklanan farklılıkların kentlerin farklı algılanmasını sağladığını savunmaktadır. Sert iklimin yaşandığı yer ile ılıman iklimin yaşandığı yer arasındaki mimarinin, tasarımından rengine, malzeme seçiminden ve konumlandırılmasına kadar birçok şeyi etkilediğini belirtmektedir. Bunların sonucunda da kentlerin özgün ve kimlik sahibi birer kent olacağını çizmektedir.

“Kara ve deniz suları, toprak oluşumu, yer şekilleri, doğal bitki örtüsü, ekonomi, nüfus ve yerleşmeler, yapı tipi açısından önemlidir. Bu nedenle atmosferik olayları zaman içinde yöre ile birleştirir, bölgesel farklılıklara neden olur. Örneğin, mekân ölçeğinde; sıcak ve soğuk kuşak iklim bölgeleri kapalı ve yoğun, ılıman kuşak iklim bölgeleri de açık ve az yoğun bir organizasyona sahiptir. Yağış almayan bölgelerde düz çatılar, yağış alan bölgelerde de eğimli çatılar kullanılır” (Şekil 3.9., 3.10.) (Birlik, 2006).

Şekil 3.9. Sıcak iklime sahip Mardin (Url: [9http://www.mardinlife.com](http://www.mardinlife.com))

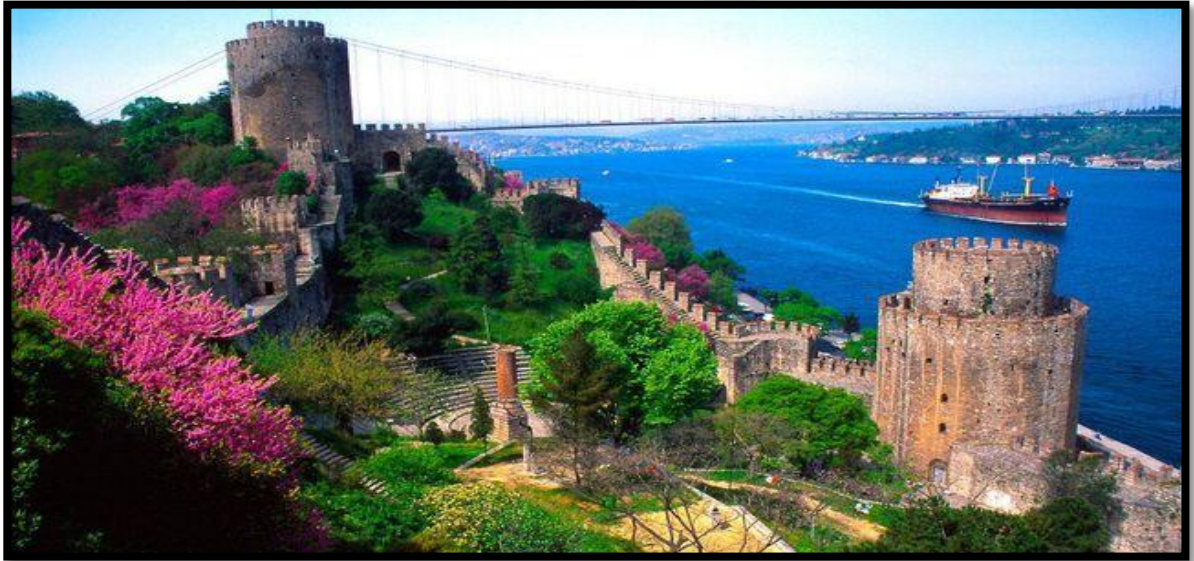
Şekil 3.10. İklim özelliklerinden dolayı eşsiz doğal güzelliğe sahip Rize yaylaları (Url 8: <http://www.rizevakfi.com/haber/rize-yaylaları/107>)

3.3.2.1.4.Bitki örtüsü

“Yaşamaları için gerekli olan toprak, su, hava ve ışık açısından bulunduğu mekâna ve zamana bağlı olarak değişen ekosistemlerdir. Doku-renk-yükseklik ve bunların dağılımı ile çevre karakterine katkıda bulunur. Bu nedenle, her kentin vejetasyonu farklı bir ortam yaratır. Ancak, -yapay bir oluşum olduğu için- kent içinde doğal bitki örtüsüne ender rastlanır” (Birlik, 2006).

Kentlerdeki bitki çeşitliliği, bölgenin iklimsel ve jeolojik durumunun bir sonucudur. Bitki örtüsü, kentlerde gözle görülür derecede farklılıklar yaratarak kentlerin kimliğini etkilemektedir. Bitki örtüsü kimliğe katkısı görsel güzellikleri ile yani; renk, biçim ve doku ile sağlar (Aytin ve ark., 2016).

Göncü (2007) bitki örtüsü ’nün iklim koşullarından etkilenerek kimlik kazandıklarını savunmaktadır. Kentlerde bitki örtüsünün varlığı veya yokluğunun dışında var olan bitki örtüsünün dokusunun da kimliği etkilediğini belirten Göncü (2007) bunlara örnek olarak Erguvanları ile tanınan İstanbul’u, Kordon boyunca dizilmiş olan Palmiyeleri ile İzmir’i göstermiştir (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Erguvan denince akla gelen İstanbul (Url:10http://www.dunyabizim.com/)

3.3.2.1.5.Jeolojik Durum

Kentlerdeki jeolojik yapı, kentler özgün karakteri ve yoğunluğu açısından oldukça önemlidir. Jeolojik yapı öğelerinin yapısal özellikleri kentleri görsel ve turistik açıdan, dünyaca ünlü olma niteliği kazandırmaktadır. Pamukkale’deki Travertenler, Göreme’deki Peri Bacaları jeolojik yapı ile kimlik kazanmış kentlere örnektir (Özer, 1998).

Kentlerdeki jeolojik durum genellikle yapıların yüksekliklerini etkileyerek kentlerin kimlik kazanmalarını sağlar. Kent silüetini etkileyen jeolojik yapı, aynı zamanda kentteki yapı malzemelerini de etkilemektedir (Aytin ve ark., 2016).

Can (1999) çalışmasında New York'un Manhattan Yarımadasında bulunan gökdelenlerin jeolojik yapı ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Yarım adadaki zeminin sağlam kayalardan oluşması sebebiyle bölgede çok fazla yüksek yapılanma görülmektedir. Bu bağlamda New York jeolojik yapı sayesinde hem ekonomik hem de turistik açıdan bir kimlik kazandığı açıkça görülmektedir (Şekil 3.12.).

Şekil 3.12. Jeolojik durumu nedeniyle sağlam kayalıklar üzerine kurulmuş Manhattan gökdelenleri (Url 11: <https://www.airpano.com/>)

3.3.2.2.Yapay Çevre Unsurları

Yapay çevre öğeleri pozitif ve negatif öğeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Pozitif öğeler, kentlerdeki yapıları; negatif öğeler ise yapıların dışında kalan ve bunları tamamlayan öğeleri oluşturmaktadır. Kentlerin kimlik sahibi olabilmesi bu pozitif ve negatif öğeler arasındaki karşılıklı uyum ve etkileşimin sağlanması gerekmektedir. Negatif öğeleri; açık alanlar, yollar ve meydanlar olarak detaylandırabiliriz. Açık alanlar ise; avlu, bahçe ve yeşil alanlardır (Can, 1999).

Yapay çevre sadece kentsel alanlarla sınırlı değildir, aynı zamanda kırsal alanlar da yapay çevre kapsamında değerlendirilmektedir. Yapay yolla meydana gelmiş yapılar,

anıtlar, yollar ve birçok öge çevrenin ve toplumun özelliklerini yansıtır. Bunlara ek olarak, yapay çevrenin bulunduğu toplumun bilgi, teknoloji ve orada yaşayanların kültürünü de yansıttığı bilinmektedir (Keleş ve Harmancı 1993; Akt., İlgar, 2008).

Birlik (2006)'a göre yerleşim ölçeğinde yapay çevre bileşenleri; binalar-yapılar, yollar, meydanlar, açık alanlar ve donatılardan oluşmaktadır.

3.3.2.2.1.Binalar/ Yapılar

İnsanoğlu ilk çağlardan bu yana kendini; yağmurdan, çamurdan, selden ve vahşi hayvanlardan korumak adına barınak edinme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyacı ilk çağlarda göçebe hayata bağlı olarak mağara ve çadır gibi ilkel çözümlerle karşılamışlardır, yerleşik hayata geçtikten sonra belli bir bölgede yaşamaya başlamışlardır. Zamanla gelişen kentler, farklı ihtiyaçlar doğrultusunda binalar/yapılar oluşturmuşlardır (Birlik, 2006). Bu doğrultuda yapılar/binalar insanların çok eskiden beri doğal çevre elemanlarını kullanarak içinde bulunduğu zamanın koşullarına ve ihtiyaçlarına göre şekillendirdiği yapay çevre elemanlarıdır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi binalar/yapılar buldukları çevrenin kimliğini ve kültürünü yansıtmaktadır. Binalara ülkemizden ve yurt dışından örnekler verecek olursak İstanbul Ayasofya camii, yurt dışından ise La Sagrada familia ve Sidney opera binası gösterilebilir (Şekil 3.13., 3.14., 3.15.).

Şekil 3.13. Ayasofya Müzesi, İstanbul (Url 12: <http://www.leblebitozu.com/>)

“Biçimsel karakteristikleri, kütle ve cephe özelliklerinden oluşur. Kat sayısı, gabari, çıkmalar, çatı, bantlar kütle özelliklerini; malzemeye bağlı renk-doku, pencereler, doluluk boşluk oranı, kapılar da cephe özelliklerini yansıtır” (Birlik, 2006).

Şekil 3.14. İlginç tasarımı ile Barcelona kentine kimlik kazandıran La Sagrada Familia ([U113: http://www.leblebitozu.com/](http://www.leblebitozu.com/))

Şekil 3.15. Sidney Opera Binasını (Url 14: <http://www.leblebitozu.com/>)

“Dünya üzerinde birçok örneğini gördüğümüz yapılar bizlere görünüşleri ile;

- ait olduğu çağı -Ortaçağ, Rönesans gibi
- dünya görüşünü/yaşam biçimini -İslam kültürü, Hint kültürü gibi
- yönetim şeklini/siyasi rejimi -totaliter düzen, demokratik düzen gibi
- ait oldukları toplumları -Osmanlı mimarisi, Japon mimarisi gibi
- sembolleri -Eiffel Kulesi (Paris), Sydney Opera Binası (Sydney) gibi
- tasarım ideolojisini/mimari akımı -Brütalist, Post Modernist gibi
- yaratıcılarının üsluplarını -Frank Owen Gehry, Tadao Ando gibi
- niteliği -özgün-sıradan, basit-abartılı gibi
- duruş ifadesini -statik, dinamik gibi• kullanım amacını -konut, müze gibi
- kişileri/olayları -Mısır piramitleri (firavunlar için), Bağdat Köşkü” birçok ip ucu vermektedir” (Kortan, 1993; Akt., Birlik 2006).

3.3.2.2.2.Yollar

Kullanıcıların görsel hafızalarının gelişmesinde etkili olan yollar, bir yerden başka bir yere gitmemizi sağlar ve kentsel mekanları birbirine bağlar. Yollar; cadde ve sokak, otobüs ve tren hatlarının bulunduğu yerleri oluşturur (Göncü, 2007).

Kentlerde birbirinden bağımsız olan kentsel açık alanları birleştiren yollar, kentsel açık alanları anlamlı hale getirmektedir. Kentlerde bulunan tüm yollar kullanıcılar tarafından bilinir ve bu yollar aynı zaman da kentlerin kimliklerini de yansımaya yardımcı olur (Şekil 3.16.) (Özer, 1998).

Şekil 3.16. Champs-Élysées, Paris-Fransa (Url 15: <https://www.skyscanner.com.tr/>)

3.3.2.2.3.Meydanlar

Zucker (1959) 'e göre meydanlar, kentsel peyzaj öğelerinden olup kentlilerin psikolojik rahatlama ve dinlenme alanlarıdır. Bunların dışında toplantı ve törenlerin yapıldığı, farklı amaçlar için bir araya gelmeyi sağlayan meydanlar olarak da tanımlanmaktadır (Zucker, 1959; Akt., Özdemir, 2016).

“Meydanlar, kentlerin gelişim ve belli bir forma ulaşma sürecinde en önemli kentsel biçimlerden biridir. Kentlerde ilk olarak meydanlarda yaya mekânı oluşturulmuştur. Merkezi donatıların ve kullanımların yer aldığı kent merkezleri, mahalle merkezlerinden gelen yaya yollarının birleşmesiyle meydanları oluşturur. Yaya bölgesi olarak meydanlar, bütün kent halkının kullanımına açık mekânlardır” (Güner, 2015).

Kentlerde bulunan meydanlar insanların birçok faaliyetlerinin geçtiği ve kentte bulunan yolların birleşip kesiştiği alanlardır. Kentlerdeki metro istasyonları da meydanlarla aynı görevi üstlenmektedir.

Bu alanlara İstanbul'da Taksim Meydanı, Venedik'te San Marco Meydanı, örnek olarak gösterilebilir (Göncü, 2007). Diğer bir ifade ile bazı kentler meydanları ile özdeşleşmişlerdir (Şekil 3.17., 3.18., 3.19.).

Meydanlar toplumun dinlenme eğlenme ve diğer ihtiyaçlarını karşılama yanında kullanıcılar için buluşma noktası niteliği de taşımaktadır. İnsanlar bu buluşma noktalarında ortak paylaşımlarda bulunmaktadır. Bu özellikleriyle kentlere kimlik kazandırmaları açısından da meydanların katkısı büyüktür.

Şekil 3.17. Moskova'da bulunan Kızıl Meydan (Url 16 <http://www.leblebitozu.com/>)

Şekil 3.18. Aziz Peter meydanı, İtalya ((Url 17: <https://gezipgordum.com>)

Şekil 3.19.İstanbul Sultan Ahmet Meydanı (Url 18<http://www.leblebitozu.com/>)

3.3.2.2.4.Açık Alanlar

Şekil 3.20. Central Park New York (Url 19: <http://travelcorner.com>)

Açık alanlar yorucu ve kalabalık kent hayatının içinde insanların dinlenme ve psikolojik olarak rahatlamlarını sağlayan alanlardır. Yeşilin ve suyun yoğun olarak kullanıldığı bu alanlar insanların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkiler kurduğu sosyal ortamlardır. Bu kentsel açık alanlar çeşitli koşullara bağlı olarak her kentte farklı özelliklerde tasarlanmaktadır. Bazı yerlerde binalar arasında, bazı yerlerde su kenarında bulunan açık alanlar farklı olmaları ile kentlerin yapay kimlik öğelerini oluşturmaktadır. Açık alanlara verilebilecek en güzel örnek ilk Peyzaj Mimarı Frederick Law Olmsted'in tasarlamış olduğu Central parktır (Şekil 3.20.).

3.3.2.2.5.Sembol olmuş elemanlar

Sembol olmuş elemanlar kentlerin kimliklerinin oluşmasında ve gelişiminde büyük katkısı olan bu öğeler, kentlerin simgesi olarak bilinirler. Kentlerin simgesi haline gelmesi sebebi ile kullanıcılar bu alanları yoğun olarak kullanırlar ve onlar için bu alanlar kesişim noktalarıdır. Buna Paris'te bulunan Eiffel Kulesi'ni örnek gösterebiliriz. Paris denince akla ilk gelen bu yapı sembol olmuş elemanların kent kimliğine etkisini ortaya koymaktadır (Şekil 3.21.).

Şekil 3.21. Paris'in sembolü haline gelmiş Eiffel Kulesi (Url 20: <https://gezipgordum.com>)

Altuğ (2012) kentlerin simgesi haline gelmiş bu öğelerin kent kimliğini tek başlarına yansıtmadığını fakat ihtiyaçları sebebiyle kentle özdeşleştiklerine vurgu yapmaktadır. İzmir’deki Saat kulesini, New York’taki Özgürlük Anıtı’nı, Mısır’daki Piramitleri örnek olarak göstermektedir.

Şekil 3.22. Telefon Kulübesi, İngiltere Url 21: (<https://tr.depositphotos.com/>)

Donatı elemanları, kent ile kent kimliği arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. İnsanların kentte yaşamlarını sürdürmeleri ve gereksinimlerini gidermeleri için kentlerde yapılan tüm kentsel tasarım çalışmalarında kentsel kimlik göz ardı edilmemeli ve kentsel donatı elemanlarının tasarımı bu yönde geliştirilmelidir (Göncü, 2007).

Kent mobilyası “İnsanların yaşayarak, seyrederek dolaştığı mekanların makyajı, süsü gibidirler. Sokak mobilyaları, kentsel çevre karakterini güçlendirici görüntü elemanlarıdır” (Can, 1999).

“Açık alanlarda, -yaşamı kolaylaştırmak adına- insanların gereksinimlerini karşılamak için oluşturulmuş ve yetkili kurumlarca yerleştirilmiş işlevsel-sanatsal-simgesel değeri olan küçük ölçekli elemanlardır. Aydınlatma, ulaşım, yönlendirme, güvenlik, iletişim, alışveriş, ticari, estetik, oturma-dinlenme-izleme, eğlenme, temizlik gibi amaçlarla kullanılır; sürekli mesaj iletir, ortam oluşturur, kente dinamik bir özellik katarlar. Kalıcı ya da geçicidirler” (Birlik, 2006).

3.3.2.2.6. Donatı elemanları

Donatı elemanları, insanların kentsel mekanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak adına ortaya çıkmış belli kurumlarca yerleştirilmiş fonksiyonel ve estetik değeri olan öğelerdir. Bu elemanlar, mekanlarda aydınlatma, ulaşım, eğlenme, temizlik, alışveriş, oturma gibi gereksinimleri karşılamaktadır. Bu özellikleri ile donatı elemanları kente canlılık katmaktadır (Birlik, 2006). Telefon kulübesi ile bilinen İngiltere örnek gösterilebilir (Şekil 3.22.).

Donatı elemanlarının işlevsel ve estetik özellikleri dışında ergonomik olmaları da çok önemlidir. Ergonomi insanların yaşadıkları çevre ile uyumunu amaçlamaktadır. Donatı elemanlarının ergonomik özellikte olması kullanıcıların açık alanlar da daha fazla rahat etmesine olanak sağlamaktadır. Çevre ve insan arasında uyumu amaçlayan ergonomi, donatı elemanları ile sağlanmaktadır.

Donatı elemanlarının kentlere görsel değer katmasının yanında birçok işlevi vardır. Dinlenme, eğlenme, alışveriş, oyun, barınma, bilgi ve iletişim ve benzeri işlevler sıralanabilir. Kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap veren kentsel donatı elemanları, birbirleri ile ve çevreleriyle uyumlu olduklarında amaca tam olarak hizmet edecektir. Çevreyle uyumlu olmayan kent donatıları mekâna görsel kirlilik katacaktır. Kentsel donatı elemanları konusu aşağıda detaylı olarak açıklanmakta ve kent kimliği ile ilişkisine vurgu yapılmaktadır.

Şekil 3. 23. Topografyadan ilham alan kent mobilyası Url22 (<http://www.arkitera.com/>)

3.4.Kentsel Donatı Elemanları

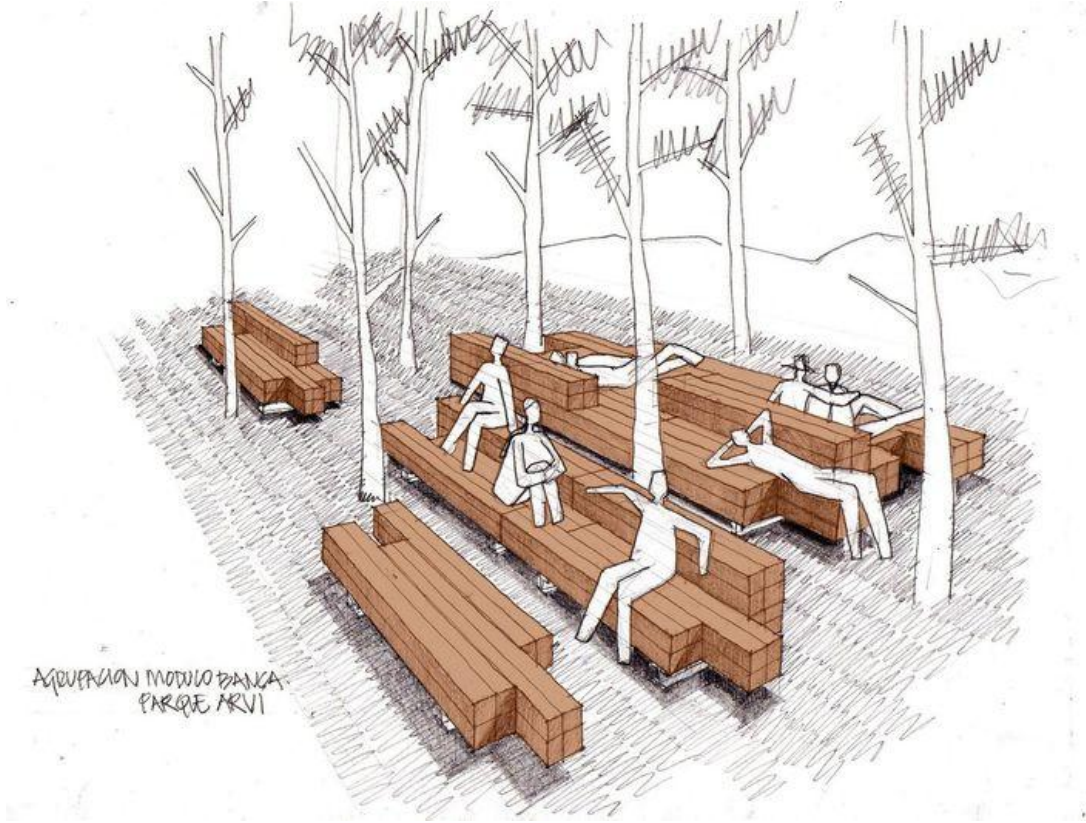

Şekil 3.24. Estetik kent mobilyası (Url 23 <http://justsomething.com>)

Başal (2002), kentsel donatı elemanlarını özgün tasarım ürünleri olarak tanımlayarak çevremizde cadde, sokak, yol, otopark, teras, yaya yolları ve meydanlar ile rekreasyonel amaçlı genel ve özel kullanım alanlarında yer verilen oturma, barınma, kuşatma, danışma, aydınlanma, ulaşım, iletişim, oyun ve spor gibi işlevleri destekleyip güçlendirerek günlük hayatı kolaylaştırdığını, insanların beğeni ve desteğini kazandığını, kentsel ve kırsal alanlarda, iç ve dış mekânlarda işlevsel, güvenli ve sağlıklı mekânların meydana gelmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Kentsel donatı elemanları, kentte yaşayan insanlara hizmet sunmayı hedefleyen, onlara kent içinde kolaylıklar sağlayan, belli standartlarda tasarlanıp üretilen ve belli sektörlerce yapılan donatılara denir (Uzun, 1997). Ayrıca kentsel donatı elemanları kent mekânında kullanıcılarına konfor, bilgi, dolaşım kontrolü, koruma, eğlenme gibi işlevlerini yerine getirebilecekleri imkân sağlamaktadır (Şekil 3.24.) (Çubuk, 1991).

Kentsel donatı elemanları kentsel yaşama sağladığı kolaylıkların dışında kentsel dış mekânı canlandırması ile de ön plandadır. Kentsel donatı elemanları buldukları ortama fonksiyonellik açısından da anlam kazandırır ve insanın yaşamını kolaylaştırır.

Aynı zamanda kentsel mekanlardaki kentsel donatı elemanları kullanıcılarına daha huzurlu ve sağlıklı bir ortam sağlamaktadır (Aykut, 1997).

Şekil 3.25. Kent mobilya örneği (Url 24: <https://tr.pinterest.com>)

“Kentsel donatı elemanları kentsel yaşamı daha zevkli ve anlamlı kılmaya, kentsel konfor ve kentsel estetik yaratmaya olanak verirler. Bunu sağlayabilmek için kent mobilyalarının tasarım ve konumlandırılmalarında en başta aranan özellik uygunluk olmalıdır. Ayrıca kentsel donatı elemanları mevcut ve düşünülen işlevlere uygun olma özelliklerinin yanında, içinde yer alacağı çevrenin karakterlerini de yansıtmaktadır” (Şekil 3.25.) (Feyzioğlu, 2008).

Kentsel mekanlar için tasarlanan kentsel donatı elemanlarında, mekanların tarihi özellikleri, karakterleri, estetiği, ergonomisi ve mekânı kullanacak olan çevrenin mekândan beklentileri oldukça önemlidir. Kentsel donatı elemanları kullanıcıların gerek duyduğu rahatlığı ve ortamdaki bekledikleri huzuru karşılamaktadır (Çakır ve Özenç, 2005).

“Kentsel kamusal mekânlar her kentlinin serbestçe girip kullandığı, kent insanlarının birbirleriyle karşılaştıkları kamuya ait mekânlar olup bu mekânlarda insanlara özel bazı objeler kullanılmaktadır. Bu objelere “kentsel donatı elemanları” adı verilir” (Çubuk, 1991). Kentsel donatı elemanlarının kentsel mekanlarda aşırı kullanımından kaçınılmalıdır. İhtiyaca göre seçilen kent mobilyaları mekâna sadelik, ferahlık vermeli ve mekânı kapatmamalıdır. Kullanılacak kentsel donatı elemanları çevreye ve mimariye uygun olmalı, aynı zaman da birbirleriyle uyumlu çok fonksiyonlu ve estetik özelliklere sahip olmalıdır. Kent mobilyaları kentte bulunan tüm kullanıcıların beklenti ve zevklerine uygun olarak seçilmelidir (Aksu, 2012).

Donatı elemanları tasarımlarında yoğun olarak kullanılan ergonomi, insanların çevreleriyle uyumunu sağlayan en önemli etmenlerdendir. Kentsel mekanlar insanların ev ve iş yerlerinden sonra en çok kullandıkları alanlardır dolayısıyla bu alanlar kullanıcılara en verimli şekilde hitap etmeli ve doğru hizmeti verebilmelidir. Bu doğrultuda tasarımlarda ergonomi donatı elemanları ile birlikte ele alınmalıdır (Şekil 3.26.) (Bulut, 2008).

Şekil 3.26. İşlevsel ve estetik kent mobilyaları (Url 25 <http://www.citiesofthefuture.org/>)

Bulut (2008)' da donatı elemanlarının işlevselliğini ve buna bağlı olarak kullanımlarını artıran öğenin ergonomi olduğuna vurgu yapmaktadır. Donatı elemanları işlevsel özellikleri dolayısı ile kullanıcılara hizmeti amaçlar ve işlevsel oldukları oranda kullanımları artar. İşlevsellik donatı elemanlarında aranan ilk özelliktir, ikinci özellik olarak estetiklik gelir. Bu estetiklik özellikleri kentlerin imajını etkiler. Donatı elemanları renk ve biçim ile birlikte görsel zenginliği artırıcı niteliktedirler (Bulut, 2008).

3.4.1.Kentsel Donatı Elemanlarının Tarihi Gelişimi

Kentsel donatı elemanlarına tarihte ilk olarak Antik Roma döneminde rastlanmıştır. Bunlar; mil taşları, at olukları ve bağlama kazıkları olarak bilinmektedir (Şekil 3.27.). Kentsel donatı elemanları ilk olarak ulaşım ile beraber gelişmeye başlamış sonrasında teknolojinin gelişmesi, nüfusun sürekli olarak artması ile de git gide çeşitlenmiştir. Açık alanlarda, meydanlarda kullanıcıların konforunu artırmak adına oturma elemanları, gölgelikler, havuz ve çeşmeler ve birçok kentsel donatının tasarımından söz etmek mümkündür (Keskin 2008; Akt., Karakuş, 2016).

Şekil 3.27. Mil taşı örneği (Url 26: <http://en.wikipedia.org/wiki>)

“Sanayi devrimi sonrasında dünyada kamusal alan kavramı ortaya çıkmaya başlamış, meydanlar, parklar, göletler, caddeler önem kazanmaya başlamıştır. Teknoloji geliştikçe yeni hizmet alanları ortaya çıkmıştır. Bu hizmet alanlarından biri de “kentsel donatı elemanı” kavramı olarak ortaya çıkmıştır” (Karakuş, 2016).

“Endüstriyel gelişmeler ve tüketim alışkanlıklarının değişmesiyle kentsel mekânın iletişim mecrası olarak kullanılması, reklâm panoları, telefonlar ve bilgi iletişim panolarının yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. Sokak ve meydanların sadece trafik yolu haline geldiğinin görülmesi üzerine, kentlerin özellikle alışveriş bölgelerinde yaya alanları oluşturulmuş ve bu alanlar, kullanıcılarına tüm kentsel hizmetleri sunan elemanları içerir hale getirilmiştir” (Güner, 2015).

Şekil 3.28. İlk sokak lambası örneği (Url 27: <http://www.dunyaniniklari.com>)

Kentsel donatı elemanları, endüstri devrimine kadar sadece sokak lambaları sokak isimlerinin yazılı olduğu plakeler ve banklardan ibarettir (Şekil 3.28.). Endüstri devriminden sonra ise kentleşmenin eskisi ile kentsel mekanlara olan ilgi artmıştır. Bunların sonucu olarak kentlerde kent donatısı önem kazanmış ve gelişmeye başlamıştır. Kentsel donatı elemanlarının ilk örneği İngiltere’de sokakları aydınlatmak amacı ile kullanılan gaz lambaları olarak bilinmektedir. Gaz lambaları daha sonra yerini elektrikli lambalara bırakmıştır. Kentsel mimarinin önemli elemanları olarak kendisini gösteren kentsel donatı elemanları zamanla gelişme göstermiş ve İngiltere’den sonra Avrupa’da ve daha sonra Amerika’da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa’da aynı zaman da Paris’te de kentsel mekân düzenleme çalışmaları gelişme göstermiş “Boulevard” kavramı ile yeni kentsel tasarım uygulamaları ortaya çıkmıştır (Çokar, 1994).

“Teknolojik gelişmelerin hızla arttığı 1850 -1900 yılları arasında, motorlu taşıtların da devreye girmesi ile yeni ihtiyaçlar doğmuş ve " Kentsel donatı elemanı " kavramına da yeni elemanlar eklenmiştir. Özellikle kentsel çevrelerde, bu gelişmelerin doğal sonucu olarak, yaşamın korunması ve düzenlenmesi giderek önem kazanmaya başlamıştır. Kent içinde motorlu taşıtların yaygın olarak kullanılmaya başlanması ve ulaşım yoğunluğunun hızla artması ile birlikte, ilk trafik düzenleme işareti olarak, yarı mekanik ve yarı aydınlatılmış eleman 1868 yılında Londra’da kullanılmaya başlandı” (Çokar, 1994).

1886’da Londra’da ilk metroların çalışmaya başlaması ve araçların gelişmesi ile kent mobilyaları, çeşitliliğini artırmıştır. Buna paralel olarak 1884’de Amerika’da ilk telefon hattının devreye girmesi ile de kentsel donatı kavramı gelişmiştir (Durmuş, 2008). Hacıhasanoğlu (1991)’nin bu doğrultuda belirttiği üzere her nesnenin ve fiziksel sistemin ortaya çıkış sebebi olduğu gibi kentsel donatı elemanlarının da ortaya çıkışı ihtiyaçların meydana gelmesine ve tarihsel süreçte ihtiyaçların zaman içinde değişmesine ve gelişmesine bağlıdır.

3.4.2.Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması

Kentsel donatı elemanları, kullanıcıların fiziksel aktivitelerini yapabildikleri, bilgi, güvenlik ve rahatlığı amaçlayan, bulunduğu çevrenin temizliğini zorunlu kılan, peyzaj ve kentsel tasarım çalışmalarının ana ögesini oluşturur. Bu kentsel donatı elemanları tasarımlarda birbirleriyle uyum içerisinde ve doğru yerde kullanıldığında alanın görselliğini artırmaktadır (Çelik, 2013).

Sakal (2007)' da kentsel donatı elemanlarının fiziksel düzenlemeler ve kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda oluştuğunu savunmaktadır. Kentsel donatı elemanları sadece tasarım açısından düşünülmemeli kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda geleceği düşünülerek planlanmalıdır. Bu planlamalarla insanın kent içindeki konforunun sağlanması ile kentsel mekânın yeri ve öneminin arttığını savunmaktadır.

“Kent ile kentli arasındaki araç görevi gören kent mobilyaları günümüze kadar devamlı değişimler geçirmektedir. Bu kapsamda de yıllardır ilgili uzmanların araştırmalarına konu olmuştur. Araştırmacılar tarafından kentsel donatı elemanları farklı bakış açlarına göre çok çeşitli sınıflandırmalara tabi kalmıştır” (Durmuş, 2008).

“Kentsel donatı elemanları işlevlerine göre şu şekilde sınıflandırılabilir;

- Zemin kaplamaları (beton, taş, ahşap, asfalt vb.)
- Oturma birimleri (banklar, grup oturma elemanları)
- Aydınlatma elemanları (yol ve alan aydınlatma elemanları)
- İşaret ve bilgi levhaları (yön ve yer belirleyiciler, bilgi iletişim panoları)
- Sınırlandırıcılar (sınırlayıcılar, caydırıcılar, yaya ve trafik bariyerleri)
- Su ögesi (süs havuzları, çeşmeler)
- Üst örtü öğeleri (duraklar, gölge elemanları, pergolalar)
- Satış birimleri (kiosklar, sergi pavyonları, büfeler)
- Sanatsal objeler (heykeller)
- Oyun alanı elemanları
- Diğer öğeler (çöp kutuları, çiçeklikler, bisiklet park yerleri, meydan saatleri, bitkisel elemanları)” (Yıldızcı, 2001).

“Kentsel donatı elemanlarının kentsel mekâna yerleştiriliş amacına göre;

- Koruma amaçlı
- Bilgi verme amaçlı
- İşaret verme amaçlı
- Süsleme amaçlı
- Barındırma amaçlı
- Eğlenme, oyun ve dinlenme amaçlı
- Satış ya da alışveriş amaçlı olarak sınıflandırılabilir” (Çubuk, 1989; Akt., Durmuş,2008).

“Alt Yapıya Bağlı Kentsel donatı elemanları

- ❖ Telefon Kabinleri
- ❖ Alan / Yol Aydınlatıcıları
- ❖ Aydınlatma Kolonları
- ❖ Trafik Lambaları
- ❖ Meydan Saatleri
- ❖ Bilgi İletişim Panoları
- ❖ Reklâm Panoları
- ❖ Parkmetreler
- ❖ Bilet Otomatları
- ❖ Satış Birimleri
- ❖ Toplu Taşıma Durakları
- ❖ Su Oyunları ve Su İçme Çeşmeleri Izgaralar
- ❖ Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları
- ❖ Yangın Musluğu

Alt Yapıya Bağlı Olmayan Kentsel donatı elemanları

- ❖ Zemin Kaplamaları
- ❖ Caydırıcı ve sınırlayıcılar
- ❖ Yaya ve Trafik bariyerleri
- ❖ Geçici Trafik Lambaları
- ❖ Geçici Engelleyiciler
- ❖ Yönlendiriciler
- ❖ Bilgi İletişim Panoları
- ❖ Reklâm Panoları ve Posterler
- ❖ Ticari Tabelalar
- ❖ Sokak Levhaları ve Numaralar
- ❖ Trafik İşaretleri
- ❖ Üst Örtü Öğeleri
- ❖ Oyun Alanı Elemanları
- ❖ Bisiklet Parkları
- ❖ Bayrak ve Flama direkleri
- ❖ Oturma Elemanları
- ❖ Çiçeklikler
- ❖ Çöp Kutuları” (Doğan vd., 1986).

3.4.3.Kentsel Donatı Elemanları Ve Peyzaj Tasarımı

Bilen (2004)'e göre; estetik, işlevsel ve aynı zamanda insan ile uyumlu mekânlar yaratmayı amaçlayan Peyzaj Mimarlığı; kentlerde, kent konforunun sağlanmasını, kentte yaşayan bireylerin işlevsel, estetik ve psikolojik açılardan hayatlarının kolaylaştırılmasını hedeflemektedir. Çubuk (1989)'a göre; fiziksel çevre içinde insanın kullanımına uygun, estetik, psikolojik, ekolojik yönden uyumlu bir düzenleme yaratmak noktasında Peyzaj Mimarının kullandığı tüm canlı ve cansız materyaller peyzaj elemanları olarak tanımlanmaktadır (Kartay, 2009). Kamusal alanların tasarım ve planlanmasında, insan faktörü ve davranışları temel unsurdur. İnsan faktörünün referans olarak kabul edildiği peyzaj tasarımları ve kentsel tasarımlar, kullanıcının temel gereksinimlerine uygunluk göstermelidir (Küçükerbaş ve Kaplan 2000).

Kentsel kamusal mekanlar, kent insanların birbirleriyle karşılaştıkları yerlerdir. Bu mekanlarda insanların kullandıkları bazı objeler bulunmaktadır. Bunlar kentsel donatı elemanlarını oluşturmaktadır (Topçu ve Işıkdag 2008). Kentsel donatı elemanları, insan ile doğa arasındaki ilişkiyi dengelemede ve kentin yaşam kalitesinin geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda sosyal ve rekreasyonel aktivitelerin canlandırılmasında ve geliştirilmesinde de kentsel donatı elemanlarının katkısı yadsınamaz. Kentsel donatı elemanları kentin geçmişi ve geleceği arasında ilişki kuran ve kente kimlik kazandıran nesnelere (Sakal, 2007).

Kentsel donatı elemanları, fonksiyonel kullanımlarının yanında kent yaşamında “bir anlam aktarma”, “anlamaya konu olma”, “bilgi iletme”, gibi işlevleri de yerine getirmektedir. Bu sayede kentsel donatı elemanları kullanıldıkları çevrenin kimliğini yansıtır ve kent peyzajı içinde mekâna işlevsel, anlamsal ve estetik açıdan anlamlar yükler (Bayrakçı, 1991).

Peyzaj tasarımlarında başarılı bir kentsel donatı tasarımından bahsedebilmek için kent mobilyalarının birbirleriyle ve çevreleriyle uyum içinde tasarlanmaları ve planlanmaları gerekmektedir. Kullanıcılar tarafından beğenilmiş ve başarıya ulaşılmış kent mobilya tasarımları kullanıcıların beklentilerini karşılamış ve alanın tarihi dokusunu, doğal özelliklerini ve çevrenin mimari karakteri gibi özellikleri yansıtmış demektir.

Kentin doğal ve yapay özellikleri, tarihi, sosyokültürel özellikleri kent kimliğini belirler. Kentsel donatı elemanları tasarlanmadan önce bu özelliklerin iyi analiz edilmesi ve tasarımların bu yönde geliştirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

“Kent Donatı Elemanları Tasarımında Belirleyici Temel İlkeler;

- Kentsel donatı elemanlarında görsel uyum,
- Kentsel donatı elemanlarında okunabilirlik ve algılanabilirlik,
- Kentsel donatı elemanlarında sürdürülebilirlik,
- Kentsel donatı elemanlarında standart ve normlar,
- Çevre dostu ve geri dönüşümlü şehir mobilyaları tasarımı,
- Kullanıcı güvenliği ve kentsel donatı elemanları,
- Vandalizm ve kentsel donatı elemanları,
- Kent kimliği ve kentsel donatı elemanları” (Eyüp, 2003).

3.4.4.Kentsel Donatı Elemanlarının Taşınması Gereken Nitelikler

Kentsel donatı elemanları işlevlerini yerine getirebilmeleri için bazı özelliklere sahip olmalıdır.

Genel olarak bu özellikleri;

- Fonksiyonellik,
- Estetik olma,
- Maliyetlerinde parasal kaynaklara uygunluk,
- Çabuk bulunup kolayca uygulanabilirlik,
- Yüksek fizibilite ve sağlamlık,
- Standartlara uygunluk,
- Ergonomiklik,
- Tasarımcının özgün çizgilerini taşıma,
- Vandalizme dayanıklılık,
- Bakım kolaylığı,

- Taşınabilirlik, monte ve yedek parça bulmada kolaylık,
- Malzeme ve işçilik seçimine uygunluk, şeklinde sıralanmaktadır (Başal, 2000).

3.4.5.Kentsel Donatı Elemanlarında Yerleştirme Süreci

3.4.5.1.Yer seçimi

- ❖ Kentsel donatı elemanları, yerleştirilecekleri alanı kullanan insanların ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir.
- ❖ İhtiyaç doğrultusunda yerleştirilmeyen donatı elemanları mekâna görsel kirlilik katar ve fonksiyonelliğini bozar.
- ❖ Kentsel donatı elemanlarının yer seçiminde bu elemanların algılanabilir olması gerekmektedir.
- ❖ Donatı elemanlarının yer seçimi aynı zaman da kullanıcılar arasındaki sosyal ilişkileri destekler nitelikte olması gerekmektedir.
- ❖ Mekanlara yerleştirilen donatılar insanların sosyal ilişkiler kurmalarına da imkân verecek şekilde konumlandırılmalıdırlar (Akyol, 2006).

3.4.5.2.Yerleştirme miktarları

Kentsel donatı elemanları kullanılacakları alanın gereksinimi kadar yerleştirilmelidir. Fazladan yerleştirilen kentsel donatı elemanları, gereksiz yere harcanmış maliyet ve iş gücü gerektirir ve kentte karmaşaya neden olur (Akyol, 2006).

3.4.5.3.Birimler arasında koordinasyonun sağlanması

Farklı birimlerce yerleştirilen kentsel donatı elemanları, bu birimlerin ekip halinde çalışması sonucu yerleştirilmelidir. Birlikte çalışma sonucu yerleştirilirse kentsel donatı elemanları uyum içinde olur ve kentte görsel kirlilik meydana gelmez (Akyol, 2006).

3.4.6.Kentsel Donatı Elemanlarının Tasarım İlkeleri

Kent donatı elemanları kentlerde fonksiyonellik ve form ilişkisini sağlayan elemanlardır. Bu elemanların tasarım ve uygulamalarında kullanım, dayanıklılık, bakım kolaylığı, renk, doku, ölçek ve benzeri unsurları göz ardı edilmemelidir. Aynı zamanda kentsel donatı elemanlarının, işlevsel, estetik, ve ekonomik özellikler çerçevesinde, kullanılacak alana uygun sayıda ve ihtiyaca yönelik olarak yerleştirilmesi sayesinde kullanıcıları psikolojik olarak rahat ettiren alanlar oluşmaktadır ve böylelikle kimlik sahibi kentler meydana gelir. Kentsel donatı elemanları estetik özellikleriyle beraber bir çok işlevselliği bünyesinde barındıran elemanlardır (Yıldırım, 2004).

3.4.6.1.İşlevsellik

Kent donatı elemanlarının tasarımında işlevsel ölçütler kullanıcıların fiziksel özelliklerine göre şekillenmelidir. İşlevsel donatı elemanı tasarımı ortaya koyabilmek için öncelikle insan ergonomisi iyi algılanmalı ve bu doğrultuda malzeme seçimi yapılmalı ve mobilyalar bu ölçütlere göre yerleştirilmelidir. Bu özellikler sağlandığında tasarımcı da kullanıcı da memnun kalacaktır (Akyol, 2007). Kentsel donatı elemanları ile kullanıcı arasındaki uyumu sağlamak işlevsel ölçütlerle mümkündür. Kentsel donatı tasarımında işlevsel ölçütler insanların fiziksel özelliklerine ve hareketlerine olanak verecek şekilde olmalıdır. Bu nedenle tasarımlarda ergonomi göz ardı edilemez niteliktedir. Örneğin; oturma elemanları kullanıcıların oturma ölçülerine göre tasarlanmaktadır (Şekil 3.29.) (Yıldırım, 2004).

Şekil 3.29.İşlevsel kent mobilyası (Url 28: www.outdoorlivingdecor.com)

Fonksiyon olarak da adlandırılan işlevsellik, ortaya konulan öğenin belli bir amaca hizmet etmesi demektir. İşlevsellik ve estetiğin birbirleri ile uyumu başarılı tasarımları meydana getirir. Başarılı tasarımlar, farklı ülkelere, kültürlere, kişilere belirlenmiş hedeflere hitap edebilmektedir. Bunların sonucu olarak yaratıcılık işlevsel ve estetik açıdan amacına ulaşmış demektir. Oluşturulan tasarımlar, işlevsel olmalı, benzerlerinden farklı olarak daha önceden var olmayan görsellikte olmalı ve belli amaçlar için üretilmelidir (Şekil 3.30.) (Önlü, 2010).

Şekil 3.30. Fonksiyonel kent mobilyası (Url 29: www.outdoorlivingdecor.com)

3.4.6.2.Estetik

“Estetik Yunanca’da algı, duyu anlamına gelen “aisthesis”, “aisthetikos” kelimelerinden gelmektedir ve duyum, duyu ve algı yolu ile insanın güzel olanı kavraması, güzellik ve güzelliğin insan zihin ve duygularındaki etkisi, güzelin algılanması ile ilgili şey olarak tanımlanmaktadır. Estetik güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır” (Şekil 3.31.) (Erdoğan, 2006).

Şekil 3.31. Estetik kent mobilyası (Url 30: www.outdoorlivingdecor.com)

Estetik özellik kentsel donatı tasarımlarında göz ardı edilemez bir öneme sahiptir. Güzel sanatlar örneği olarak da karşımıza çıkan kent mobilyaları, sanat ve teknik özellikleri içinde barındırarak çevresiyle de uyumlu olmalıdır. Aynı zamanda tasarımların insanlar tarafından algılanmalarının artırılması için görsel algıya dikkat çeken özellikler ışığında olmalıdır. Kentlerin kimlik kazanması için kent mobilyalarının tasarımında sanatsal yaklaşım göz ardı edilmemelidir (Şekil 3.32.) (Karakuş, 2016).

Şekil 3.32. Estetik oturma birimi (Url 31: https://pikabu.ru/story/skamy_a_quotv_pam)

3.4.6.3. Malzeme

Tasarımı etkileyen en önemli faktörlerden malzeme, oluşturulacak ürünün istenildiği gibi şekillenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda malzeme, ortaya konan tasarımın istenilen formda ve özellikte oluşmasında etkilidir (Aksu, 2012).

Tasarımlarda malzeme seçilirken sadece fonksiyonellik göz önüne alınmamalı, tasarımdan beklenen etkiyi ortaya koyacak malzeme seçilmelidir. Tasarımlarda kullanılan malzemenin çeşitliliği, tasarımlara değişik form ve görsellik katar ve tasarımın kalitesini artırır (Ertaş ve Bayazıt, 2004).

İşlevsel özelliklerinin yanında sosyo-kültürel özelliklere sahip kentsel donatı malzemeleri, farklı niteliklere sahiptir. Örneğin, metaller soğuk ahşaplar sıcak, dökme demir antik, parlak çelik modern olarak nitelendirilmiştir (Yıldırım, 2004).

Şekil 3.33. Ahşap malzeme (Url 32: www.deviantworld.com/)

Şekil 3.34. Malzeme farkı (Url 33: www.deviantworld.com/)

3.4.6.4.Biçim

Biçim tasarımların karakterini ortaya koyan ve işlevini büyük ölçüde etkileyen öğelerdir. Tasarımlarda biçim oluşturulurken konfor ve güvenlik ele alınmaktadır. Geometrik özellik taşıyan kimlik, tasarımda estetik, işlevsel, algı ve benzeri unsurları da etkilemektedir (Ertaş, 2007; Akt., Aksu, 2012).

Kent kimliği ve karakteri; biçim, malzeme, doku ve renk ve benzeri nitelikleri ve toplum tarafından oluşturulmuş kültürel yapıyı içine alır (Ghorab, 2015).

Şekil 3.35. Biçimce farklı oturma birimi (Url 34: <https://tr.pinterest.com/>)

3.4.6.5.Doku

Doku ve biçim kentsel donatı elemanları birbirleri ile etkileşim içindedir. Kentsel donatı tasarımlarında doku teknik ve estetik açıdan önem arz etmektedir. Bu doku özelliği kusurları kapatır ve alana değişik görsel zenginlik katar (Johnson 2004; Akt., Aksu, 2012).

İlk olarak gözle algılanan doku daha sonra elle hissedilebilmektedir. Algılamada ışık yansıtıcı olabilir. Ancak ışığın yüzeye çarpması ile doku görsel olarak algılanır. Aynı renkteki cisimler farklı dokuya sahip olduklarında renkleri de farklı algılanmaktadır. (Alexander, 1977; Akt., Ghorab, 2015).

Dokular yapay ve doğal olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğal dokular insan eli değmemiş ve kendi halinde olan dokular olarak bilinmektedir. Yapay dokular ise insan eli ile şekillenmiş ve değişime uğramış elemanlardır (Ghorab, 2015). Aynı zamanda dokuları kaba ve ince tekstür diye ayırmak mümkündür.

Şekil 3.36. Biçimce farklı oturma birimi (Url 34: <https://tr.pinterest.com/>)

İnce tekstürlü dokular, göze hoş görünen, enerji veren yüzeylerdir; kaba tekstürlü dokular ise, tasarımlarda dominant özelliği ile göz alır fakat basittir (Atabek 2002; Akt., Ghorab, 2015).

Şekil 3.37. Doku Örneği (Url 36: <https://www.turbosquid.com>)

3.4.6.6. Algılanabilirlik

Tasarımda algılanabilirlik daha çok görsellik için büyük önem taşır. Donatı elemanları tasarlanırken, algılaması kolay ürünler ortaya konulmalıdır. Donatı elemanlarının algılanmasını sağlayan öğeler; biçim, doku, renk, malzeme vb. elemanlar olarak sıralanabilir (Şekil 3.38.) (Öztürk 1991; Akt., Aksu, 2012).

Şekil 3.38. Algılanabilirlik (Url 38: <http://www.mobilyagunlugu.com/>)

3.4.6.7. Renk

Tasarımlarda renk en etkili öğedir. Renkler insanları psikolojik ve zihinsel olarak etkiler. Kentsel tasarımlarda renk, mekânı kullanan insanları ve mekânı doğrudan etkisi altına almaktadır (Şekil 3.39.) (Altınçekiç, 2000). Renkler görsel niteliği ve canlılığı sayesinde tasarımlarda ve kullanılan alanlarda dikkat çeker (Şekil 3.40).

Şekil 3.39. Farklı renklerde oturma birimi (Url38: <http://sgourostoyes.gr/index.php>)

Şekil 3.40. Oturma birimi (Url 39: <https://tr.pinterest.com/>)

3.5.Kentsel donatı elemanları ve Kent Kimliği İlişkisi

Kentsel donatı elemanları, kentsel açık alanlarda mekanlara görsel nitelik kazandırmaktadır. Mekanlara kattığı görsel niteliğin dışında ise insanların kentsel açık alanda ihtiyaç duyduğu fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaktadır. Kent mobilyalarının önemli bir diğer özelliği kentlerin geçmişten gelen tarihini, kültürünü ve mevcut doğal niteliklerini yansıtarak kentlerin özgün olmasını sağlamasıdır. Bu bağlamda kent kimliğini korumada ve yansıtmada kentsel donatı elemanlarının önemi büyüktür.

Bireysel ve toplumsal hayatı kolaylaştırarak insanların birbirleriyle iletişimini sağlayan, buldukları alana fonksiyonellik ve estetik değer katan, farklı özelliklerde olan, çevresini tanımlayan ve tamamlayan elemanlara kent mobilyaları denilmektedir ve bu kentsel donatı elemanları kentsel peyzajın canlanmasını sağlamaktadır (Kuşkun, 2003).

Toplumun çevresiyle etkileşimini sağlayan kentsel donatı elemanları aynı zamanda insanların dış mekândan beklentilerini karşılamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, insanların eğlenme, dinlenme, iletişim gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan kentsel donatı elemanları kent ile insan arasındaki bağlantıyı kurmaktadır. Bu bağlantıyı kurarken tasarım ölçütlerin dikkate alınarak yerli yerinde ve doğru kullanılması önemli bir husustur. Sakal (2007)'e göre kentlerdeki yaşam konforunu ve kalitesini artırmak için kentsel donatı elemanlarının tasarım ölçütlerine göre tasarlamak gerekmektedir. Bu tasarım ölçütleri doğru ve uygun şekilde uygulandığında kentsel donatı elemanları çevresinde bulunan mimari yapılarla uyumlu ve kent kimliğini yansıtıcı niteliklerde olacaktır.

Aksu (2012) yaptığı çalışmada kentsel donatı elemanlarının özgün tasarımlar olabilmeleri için işlev, estetik, renk, malzeme, doku, form ve algılanabilirlik ilkeleri çerçevesinde olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Tasarım ölçütlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirten Aksu, kent donatı elemanlarının sadece işlevsel niteliği olan basit tasarımlar değil mekâna görsel kalite kazandıran estetik öğeler olarak değerlendirmek gerektiğini vurgulamaktadır.

Kent ve kullanıcıları tarafından farklı anlam ve öneme sahip kentsel donatı elemanları, kentlerin kullanıcılar tarafından algılanmasını, yaşanabilir olmasını sağlar. İnsanların kentle kurdukları görsel ve fiziksel etkileşimin kentsel donatılarla sağlanması bu elemanların toplum için önemini ortaya koymaktadır.

Kentsel donatı elemanları buldukları mekânı tanımlayan ve özelleştiren elemanlar olması sebebiyle de kentler için büyük öneme sahiptir. Onlar, buldukları mekanla bütünleşerek kentin parçası haline gelmektedir. Bu sebeple de kentsel donatı elemanlarının birbirleri ile ilişkileri sonucu kent kimliği oluşmaktadır (Bayraktar, 2007).

Ülke ve şehirlerin kültürel niteliğine göre değişim gösteren kentsel donatı elemanları, kent kimliğini yansıtmada ve insanların dış mekânda hayatını kolaylaştırma noktasında büyük öneme sahiptir (Bulut ve Atabeyoğlu, 2007).

Kentlerin sosyo-kültürel ve doğal özellikleri sonucunda şekillenen yapay elemanlar kentlerin kimliğinin oluşmasında etkilidir. Görsel kaliteyi artırmak ve kaliteli mekanlar yaratmak adına canlı materyallerden yararlanan peyzaj mimarları bununla beraber yapay elemanları da kullanmaktadır. Kentlerin kültür ve kimliğinin bir parçası olan yapay elemanlar, estetik özellikler çerçevesinde şekillenmektedir (Özer ve ark., 2010). Bu bakımdan kentsel donatı elemanları sadece işlevsel olarak kullanılmamaktadır. Kentlere görsel açıdan da değer katan kentsel donatı elemanları, anıtsal, simgesel ve estetik olarak kentleri olumlu açıdan etkilemektedirler. Diğer bir ifadeyle, işlevsel olduğu halde estetik olmayan kentsel donatı elemanları kentleri olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer taraftan estetik olmayan kentsel donatı elemanlarının kentleri görsel açıdan olumsuz etkilemesi onun kent kimliğini yansıtmadaki rolünü değiştirmemektedir (Aksu, 2012). Kentsel dış mekânlarda insanların ortak kullanımına sunulan kentsel donatı elemanları, her yaşta kullanıcının istek ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmalıdır. Ergonomi ve fonksiyonellik ilkeleri doğrultusunda oluşturulmalıdır. Kentsel donatı elemanlarından beklenen ilk özellik fonksiyonellik gibi anlaşılabilir olsa da kentler için büyük önem taşıyan kentsel donatı elemanlarının estetik özelliklere sahip olması kentteki görsel zenginlik ve özgünlük açısından göz ardı edilemez öneme sahip olduğu açıktır. İşte bu noktada, kentsel donatı elemanlarının birbirleriyle olan uyumu, fonksiyonelliği, görsel ve estetik değeri, özgünlüğü o kentin kent kimliğinin algılanmasına imkân sağlamaktadır.

Kenti bir bütün olarak yapboz olarak düşündüğümüzde, kentsel donatı elemanları bu yapbozun en önemli parçalarıdır. Yapbozun parçalarının yani kentsel donatı elemanlarının doğru yerleştirilmesi yapbozun bütünlüğünü oluşturmak bakımından önem arz etmektedir. Parçaların uyumlu bir şekilde birbirini tamamlayarak bir araya gelmesiyle yapbozu oluşturması gibi; kentsel donatı elemanlarının da birbirini tamamlaması ve uyumu “kent kimliği” kavramını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kentsel donatı elemanlarının kent kimliği oluşumundaki işlevsel rolü “kentsel donatı elemanları ve kent kimliği ilişkisi” nin önemini ortaya koymaktadır.

4.MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Bu çalışmada, Artvin'in Hopa ilçesinde bulunan kentsel donatı elemanları kent kimliği açısından incelenerek, kentsel kimlik bileşenleri başlığı altında detaylı olarak ele alınmıştır. Hopa ilçesinin çalışma alanı olarak belirlenmesindeki en büyük etkenlerin başında, kentin zengin florası, konumu, iklimi ve jeolojik yapısı gibi doğal çevre unsurları gelmektedir. Doğal çevre unsurları, kent kimliğini belirlemede ve yansıtma konusunda büyük öneme sahiptir. Bir diğer etken ise, ilçenin Gürcistan Cumhuriyetine 65 km uzaklıkta olması sebebiyle farklı kültürlerin bir arada bulunmasıdır.

Kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı "Hopa örneği" adlı bu tez çalışmasında araştırmanın ana materyalini ilçe merkezinde bulunan 15 Temmuz şehitler parkı ve İsmet acar kültür sokağı ve çevresi oluşturmaktadır. Bu alanlardaki kentsel donatı elemanları incelenerek kent kimliğine katkısı ortaya konulmuştur.

Araştırma materyalini oluşturan diğer kaynaklar;

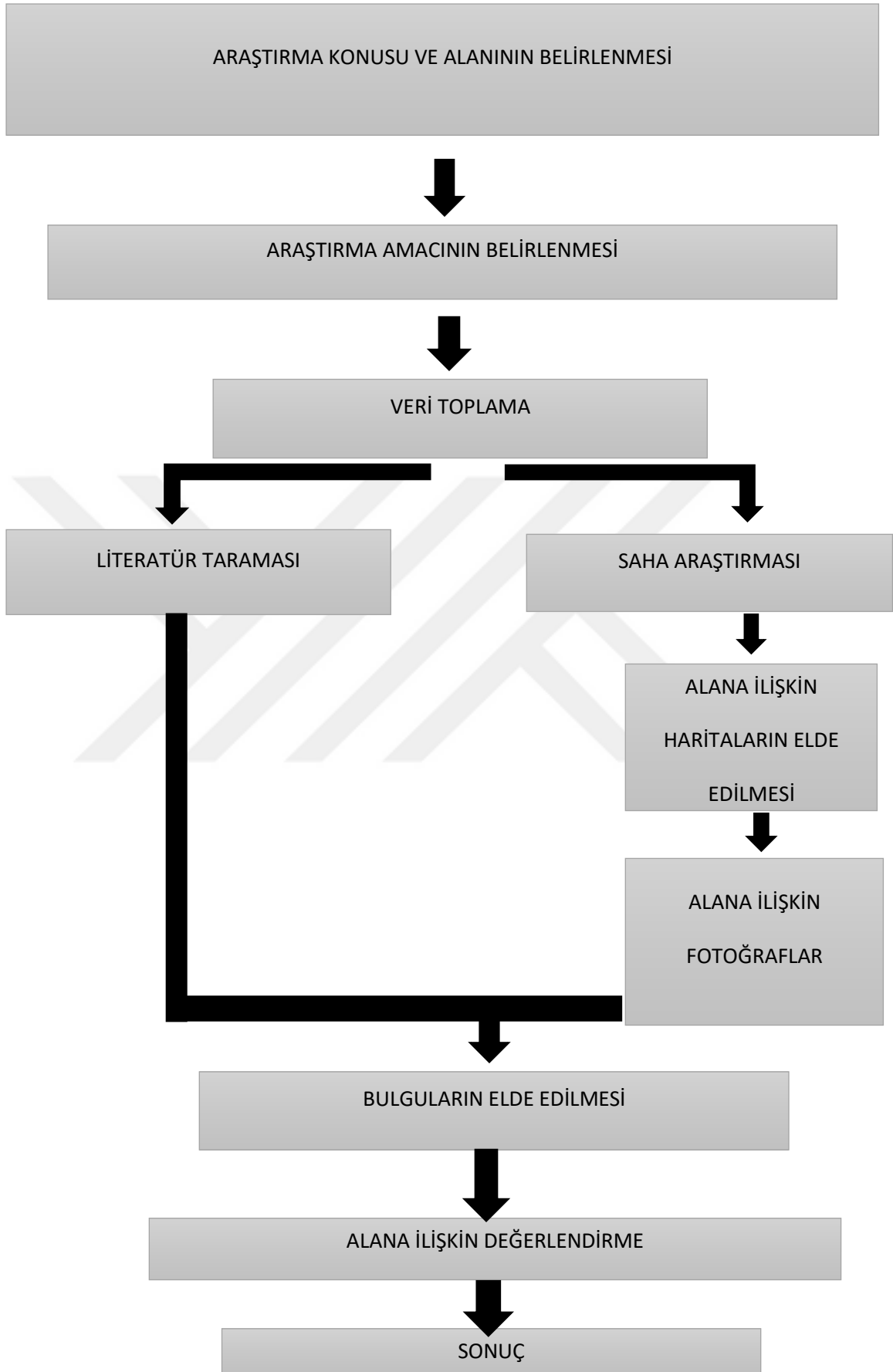
- Araştırma alanı ile ilgili daha önce çeşitli üniversite ve kurumlarca yapılmış çalışmalar,
- Çalışma konusu ile ilgili yerli ve yabancı literatür tarama,
- Alana ait iklim (sıcaklık-yağış) ve topoğrafya (yükseklik, eğim vb.) haritaları,
- Saha çalışması sırasında çekilen kentsel donatı elemanlarının fotoğrafları,
- Hopa Belediyesi, Hopa Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü ve Tarım il Müdürlüğü'nden alınan alana ilişkin belgelerdir.

4.2.Yöntem

Literatür taraması: Araştırmada öncelikle, kent, kimlik, kent kimliği, kentsel kimlik, kentsel kimlik bileşenleri, kentsel donatı elemanları, kentsel donatı elemanlarının tarihsel gelişimi, sınıflandırılması, peyzaj tasarımındaki yeri, taşınması gereken kriterler, yerleştirme süreci ve tasarım ilkeleri ile ilgili kaynak taraması yapılmış veriler toplanmıştır.

Saha Araştırması: Hopa ilçesinde bulunan kentsel donatı elemanları yerinde incelenerek fotoğraflarla kayıt altına alınmıştır.

Elde edilen veriler ışığında, Kentsel donatı elemanları ve bu elemanların kent kimliği ile ilişkisi ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, tespit edilen eksiklikler belirtilerek sonuca bağlanmış ve bu konuda öneriler getirilmiştir.

Şekil 4.1. Çalışma akış şeması

5.ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

5.1.Hopa Kent Kimliği

Çalışmanın kuramsal temeller kısmında detaylı olarak açıklanan kent kimliği ve faktörleri konusu bu bölümde Hopa İlçesine indirgenerek açıklanmaktadır. Çalışma sahası olarak seçilen Hopa'nın fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik kimliği tüm detayları ile ele alınmaktadır.

5.1.1. Toplumsal Kimlik

5.1.1.1.Hopa'nın Sosyo-Kültürel Kimliği

Hopa'nın sosyo-kültürel kimliği; tarihsel kimlik, kültürel yapı, demografik yapı olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

5.1.1.1.1.Hopa'nın Tarihsel Kimliği

Hurri- Mittani uygarlıklarından başlayarak tarih sahnesindeki yerini almaya başlayan Hopa, sırasıyla İskitler, Helen, Roma, Pers ve Arap kültürlerinin hakimiyetini yaşarken, 1490-1512 yıllarında Yavuz Sultan Selim'in Trabzon Valiliği sırasında Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. 1829 yılında çarlık Rusya'sı ile imzalanan Edirne Antlaşması sonucu Ahıska'nın bu ülkeye verilmesi sonrasında Trabzon eyaletinin bir saçağı olan Batum'a bağlanan Hopa 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonucunda Kars ve Ardahan'la birlikte Batum dahil olmak üzere Ruslara bırakılınca, ilçe Rize Sancağına bağlanmıştır. Hopa, 1. Dünya Savaşında 23 Şubat 1915 yılında Ruslar tarafından işgal edilmiş, 14 Mart 1918 tarihinde birliklerimiz tarafından tekrar Türk topraklarına katılmıştır. İlçe, 1936 yılına kadar Rize iline bağlı iken bu tarihten sonra Artvin iline bağlanmıştır.

Hopa'nın bugünkü adı Yavuz Sultan Selim tarafından verilmiştir. Yavuz Sultan Selim Acemce'yi iyi bildiğinden bu dilde güzel anlamına gelen Hop ismini vermiştir. Daha sonra Hop İsmi zamanla Hopa'ya dönüşmüştür (Şekil 5.1.) (Anonim, 2015).

Şekil 5.1.Eski Hopa Fotoğrafi (Url 45: <http://www.panoramio.com/photo>)

5.1.1.1.2.Hopa'nın Kültürel Yapısı

Hopa farklı kültüre sahip insanların bir arada yaşadığı bir ilçedir. Hemşin, Laz, Gürcü hepsi bir arada yaşamaktadır. Hopa'nın Gürcistan Cumhuriyet'i ile yakınlığından dolayı Gürcülerin kültürlerinden de etkilenmektedir. Konuşmalarıyla, yaşam biçimleriyle, inançlarıyla, Gürcistan'dan etkilenmişlerdir. İlçenin Uluslararası Karayolu üzerinde olması ve Hopa Limanının varlığı Hopa'da ticaretin gelişmesine sebep olmaktadır. Hopa'nın en belirgin özelliklerinden biride insanların eğitime verdiği önemlidir. İlçede okur-yazarlık oranı %98 'dir. Yöre halkı eğitime verdiği önemden dolayı doğdukları yeri terk ederek büyük şehirlere yerleşmektedirler. Bu sebepten de ilçe nüfusunda artış gözlenmemektedir (Anonim, 2015).2010 yılında ilçede Hopa Meslek Yüksekokulu bünyesinde yeni bölümlerle faaliyet göstermeye devam etmiş ardından İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi'nin açılması ile ilçede genç nüfus artmıştır. Genç nüfusunun artması ile ilçede ekonomi, eğitim ve sosyo-kültürel yapı olumlu etkilenmiştir. Bu doğrultuda ilçeden beklentiler artmıştır. Peyzaj tasarım projeleri artan genç nüfusa göre tasarlanmaktadır.

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendireceği sinema, tiyatro, alışveriş merkezi, spor aktivitelerini yapacakları açık alanlar bulunmamaktadır.

5.1.1.2.Hopa'nın Sosyo-Ekonomik Kimliği

İlçenin ekonomisi tarım ve ticarete dayalıdır. İlçe nüfusunun % 80'i çay tarımı ile ilgileniyor. Arazi yapısının makinalı tarıma elverişli olmaması yöre halkını birazda bu ürüne mecbur etmiş. Çayın yanı sıra Fındık ve Kivi de tarımsal ürünlerin başında yer alıyor. Balıkçılık ta yörenin önemli geçim kaynakları arasında. Hopa'nın mevcut sanayi tesislerinin büyük bölümü, çay tarımına dayalı olarak faaliyet gösteren çay fabrikaları. Limanın hizmete girmesi özellikle de Sarp Sınır Kapısı'nın açılması ile ihracat ve ithalatta, turizmde, uluslararası nakliyecilikte çok önemli gelişmeler olmuştur. Sarp Sınır Kapısı açılmadan önce sınır ilçesi olması nedeniyle iç turizmin ilgi odağı olan ilçe, sınır kapısının açılmasından sonra yerli ve yabancı uğrak yeri olmuştur (Anonim, 2015). Yaklaşık olarak 15.000 yıllık geçmişi olan arıcılığın en önemli bölgelerinden olan doğu Karadeniz gerek kovan varlığı gerekse üretim payı bakımından arıcılık için en önemli bölgelerimizin başında gelir. Hopa da arıcılık genelde kendi ihtiyaçlarını karşılamak için üretildiği görülse de, arıcılık Hopa'nın önemli geçim kaynakları arasında yer almaktadır (Anonim, 2015).

5.1.1.2.1.Çay

Şekil 5.2.Ekonomik kimliği yansıtan çay (Url 47ww.tamzaratur.com/tours/)

Çay tarımı Hopa’da 1952 yılında başlamış. 1958 yılında ilk hasatını alan yöre insanı çayı öyle sevmiş ki, fındık bahçelerini bozarak çay yetiştirmeye başlamış. Oldukça zahmetli olmasına rağmen Hopa insanı çaydan vazgeçmiyor. Engebeli arazilerden yediden yetmişe herkesi çay bahçelerinde çalışırken ya da sırtında çuvallarla çay taşırken görmeniz mümkün. Bugün ilçenin en önemli geçim kaynağı olan çay devlete ait iki çay fabrikası ile sofralarımıza muhabbetlerimize eşlik ediyor (Şekil 44) (Anonim, 2015).

5.1.1.2.2.Sarp Sınır Kapısı

Şekil 5.3.Sarp sınır kapısı Gürcistan (Url 48: <http://www.panoramio.com/photo/>)

Karadeniz kıyısında, Türkiye ile Gürcistan arasındaki sınır kapısıdır. Adını Sarp köyünden alır. Gürcistan tarafındaki sınır köyünün adı da Sarpidir. Bu sınır kapısı, 1989 yılında açılmıştır. Hopa ilçesinin 15 km doğusunda yer alan Sarp Sınır Kapısı Gürcistan’ın Acara Özerk Cumhuriyeti’ne açılan bir kapı olmanın yanında, bütün Kafkasya’ya yönelik bir sınır kapısı olarak da önemlidir. Sarp Sınır Kapısı’nın, Acara’nın yönetsel merkezi Batum kentine uzaklığı yaklaşık 20 km’dir.

Sınır Kapısından sınır ticareti kapsamında motorin ithalinin 1998 yılında başlamasıyla dış ticaret çok büyük bir canlılık içine girmiş ve ithalat ve ihracatta önemli artışlar görülmüştür. Sarp sınır kapısı ülkemize yapılan giriş çıkışlarda kara sınır kapısı olarak birinci, genelde ise İstanbul Atatürk ve Antalya havalimanlarından sonra üçüncü sıraya yükselmiştir (Şekil 5.3.) (Anonim, 2015).

5.1.1.2.3.Hopa Limanı

Şekil 5.4.Hopa Limanı (Url 49: <http://www.kocamandenizcilik.com.tr/hopa-port/>)

Doğu Karadeniz'in doğu sınırında bulunan Hopa Limanı Gürcistan Cumhuriyeti sınırı olan Sarp Sınır kapısına 15 km uzaklıktadır. Liman inşaatına 1963 yılında başlanmış, 1972'de tamamlanarak hizmete açılmıştır. İlk olarak Trabzon Liman İşletme Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren kurum daha 1986'da Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş Genel Müdürlüğü kapsamında bağımsız olarak çalışmaya devam etmektedir. Hopa Limanı bulunduğu coğrafi konumu ile Doğu Karadeniz'in dünyaya açılan kapısı olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada Doğu Karadeniz'e ekonomik açıdan büyük katkı sağlamaktadır. Hopa Limanı; konumu, coğrafi konumu, büyüklüğü, hinterlandının dışında yurtiçi ve yurtdışı bağlantıları ile sadece Türkiye'nin değil Karadeniz ve Orta Asya'nın da en önemli limanlarından (Şekil 5.4.) (Anonim, 2006).

5.1.1.2.4.Balıkçılık

Karadeniz antik çağdaki adıyla Eukeinos pontos (yabancıya dost deniz), maviyle yeşilin birbirini tamamladığı uzun sahiliyle bilinir. Karadeniz’ oldukça fazla balık bulunmaktadır. Sadece yöre insanı değil birçok coğrafyadan insan faydalanmaktadır. İlçede balıkçılık faaliyeti gösteren, yaklaşık 300 ruhsatlı balıklı bulunmaktadır (Şekil 5.5.) (Anonim 2015).

Şekil 5.5..Karadenizde balıkçılık (Url 50: <http://www.milliyet.com.tr/>)

5.1.2 Hopa İlçesi'nin Çevresel Kimliği

Bu çalışmada Hopa'nın fiziksel kimliği, doğal çevre kimliği ve yapay çevre kimliği olarak iki başlık altında incelenmektedir.

Şekil 5.6..Araştırma Alanı Hopa'nın Kuş Bakışı Görünümü (Anonim, 2015)

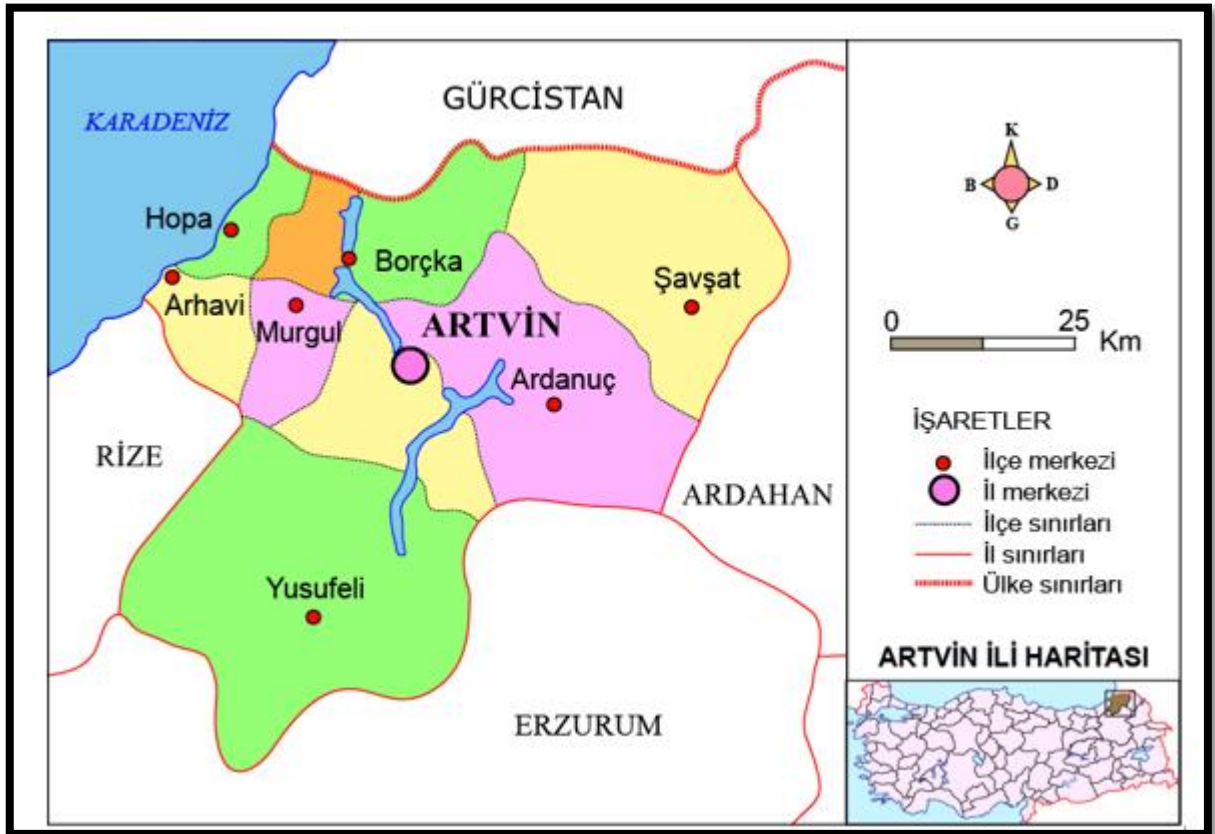
5.1.2.1 Hopa'nın Doğal Çevre Unsurları

Doğal çevre kimliği alanın coğrafi konumu, topoğrafyası, jeolojik durumu, iklimi, rüzgârı ve bitki örtüsü ile açıklanmaktadır. Bu alt başlıklar Hopa ilçesine indirgenerek aşağıda detaylı şekilde verilmektedir.

5.1.2.1.1. Coğrafi Konum

Doğu Karadeniz Bölgesinin doğu kısmında yer alan Hopa, Artvin iline bağlıdır. Deniz seviyesinden 10 metre yükseklikte ve 1513 metre ile en yüksek noktası Yavuz Sultan Selim tepesidir. İlçe'nin enlemi 41.3904559 boylamı 41.4159722'dir. Hopa'nın toplam yüzölçümü, 289 kilometredir (Şekil 5.6.).

Deniz seviyesinden başlayan Sultan Selim Dağları, Borçka ilçesinden sonra Kaçkar Dağları olarak devam etmektedir. Hopa ilçesinin doğusunda Gürcistan Cumhuriyeti, batısında Arhavi İlçesi, güneyinde Borçka ve kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır. Hopa'nın doğusunda bulunan Gürcistan Cumhuriyeti'ne geçişin sağlandığı Sarp Sınır Kapısı'na uzaklığı 18 km'dir. Gürcistan ile merkezine uzaklığı 65 km'dir. Hopa aynı zamanda Trabzon-Rize-Artvin-Ardahan-Kars-Erzurum-Gürcistan'ı birbirine bağlayan uluslararası karayolu üzerinde bulunmaktadır. Hopa 1990-2000 yılları arasında ile genelinde nüfusu en hızlı artan %5.43 ile nüfusu en fazla olan ilçe konumundadır. İlçenin toplam nüfusu 2015 yılı itibariyle 34.852'dür. İlçe merkezi nüfusu 24.924, köy nüfusu ise 9.928'dir (Şekil 5.7.) (Anonim, 2015).

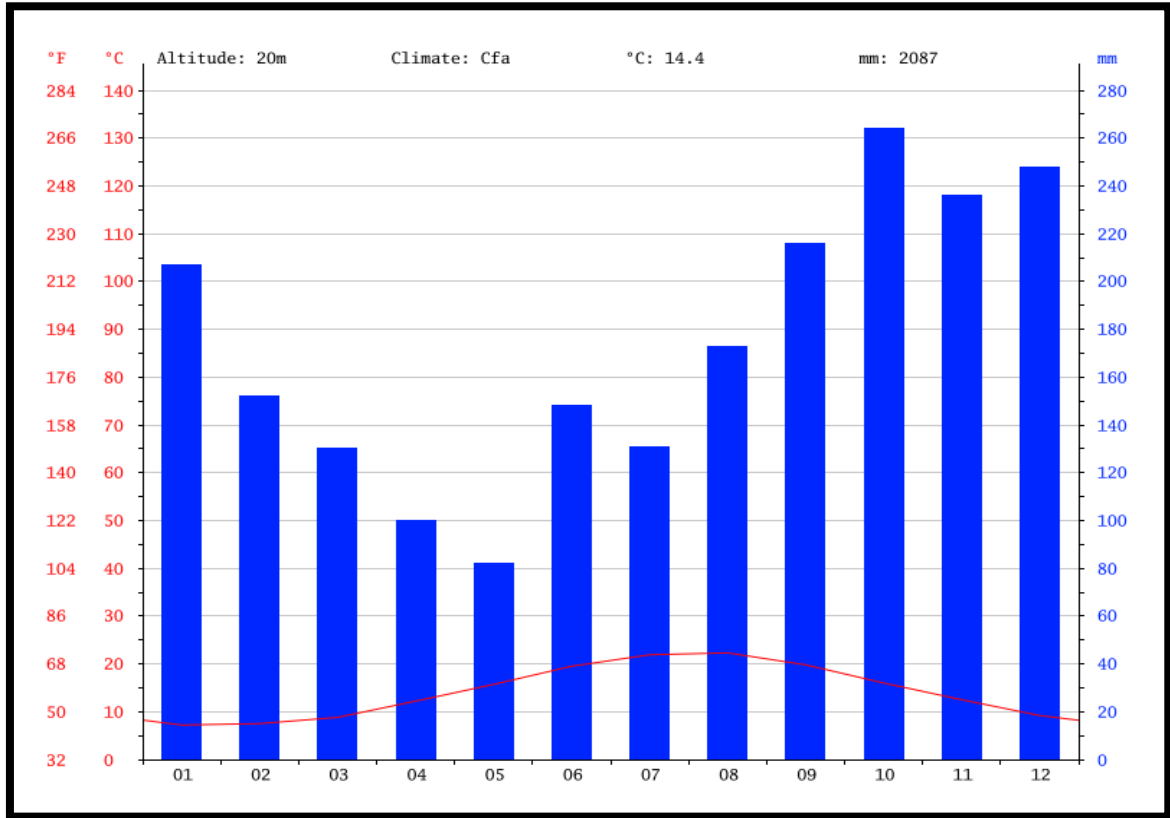
Şekil 5.7. Hopa ilçesi idari sınırlar (Saygılı, 2015)

Hopa'nın ana karayolu bağlantısı Karadeniz sahil yoludur. Sarp Sınır Kapısı'na 20 km, Arhavi'ye 11 km, Borçka'ya 36 km, Artvin'e 70 km ve Rize'ye 92 km uzaklıktadır. Gürcistan'da bulunan Batum Havaalanı Hopa'ya 35 km uzaklıktadır. Gürcistan'la yapılan anlaşma sonucunda geçişler pasaportsuz olarak gerçekleşmektedir. Batum havaalanından Ankara ve İstanbul'a uçuşlar bulunmaktadır (Anonim, 2015).

5.1.2.1.2. İklim

İlçede iklim hemen hemen her mevsim yağışlıdır. Nem oranı oldukça yüksektir. Kurak geçen aylarda bile yağış oldukça fazladır. Ortalama yağış yılda 2087 mm'dir. Yağış yaz aylarında temmuz ve ağustos ile sınırlıdır. Yağış en fazla ekim ayında 264 mm, en az mayıs ayında 82 mm olarak görülmektedir. (mm: kg/metrekaire) Hopa'da yağışlı gün sayısı 67 iken , kapalı gün sayısı 138, karla örtülü gün sayısı 11'dir. Sıcak ve ılıman iklim görülen ilçede nem oranı yüksek olduğundan bitki örtüsü gür ve çeşitlidir (Anonim, 2015) Aşağıdaki grafikte 2015 yılına kadar olan ortalama yağış miktarları görülmektedir;

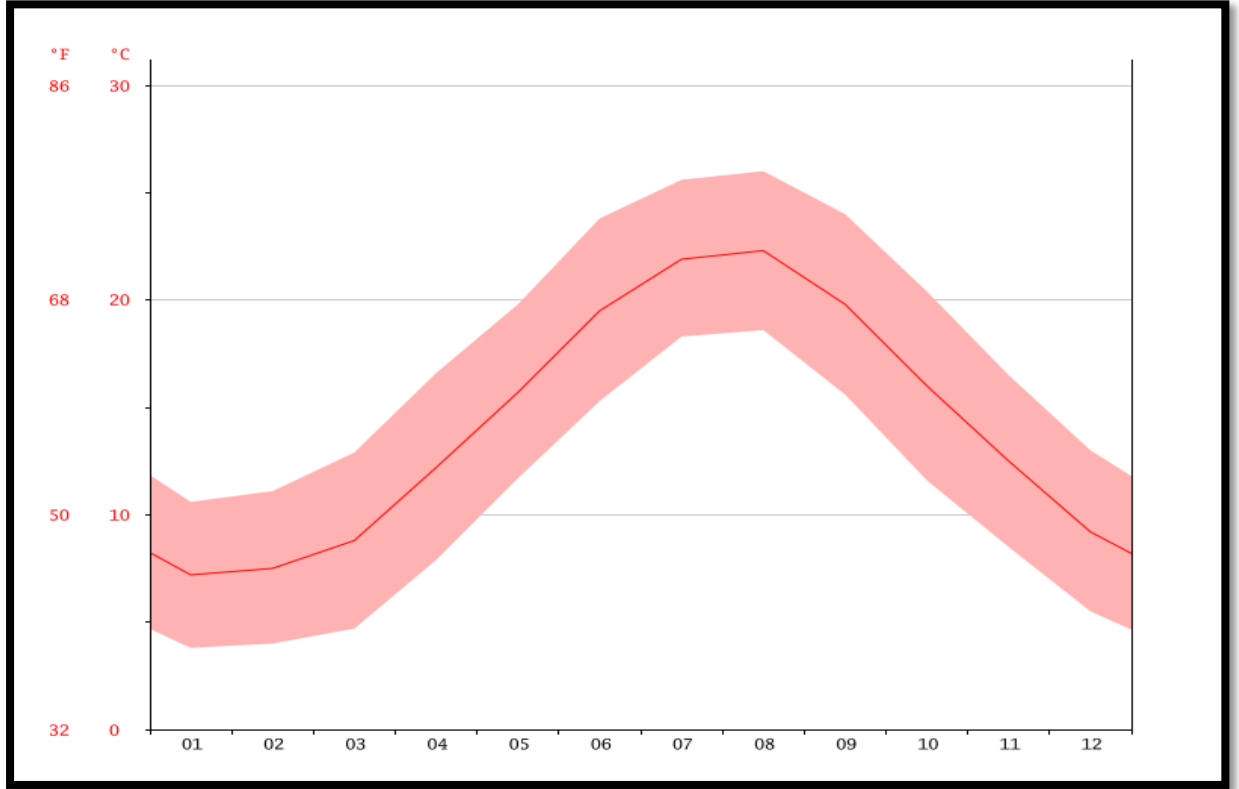
Yağış grafiği

Şekil 5.8.Hopa ilçesine ait yağış grafiği (Url 40: <https://tr.climate-data.org/>)

Sıcaklık

Hopa'nın 2015 yılına ait ortalama sıcaklık 14.4 °C'dir. Bahar ve yaz aylarında artan sıcaklık, 22.3 °C ile en yüksek ağustos ayında, 7.2° C ile en düşük ocak ayında görülmektedir (Şekil 5.9.).

Şekil 5.9. Hopa ilçesine ait sıcaklık grafiği (Url 41: <https://tr.climate-data.org/>)

Rüzgâr

İlçede “Galaş” adı verilen rüzgâr bulunmaktadır. Bu rüzgâr estiğinde havadaki nem gider ve İlçe'nin havası değişir. Rüzgarların hâkim yönü Kuzeybatı - Güneydoğu'dur (Anonim, 2015).

5.1.2.1.5. Jeolojik Durum

Artvin Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nce hazırlanan “Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasına göre Hopa 4. Derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Afet ve Acil Durum, Deprem Daire Başkanlığının hazırladığı rapora göre; Türkiye Deprem Bölgeleri, ivme değerlerine göre aşağıdaki şekilde derecelendirilmiştir;

1. Derece deprem bölgesi: Beklenen ivme değeri 0.40 g 'den büyük
2. Derece deprem bölgesi: Beklenen ivme değeri 0.40 g ile 0.30 g arasında
3. Derece deprem bölgesi: Beklenen ivme değeri 0.30 g ile 0.20 g arasında

4. Derece deprem bölgesi: Beklenen ivme değeri 0.20 g ile 0.10 g arasında

5. Derece deprem bölgesi: Beklenen ivme değeri 0.10 g 'den az. g: yer çekimi (981 cm/s²). Bu veriler ışığında Hopa İlçesinin ciddi bir deprem riski taşımadığını görülmektedir. (Şekil 5.10.) (Anonim,2016).

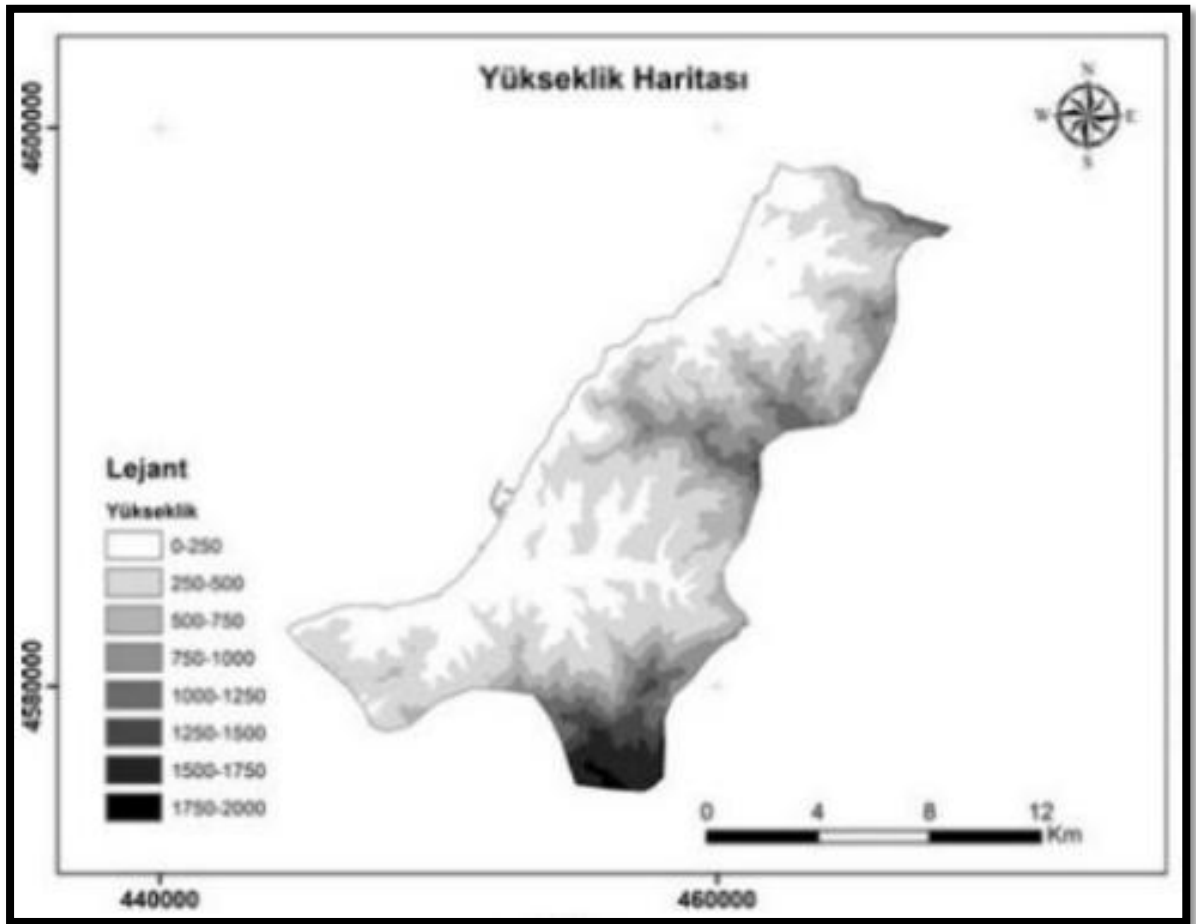
Şekil 5.10. Artvin ili ve ilçeleri deprem haritası (Anonim, 2016)

5.1.2.1.6.Bitki Örtüsü

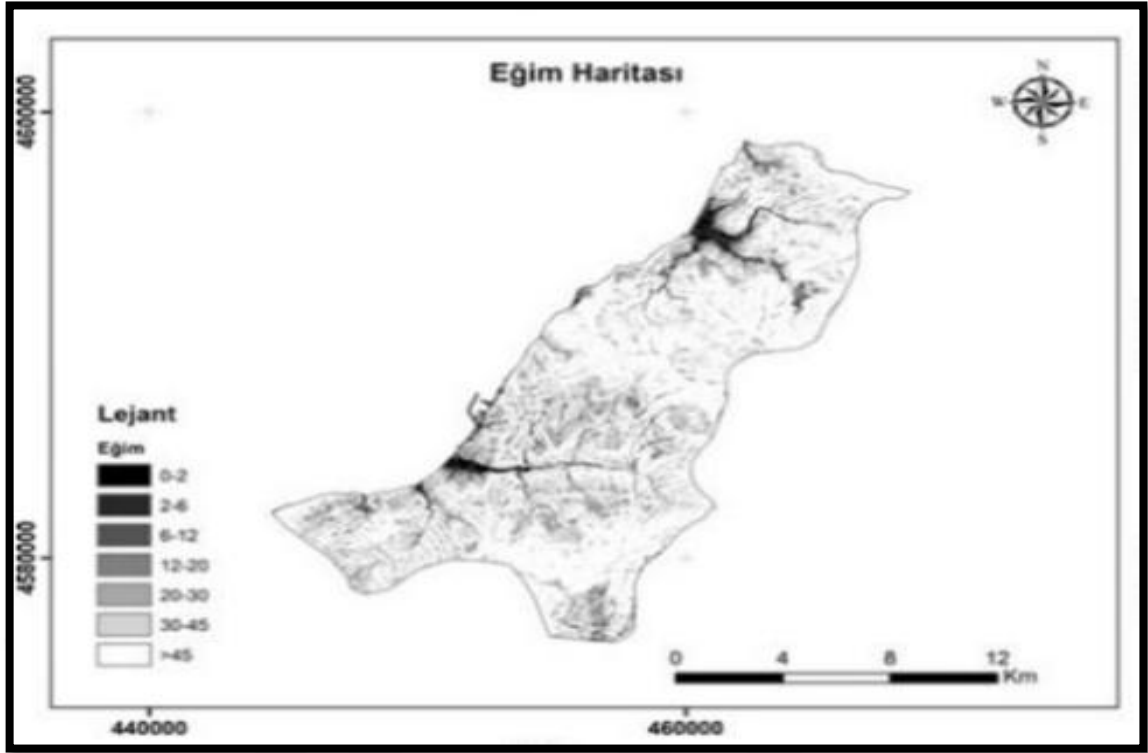
Doğu kayını (*Fagus orientalis*), Doğu ladini(*Picea orientalis*), Kızılağaç(*Alnus glutunosa*), Gürgen (*Carpinus betulus*), Ihlamur (*Tilia platyphyllos*), Kestane (*Castanea sativa*) (Anonim, 2018) Trabzon hurması (*Diospyros kaki*), Kivi (*Actinidia deliciosa*), Fındık (*Corylus avellana*), İncir (*Ficus carica*), Limon (*Citrus limon*), Portakal (*Citrus cinensis*), Mandalina (*Citrus reticulata*), Karayemiş (*Lauracerasus officinaliss*), Defne (*Laurus nobilis*), Mavi yemiş (*Blueberry-vaccinium*), Çay (*Camellia sinensis*).

5.1.2.1.7. Topoğrafya

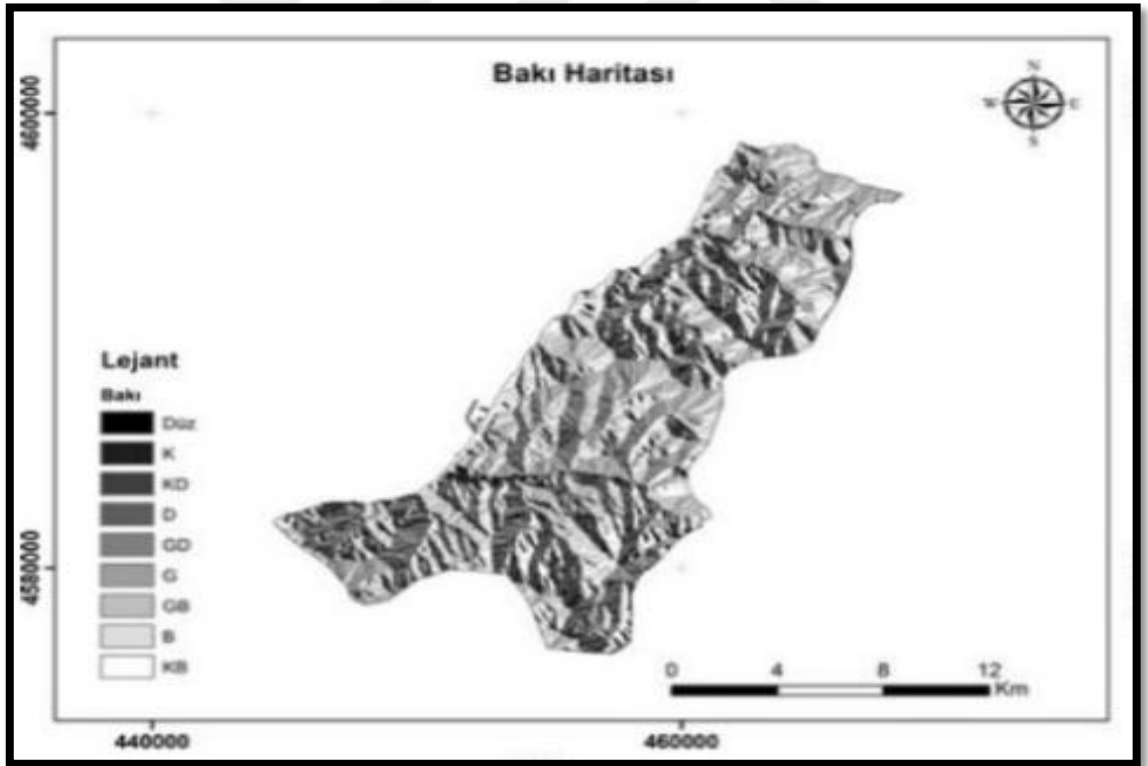
“Hopa’yı yükseklik açısından değerlendirecek olursak ilin %80’inin 1000 metrenin üzerinde olduğu ve ortalama yükseklik olarak bakıldığında Hopa ilçesi hariç diğer ilçelerin Türkiye yükseklik ortalamalarının üzerinde olduğu ortaya konulmuştur” (Özalp, Akıncı ve Temuçin, 2013). Kent kimliğini büyük ölçüde etkileyen doğal çevre özellikleri, her kentte farklı nitelikler göstermektedir. Bu farklılıklar da kentlerin kendine has olmalarını sağlamaktadır. Bazı kentler deniz kenarında, bazıları tepelerde, kurulduğu için kimlik kazanmıştır. Kentler buldukları çevrenin doğal özelliklerine uyumlu oldukları sürece özgün şehirler oluşmaktadır ve içinde yaşayan insanlar da o derece rahat bir yaşam sürmektedir.

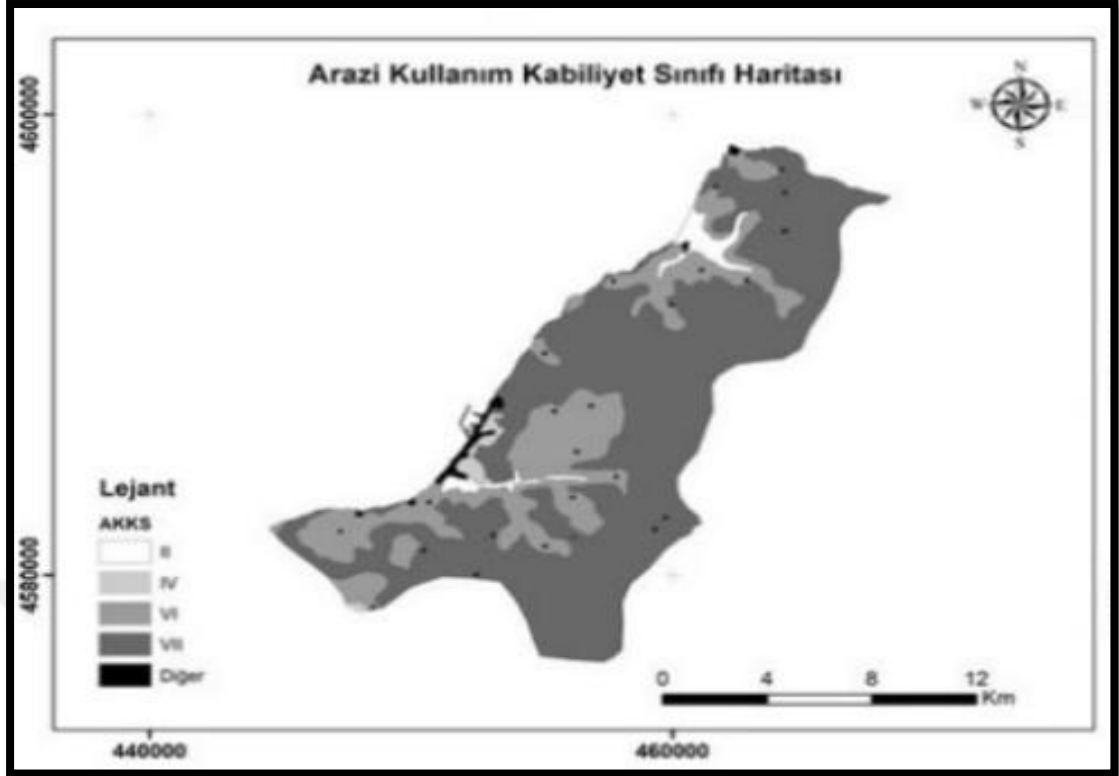
Şekil 5.11.Hopa yükseklik haritası (Özalp ve ark., 2013)

Şekil 5.12.Hopa eğim haritası (Özalp ve ark., 2013)

Şekil 5.13.Hopa bakı haritası (Özalp ve ark., 2013)

Şekil 5.14. Arazi kullanım kabiliyet sınıfı haritası (Özalp ve ark., 2013)

Özalp ve ark. (2013) yaptıkları çalışmada İlçe'nin büyük bir kısmının %45 eğimin üzerinde olduğunu belirlemişlerdir. Yine bu çalışmalarında Hopa'da VIII. sınıf arazinin, mera ve çayırların bulunmadığına, %90,55'inin kırmızı sarı podzolik topraktan meydana geldiğini ifade etmektedirler.

5.1.2.2 Hopa'nın Yapay Çevre Unsurları

Kentlerin konumları gereği var olan doğal çevre elemanlarına ek olarak birde insan eliyle oluşturulmuş yapay çevre elemanları vardır. Yapay çevre elemanları da doğal çevre elemanları gibi kent kimliğini büyük ölçüde etkilemektedir. Kentlerin doğal çevre elemanları, kentte bulunan yapay çevre elemanlarını şekillendirmektedir. Bu elemanların birbirleriyle uyumu ile meydana gelen öğeler kentlerin kimliğini meydana getirmektedir. Yapay çevre elemanları, yapılar, meydanlar, açık alanlar, sembol olmuş elemanlar ve donatılardan oluşmaktadır.

Yapılar genellikle buldukları kentin iklim, topoğrafya ve jeolojik yapılarına göre şekillenmektedir. Sert ve yağışlı iklimin görüldüğü yer ile ılıman iklimin görüldüğü yerde yapıların nitelik ve görüntülerinin aynı olması beklenemez. Çalışma alanı olarak belirlenen Hopa' da yapılar daha çok ahşap malzemeden yapılmaktadır. Zengin floraya sahip bölge, yapılarda ahşap kullanılmasıyla kentteki doğal çevre

özelliklerinin yapay elemanlara etkisiyle oluşan kent kimliğinin göstergesidir. İlçede bulunan yapıların diğer belirgin özellikleri ise; çoğunun giriş kısmının güneye bakıyor olması, formlarının dikdörtgen olması, malzeme olarak ahşap ve taş kullanılması, dış cephelerinin kare veya zigzag ahşap ızgaralar içine doldurulmuş taşlardan oluşması, kullanılan taşların dekoratif amaçlı birkaç çeşit olması, pencerelerin ahşap ve tek tek küçük parçalardan oluşması ve iç malzeme olarak da ahşap kullanılmasıdır. Hopa ilçe merkezinde bulunan Kültür evi (Hopa Müzesi) eski Hopa evlerini yansıtan yöresel mimarinin en önemli örneklerindedir. (Şekil 5.15.).

Şekil 5.15.Hopa geleneksel ev modelinde müze evi (Anonim, 2017)

Evlerin hemen yanı başında kiler vazifesi gören serenderler, nemli olan havanın ürünleri çürütmemesi kuru kalması için yapılmış bir mimari şaheserdir. Devrin ustaları eserlerini yaparken bu yapılarda simetri ve mükemmellik gibi estetik unsurları ihmal etmemişlerdir, ceviz, kestane, karaağaç ve kiraz ağacının kullanıldığı serenderler görüntüsü ile de doğayla bir bütün halindedir (Anonim, 2015). Bu yapılar tamamen Karadeniz'in iklim özelliklerine göre tasarlanmış ve yapıma amaçları bahçede üretilen mahsulleri rutubet ve diğer olumsuz etkilerden korumaktır. Serenderler yerden 1-1.5m yükseklikte 4 ayak üzerinde oturtulmuş ahşap yapılardır. Son yıllarda dekoratif oturma alanı ve pansiyon olarak da faaliyet göstermektedir.

Şekil 5.16. Serender ev (Url 43: <http://www.fulyaahsapev.com/>)

Yapay çevre unsurlarından olan kentsel donatı elemanlarını, Hopa 15 Temmuz şehitler parkı ve İsmet acar kültür sokağı ve çevresi özelinde değerlendirerek kent kimliği ile ilişkisi ve tespit edilen eksiklikler belirtilecektir.

5.1.2.2.1.Kentsel Donatı Elemanları

İnsanların dış mekândan beklentileri doğrultusunda ve dinlenme, eğlenme, alışveriş, estetik, temizlik gibi ihtiyaçlarını karşılayan kentlerin kimliklerini belirlemede etkili elemanlardır. Bu kentsel donatılar; aydınlatma elemanları, oturma birimleri, bitki kasaları, çöp kutuları, yer döşemeleri, su öğeler (Süs havuzu, çeşme), üst örtü elemanları olarak sınıflandırılmaktadır. Tez konusu kapsamında çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanları bu bölümde detaylı olarak incelenmektedir. Donatı elemanlarının kent kimliği ile ilişkisine vurgu yapılmaktadır.

5.1.2.2.1.1.Oturma birimleri

Kentsel dış mekanlarda kullanıcılar tarafından en çok kullanılan donatı elemanlarından biridir. Oturma elemanları insanların fiziksel özelliklerine göre tasarlanmalı ve aynı zamanda estetik olmalıdırlar. Oturma elemanları tasarlanırken, ergonomi, fonksiyonellik, estetik göz ardı edilmemelidir. Bakımları kolay ve olumsuz etkilere karşı dayanıklı olmalıdırlar. Oturma elemanlarının kentsel dış mekâna katkı sağlaması için kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmalıdırlar. Bu bağlamda kentsel mekân tasarımlarında oturma elemanlarının tasarımı, çeşidi ve yerleşimi göz önüne alınarak yapılmalıdır (Güremen, 2011).

Şekil 5.17. 15 Temmuz Demokrasi şehitleri parkı oturma birimleri (Orijinal, 2018)

Şekil 5.17.' deki oturma birimi hem çiçeklik hem oturma birimi olarak kullanılmaktadır. Fonksiyonelliği düşünülmüş tasarımda estetik açıdan eksiklik söz konusudur.

Alana ilişkin planlama ve tasarım çalışmalarında oturma elemanlarının kent dokusu ve kimliği ile bütün halinde olması gerekliliğinin göz ardı edildiği görülmektedir.

Çelik (2013)' e göre oturma elemanlarının estetik ve fonksiyonel özellikleri taşıyabilmesi için tasarlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar;

- ❖ Rahatlık,
- ❖ Form bakımından sadelik,
- ❖ Detay bakımından basitlik,
- ❖ Kolay bakım,
- ❖ İklim koşullarına ve fiziki etmenlere dayanıklılık,
- ❖ Planlama alanı ile görsel uyum

Şekil 5.18. Bitki kasası ve oturma birimi (Orijinal, 2018)

Şekil 5.18.'de görülen oturma elemanı yoğun olarak kullanılan yaya yolu üzerinde bulunmaktadır. Yaya geçişini engellemekte ve görüntü olarak da karmaşaya sebep olmaktadır. Kent mobilyalarının konumlandırılacağı alanlar tüm detayları ile göz ardı edilmeden planlanmalıdır.

Şekil 5.19. Bitki kasası ve oturma birimi (Orijinal, 2018)

Şekil 5.19.'da bulunan oturma birimi aynı zaman da bitki kasası özelliği taşımaktadır. Fonksiyonel nitelik taşımaktadır fakat, ergonomi ve estetik açıdan değerlendirdiğimizde oturma biriminin sırt arka kısmı bulunmadığından ergonomik olmadığı, estetik açıdan ise eksik olduğu görülmektedir.

Şekil 5.20. Oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.20.'deki oturma biriminin malzeme olarak çevresiyle uyumlu olmadığı görülmektedir. Fonksiyonel açıdan yetersiz olan oturma birimi, estetik özellik taşımadığından mekâna görsel kirlilik yansıtmaktadır.

Doğal güzelliği ile bilinen Hopa, yerleşim yerlerinde ve açık alanlarda betonlaşmanın önüne geçememiştir. Yoğun yapılaşmanın olduğu açık alanlarda bulunan donatılarda da malzeme olarak taş kullanılmıştır. Kentsel donatı elemanlarında kullanılan yoğun taş malzeme mekânın estetik değerini düşürmektedir. Ayrıca ergonomi olarak değerlendirecek olursak çoğu oturma biriminin sırt yaslanma kısmının olmaması oturma birimlerinin ergonomi çerçevesinde tasarlanmadığını ortaya koymaktadır.

Oturma birimlerinin konumlarını genel olarak değerlendirilecek olunursa, yaya yolu üzerinde akışı engelleyecek nitelikte veya çok fazla kullanılmayacak alanlarda olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 5.21. Oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Çalışma alanında bulunan oturma elemanlarının birbirleriyle ve çevreleriyle uyum içerisinde olmadığı ve bakımsız oldukları tespit edilmiştir. Hopa'daki oturma birimleri değerlendirildiğinde görülmektedir ki hiçbir öge estetik değer taşımamaktadır. Tasarım yapılırken estetikliğin göz ardı edildiği görülmektedir. Ayrıca alandaki oturma elemanları rahatlık açısından değerlendirilecek olursa çoğu oturma elemanın sırt arka kısmı bulunmamaktadır. Bu da tasarımlarda ergonominin düşünülmediğini

göstermektedir. Oldukça küçük alan üzerine kurulan açık alanlarda malzeme ve tasarım açısından birbirinden farklı çok fazla çeşit oturma elemanı yerleştirilmiş ve buda alanda görselliği ve bütünlüğü bozmaktadır

Oturma elemanları insanların dış mekânda birebir olarak en fazla kullandıkları kent mobilyalarındandır. İnsanların dış mekânda dinlenme, birbirleriyle iletişimini sağlama, birçok günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği birimlerdir. Bu özellikleri iyi bir şekilde karşıladığı sürece başarılı oturma birimleri tasarlanmış olacaktır. Fonksiyonelliğin yanında estetik olmalarına da dikkat edilmelidir. Çevreye görsel açıdan değer katmalı birbirleri ile ve çevreleriyle uyum içerisinde olmalıdırlar. Bir bütün olarak değerlendirdiğimizde de o etkiyi yaratmalıdır.

5.1.2.2.1.2.Bitki kasaları

Bitki kasaları yeşil alanın az olduğu ve toprakta yetiştirilemeyeceği alanlarda; betonlaşmanın verdiği kötü görüntüyü kırmak ve mekâna estetik görsellik katmak amacıyla tasarlanırlar. Birbirinden farklı alanlar arasında geçişin sağlanması veya ayırımının yapılması gibi amaçlarla da kullanılır. Bitki kasaları diğer donatılarda olduğu gibi bir bütün halinde tasarlanmalıdır (Durmuş, 2008).

Şekil 5.22. Estetik olmayan bitki kasası 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Günümüzde şehirleşme nedeniyle yeşil alanlar git gide azalmaktadır. Bundan doğan sonuçla peyzaj tasarımlarında bitki kasalarına verilen önem artmaktadır. Şehirleşmenin verdiği soğuk görüntü bitki kasalarının yerleştirilmesi ile kırılmaktadır. Her alanda farklılık gösteren bitki kasaları yerleştirildikleri mekânın doğal ve yapay çevre özelliklerini yansıtacak şekilde tasarlanıp alana uygun yerlere konumlandırılmalıdır. Bitki kasaları alan büyüklüğü ile orantılı olarak yerleştirilmeli, bitki kasalarının fazlası alanda karmaşaya ve kötü görüntüye sebep olmaktadır.

Çalışma alanı olan Hopa'daki bitki kasaları değerlendirildiğinde, açık alanların büyüklüğüne uygun büyüklükte olmadıkları ve mekâna göre çok küçük oldukları görülmektedir. Betonlaşmanın fazla olduğu bu açık alanlarda bitki kasalarında kullanılan malzeme de genellikle taş ve tuğladır. Bu açıdan bakıldığında tasarımların alanla ilişkili olarak tasarlanmadığı görülmektedir. Alanda bazı çiçeklikler oturma elemanı olarak da kullanılmakta bu özelliği ile fonksiyonel özelliktedir. Fakat alanda bulunan çiçeklikler estetik değer taşımamakla beraber bazıları görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

Şekil 5.23.Bitki kasası 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.24. Bitki kasası oturma birimi 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.3.Zemin Kaplamaları

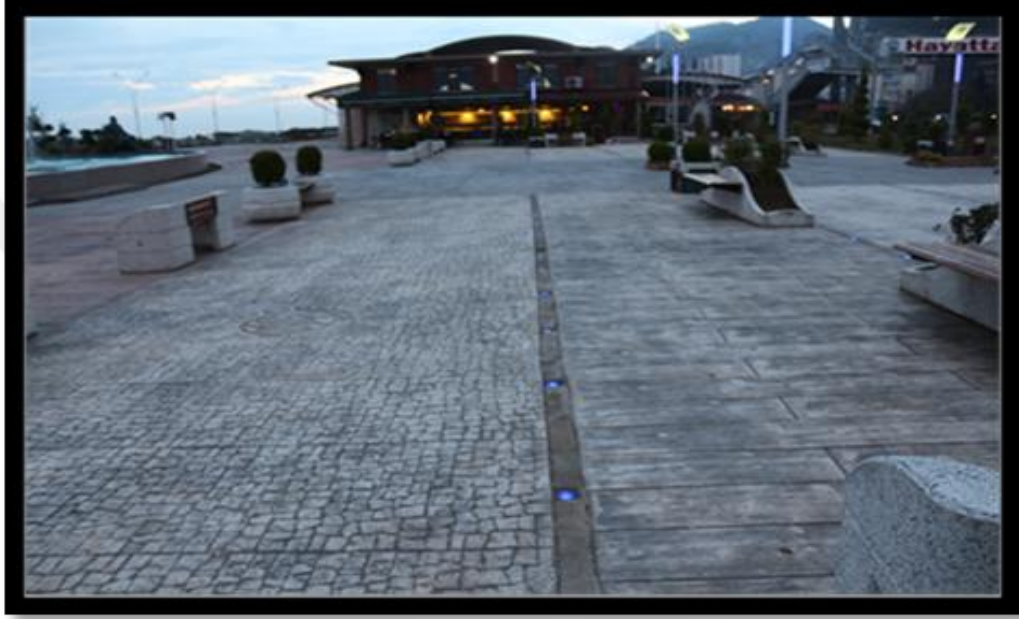
Zemin kaplamaları; her ne amaçla, fonksiyon gerekliliğiyle ve estetik kaygılarla oluşturulursa oluşturulsun, mekanların zeminleri de çeşitli kaplama malzemeleriyle döşenmelidir. Bu malzemeler suni kaplama malzemeleri olabileceği gibi doğal malzemeler de olabilir. Estetik ve güvenli taban elemanları seçiminde dikkat edilecek belli başlı kriterler şunlardır (Bulut, 2007).

Bulut (2007), “zemin kaplamalarının estetik ve güvenli olabilmesi için seçiminde dikkat edilmesi gereken kriterleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır;

- ❖ Taban elemanları işlevsel olmalıdır.
- ❖ Görsel ve estetik bir değer taşımaktadır.
- ❖ Sağlam ve dayanıklı olmalıdır.
- ❖ Ekonomik faktörler göz önüne alınmalıdır.
- ❖ Uygulaması kolay olmalıdır.
- ❖ Güvenli olmalıdır.
- ❖ Bakımı kolay olmalıdır”.

Peyzaj tasarım çalışmalarında üç boyutlu alanın zeminini oluşturan zemin kaplamaları, doku, renk, form, çizgi gibi özellikler göz önüne alınarak planlanmaktadır. Birçok işlevi olan zemin kaplamaları, alana estetik değerde katmalıdır. Zemin kaplama elemanlarında malzeme seçilirken alanın işlevi, iklimi,

dayanıklılık, güvenlik, maliyet ve yerel şartlar önemlidir (Güremen, 2011). Hopa’da bulunan döşemelerde bitki kasalarında olduğu gibi kullanılan malzeme açısından alana görsel soğukluk katmaktadır. Açık alanlara bakıldığında betonlaşmanın yoğun olduğunu görülmektedir. Renk ve malzeme olarak değerlendirdiğimiz de kentin dokusunu yansıtmamaktadır. Mekân da kullanıcıları yönlendirici etkisi yoktur. Alanları birbirinden ayırmaya yarayacak şekilde döşenmemiştir. Sade ve dikkat çekmeyen zemin kaplamaları mekânı sıradanlaştırmaktadır.

Şekil 5.25.Hopa zemin kaplama örneği 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.26. Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.24., 5.25. de bulunan yer döşemeleri, ilçenin geleneksel kent dokusunu yansıtmak için ahşap malzemeden veya ahşap görünümünde zemin kaplama malzemesi yönünden eksik olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirecek olursak yer döşemelerinin renklerinin açık alanlarda bulunması gereken canlılığı yansıtmadığı açıkça ortadadır. Zemin kaplamaları birçok alanda olduğu gibi beton yer döşemelerinde de kullanılmaktadır.

Şekil 5.27. Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.28. Zemin kaplama 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.4.Çöp kutuları

Kentsel dış mekanlarda kirlenmeyi önlemek amacıyla var olan çöp kutuları, farklı malzeme ve biçimlerde olan donatı elemanlarıdır. İşlevsel özelliği ağır basan çöp kutuları, yaya geçişi engellenmeyecek şekilde ve diğer donatılar dikkate alınarak yerleştirilmelidir. İnsanların en fazla ihtiyaç duydukları alanlarda ve görebilecekleri yerlere yerleştirilmelidirler. Yayaların ve tekerlekli sandalyelerin geçişini engellemeyecek şekilde konumlandırılmalıdır (Bayramoğlu ve Özdemir, 2011).

Çöp kutularının tasarlanırken ve yerleştirilirken boşaltılma sıklığı ve sadece gündüz kullanılmadığı dikkate alınmalıdır. Başarılı çöp kutusu tasarımı, sadece ortamı temiz tutmakla kalmamalı aynı zamanda çöpleri gizlemelidir. Çöp kutuları çevreden gelen olumsuz etkilere karşı dayanıklı ve yanıcı olmayan malzemeden yapılmış olması gerekmektedir. Yeterli genişlikte, su geçirmeyen ve hayvanların çöpleri dağıtmasına imkân vermeyecek şekilde tasarlanmalıdır (Bayraktar ve Ercoskun, 2007).

Hopa'da bulunan çöp kutuları ile ilgili olarak öncelikle sayıca ve büyüklük olarak yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Alandaki çöp kutularının çoğunun üstü açık olduğundan çöpler etrafa koku yaymakta ve görüntü kirliliğine sebep olmaktadır. Alandaki diğer donatılarla bütünlük sağlamadığı gibi hiçbir estetik değer taşımamaktadır. İşlevsel ve estetik eksikliklere ek olarak çöp kutularının bakımsız oldukları tespit edilmiştir.

Şekil 5.29.Çöp Kutusu 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.30.Çöp Kutusu 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.31.Çöp kutusu 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.5.Aydınlatma elemanları

“Yaşamımızın her aşamasında ışık vardır. Işık temel gereksinimlerimizden biridir. Çevremizi diğer duyularımızla da algılayabilir, tanımlayabiliriz kuşkusuz; ama gözümüz ile bu algılama ve tanımlama, çok daha kolay ve ayrıntı düzeyinde kesin olabilmektedir. Ancak, görebilmek için öncelikle ışık ve onun yansıyabildiği yüzeylerin olması şarttır “(Bayramoğlu ve Özdemir, 2011).

Çelik (2013)’e göre aydınlatma elemanları, gece emniyet ve güvenliğin sağlanması, gece açık hava etkinliklerine imkân vermesi, yer ve yön bulmada kolaylık, kentin kimliğini yansıtmak ve kentleri güzelleştirmek adına birçok işlevi bünyesinde barındırır.

Şekil 5.32.Hopa'da bulunan aydınlatma elemanı 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Vandalizmden en çok etkilenen kentsel donatı elemanlarından biri olan aydınlatma elemanları, vurma ve çarpmalardan zarar görmektedir. Aydınlatma elemanlarında lambaların kırılması ve bozulması gibi sorunlar çok fazla yaşanmaktadır. Bu sebeple aydınlatma elemanlarında malzeme seçilirken dayanıklı olmasına dikkat edilmeli ve düzenli olarak bakımları yapılmalıdır (Çelik, 2013).

Güremen (2011) ise aydınlatma elemanlarının, mekânı koruma ve güvenlik gibi işlevlerinin dışında alanda bulunan bitki, çeşme, heykel, bina gibi görsel açıdan ön planda olması istenen objelere vurgu yapmak ve estetik anlamda değer katmak amacıyla kullanıldığını belirtmektedir. Aydınlatma elemanları aynı zamanda trafik ve yaya yollarında, meydanlarda, park ve bahçelerde, otopark ve ev girişlerinde, sanatsal görsellik sunan objelerde ve ışık oyunlarında farklı şekillerde kullanıldığını ifade etmektedir.

Şekil 5.33. Aydınlatma elemanı 15 Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Aydınlatma elemanları Hopa ilçesinde değerlendirildiğinde özgün tasarımların olmadığı görülmektedir. Sadece işlevsel olarak hizmet veren aydınlatma elemanları estetik anlamda da ilçeye değer katmamaktadır. İlçenin kimliğini yansıtan aydınlatma elemanına rastlanmamıştır. Ayrıca bakım ve onarım açısından eksiklikler gözlenmiştir.

Şekil 5.34. Aydınlatma elemanı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.35. Aydınlatma elemanı (Orijinal, 2018)

15 Temmuz parkında bulunan (Şekil 5.34, 5.35.) aydınlatma elemanlarını değerlendirdiğimizde, mekânda bulunan diğer donatı elemanları ile malzeme açısından uyum içerisinde olmadığı görülmektedir. Bu aydınlatma elemanlarının ilçenin kent dokusunu yansıtacak şekilde bütüncül bir tasarımla ele alınmadığı görülmektedir. 15 Temmuz şehitler parkında bulunan aydınlatma elemanlarını bir bütün halinde değerlendirdiğimizde de, bu elemanların biçim açısından birbirinden bağımsız olduğu görülmektedir.

Şekil 5.36. Aydınlatma elemanı (Orijinal, 2018)

Şekil 5.37. Aydınlatma elemanı (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.6. Su ögesi

İnsanın var oluşundan bu yana kentsel dış mekanlarda biyolojik, fiziksel ve psikolojik olarak kullanıcıları etkileyen su ögeleri, farklı büyüklük ve biçimde olabilir. Su ögesinin kentlerdeki yoğunluğu, ülkenin sanatsal niteliğine, toplum beklentilerine ve iklimine göre belirlenmektedir. Örneğin, su ögelerinin kurak iklim bölgelerinde insanlara kazandıracığı olumlu psikolojik etkiler göz ardı edilemez öneme sahiptir. Estetik ve psikolojik anlamlar katmanın yanında mekâna canlandırır ve donatılar arasında birleştirici etkiye sahiptir (Bulut, 2007).

Şekil 5.38. 15 Temmuz şehitler parkı süs havuzu (Orijinal, 2018)

Hopa'daki su ögelerini değerlendirecek olursak konumları gereği yanlış planlandıkları görülmektedir. 15 Temmuz şehitler parkında bulunan süs havuzu (Şekil 5.38.) Deniz'in hemen yanında bulunmaktadır. Bundan dolayı hem görsel değer katmamış hem de deniz manzarasını kapatmaktadır.

İsmet acar kültür sokağında bulunan (şekil 5.39.) su çeşmesi de yaya yolu üzerinde olduğundan geçişleri engellemekte ve karmaşaya neden olmaktadır. Kullanılan malzeme diğer birçok ögede olduğu gibi betondur. Dolayısıyla alanın kent dokusunu yansıtmamaktadır.

Şekil 5.39. İsmet acar sokağı su çeşmesi (Orijinal, 2018)

Şekil 5.40. İsmet acar sokağı su çeşmesi (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.7.Üst Örtü Elemanları

Üst örtü elemanları buldukları alanda gölgelik sağlar, yağmurdan korur, dinlenme imkânı sunar. Üst örtü elemanları farklı malzemelerden oluşabilir; bez, kamış, bambu, branda, hasır ve pvc gibi yapay elemanlarla veya sarmaşık gibi doğal elemanlarla meydana gelir. Pergolalarda kullanılan sarıncı bitkiler mekâna estetik özelliğin yanında fonksiyonellikte katmaktadır (Gökçen, 2006).

Şekil 5.41.Üst örtü elemanı Temmuz şehitler parkı (Orijinal, 2018)

Hopa sürekli yağış alan iklim özelliğine sahiptir. İnsanlar dış mekânda yağmurdan korunmak için üzeri kapalı alanlara ihtiyaç duymaktadır. Fakat açık alanlara baktığımızda sadece 15 Temmuz şehitler parkında üst örtü elemanına rastlanmaktadır. Bu üst örtü elemanlarının da yağmurdan korunma hususunda yetersiz olduğunu görmekteyiz. Yapılan planlama ve tasarım çalışmalarında alanın iklim verileri göz ardı edilerek oluşturulduğu görülmektedir.

5.1.2.2.1.7.Çocuk oyun elemanları

Oyun elemanları her yaşta çocuğa hitap etmeli ve çocukların ilgisini çekmelidir. Çocuk oyun alanı planlamalarında dikkat edilmesi gereken en önemli unsur çocukların güvenliğidir. Kullanılacak malzeme dayanıklı ve kullanışlı olmalıdır. Tasarımlar eğlenme ve öğrenmeye dayalı olmalıdır. Çocuklar hem eğlenmeli hem öğrenmelidir. Çocuk oyun elemanları çocukların kolay kavrayabileceği şekilde tasarlanmalı ve düzenli olarak bakımları yapılmalıdır.

Şekil 5.42. Temmuz şehitler parkı oyun alanı (Orişinal, 2018)

Hopa'da bulunan kentsel donatı elemanlarından çocuk oyun alanları ilçede sayıca en yetersiz elemanlar olarak tespit edilmiştir. Çocukların enerjilerini atabileceği bu alanların kısıtlı olduğu görülmektedir. Ayrıca ilçenin iklim topoğrafyasını yansıtan hiçbir öge bulunmamaktadır. (Şekil 5.42.) Bu da oyun alanlarında da kent kimliği hususunun yetersiz olduğunu göstermektedir.

5.1.2.2.1.8.Büfe- Stand-Kiokslar

Satış birimleri, yaya yolu üzerinde insanların rahatça ulaşabileceği alanlara yerleştirilmelidir. Mekanla bulunan diğer kentsel donatı elemanları ile bütünlük sağlamalıdır. Satış birimleri bazen tek olarak kullanılırken bazen birden fazla satış birimi bir arada bulunmaktadır. Bu noktada önemli olan mekanla ve birbirleriyle uyum içerisinde olmaları gerekliliğidir.

Şekil 5.43. İsmet acar kültür sokağı satış stantları (Orijinal, 2018)

İsmet Acar Kültür Sokağında bulunan satış birimleri yöreye özgü evlerden yola çıkılarak tasarlanmıştır. (Şekil 5.43.) Konum olarak insanların yaya yolu üzerinde kolay ulaşabileceği alanda bulunmaktadır. Ancak diğer donatılarla arasındaki mesafe çok kısa olduğundan kullanım açısından belli zorluklar yaşanmaktadır. Kent kimliği açısından değerlendirecek olursak ilçenin çevresel unsurlarından olan yapıları bu alanda vurgulayarak kent kimliğine katkı sağlandığı görülmektedir.

İsmet acar kültür sokağında bulunan satış stantlarının hepsi aktif olarak kullanılmamaktadır. Şekil 5.44.'te görüldüğü üzere stantların bakımı yapılmamaktadır ve çevreye görsel kirlilik katmaktadır.

Şekil 5.44. İsmet acar kültür sokağı satış stantları (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.9. Caydırıcı ve sınırlayıcılar

Şekil 5.45. İsmet acar kültür sokağı (Orijinal, 2018)

İsmet acar kültür sokağı araç trafiğine kapalıdır. Şekil 5.46. görüldüğü üzere İsmet acar kültür sokağı girişinde araç girişini engelleyecek caydırıcı ve sınırlayıcı eleman bulunmamaktadır. Reklam ve bilgi panoları ile sınırlandırılmış olan bu alan işlevsel ve görsel açıdan çevresini olumsuz yönde etkilemektedir.

5.1.2.2.1.10.Yönlendiriciler

Şekil 5.46. İsmet Acar Kültür Sokağı satış stantları (Orijinal, 2018)

İsmet Acar Kültür Sokağı yanında bulunan Şekil 5.47’de görülen açık alanda yaya geçişini yönlendirmek için çitler kullanılmıştır. Burada bulunan çitler işlevsel olarak yeterlidir fakat, görsel açıdan alana canlılık katmamaktadır. Bu sebeple alanın dokusuna uygun şekilde boyanarak bu çitlerin çevreye görsel zenginlik katması amaçlanmalıdır.

5.1.2.2.6.11.Reklam Panoları

Şekil 5.47. İsmet Acar Kültür Sokağı reklam panoları (Orijinal, 2018)

Bilbord, elektronik panolar, reklam kuleleri, pissa pan, afiş değiştirici bilbord ve ışıklı reklam panoları olarak ifade edilmektedir. İlçede sayıca çok fazla reklam panosu bulunmamaktadır (Şekil 5.48., 5.49.)

Şekil 5.48.İsmet acar kültür sokağı reklam panoları (Orijinal, 2018)

5.1.2.2.1.12.Sembol Olmuş Elemanlar

Heykeller insanları bir araya getirip kaynaştırma, kültür alışverişini sağlama gibi işlevlere sahiptir. Ayrıca heykeller özgün, belirleyici özellikleri ile alanda gerçekleşen etkinlikler ve elde edilen diğer deneyimler ya da algılarla birlikte mekâna ve kente ilişkin bireysel ve/veya toplumsal imgeler oluştururlar. Heykeller belirli bir mesafeden pek çok açıdan algılanabilen, genellikle daha alçak binaların aralarından ve çatılarından görülebilen işaretlerdir (Öztürk Kurtaslan, 2005).

Şekil 5.49. Kazım Koyuncu Heykeli (Orijinal, 2018)

Artvin'in Hopa ilçesine bağlı Yeşilköy'de 7 Kasım 1971 tarihinde doğmuştur. Karadeniz müziğinin doğa yenilerinden olan sanatçı erken yaşta hayatını kaybetmiş ve sevenlerini yasa boğmuştur. Kazım KOYUNCU denilince akla Hopa gelmektedir. İlçe 'de Kazım KOYUNCU heykeli bulunmaktadır. Çalışma alanında bulunan Kazım KOYUNCU heykeli Hopa'nın sembol olmuş elemanı olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda Koyuncu heykeli, İlçe'nin kültürel kimliğini yansıtmada konusunda etkili olmaktadır. Değerli sanatçının Hopalı olması ve heykelinin bulunması kentin kimliğini olumlu yönde etkilemektedir. Hopa'da Atatürk'ün heykelleri de bulunmaktadır. Şekil 5.51.'de bulunan Atatürk heykeli yayaların yoğun olarak kullandığı sahil yolu üzerinde bulunmaktadır

Şekil 5.50. Atatürk heykeli (Orijinal, 2018)

6.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kentsel donatı elemanları bir kenti yansıtmada, kentin hakkında bilgi vermede ve kent kimliğini oluşturmada büyük rol oynamaktadır. Kentsel donatı elemanları işlevsel olma özelliklerinin yanında zaman içerisinde kentle bütünleşerek de kentlere anlam ve kimlik kazandırmaktadır.

Güneş (2005)'in belirttiği üzere kentsel donatı elemanları kent kimliği açısından önemli bir öğedir ve istikrarlı, uygun bir kent kimliğinin ortaya çıkması için kent mobilyalarının bilinçli bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Bir kent için tasarlanan veya tasarlanması planlanan kentsel donatı elemanlarının görsel açıdan öncelikle birbirleriyle daha sonra da bulunduğu çevreyle uyumlu olmaları oldukça önemlidir. Aksi takdirde, kentsel donatı elemanlarının birbirleriyle ve çevreleriyle olan uyumsuzlukları o kentte karmaşaya, düzensizliğe ve görsel kirliliğe sebep olur. Diğer önemli husus ise, kentsel donatı elemanlarının uyumluluğunun yanı sıra, uygunluğu kavramıdır. Kentsel dış mekanlarda insanların ortak kullanımına sunulan kent mobilyaları, her yaşta kullanıcının istek ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmalıdır. Bu bağlamda kentsel donatı elemanları planlanırken, tasarlanırken, yerleştirilirken kullanıcıların istekleri ve ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir. Kullanıcıların ihtiyaçlarına hitap eden kentsel donatı elemanları bu sayede işlevsellik ve anlam kazanarak insanın çevresiyle olan uyumuna da katkı sağlar.

Diğer bir ifadeyle kentler için tasarlanan kentsel donatı elemanlarında hedef kullanıcılar ve onların beklentileri; kentsel donatı elemanlarının kullanım amaçları, ergonomisi; sağlamlılığı ve kentin tarihsel geçmişi göz ardı edilmemelidir. Bu sayede kent mobilyaları, hedef kullanıcılara kolaylık ve keyifli bir ortam sunmaktadır (Çakır Özenç 2005).

Mekâna eklenen her bir nesnesinin titizlikle planlanması, tasarlanması, çevre ile uyumunun dikkate alınması, kullanıcı ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi, görsel ve estetik açıdan çevresiyle bir bütün oluşturması son derece önemlidir çünkü bu nesnelerin oluşturduğu bütünlük mekâna kimlik kazandırmakta veya var olan kimliğini desteklemektedir. Bu hususlar dikkate alınmadığı takdirde kent kimliği yıpranarak zarar görmektedir. Bu açıdan bakıldığında kent kimliği oluşum sürecinde kentsel donatı elemanlarının etkisinin son derece önemli olduğu görülmektedir.

Bu durumu bir metaforla açıklamak gerekirse insan ve kent benzetmesine başvurabiliriz. İnsan ruh ve bedenden oluşan bir canlıdır ve onu tam manasıyla idrak edebilmek için ruh ve beden bütünlüğüne bakmak gereklidir. Kentleri de insana benzetecek olursak kentsel donatı elemanları bedeni, kent kimliği ise ruhu oluşturmaktadır.

Dolayısıyla bir kenti tam anlamıyla anlamak için birbirini tamamlayan kent donatı elemanlarının nasıl oluştuklarını ve bunun kent kimliğine olan katkısını kavramak gerekmektedir.

Kent kimliğinin oluşmasında kentsel donatı elemanlarının önemini ortaya koyan bu çalışmada, araştırma alanında bulunan kentsel donatı elemanlarının kent kimliğine katkısı bağlamında konu ile ilgili olumlu ve olumsuz yanlar tespit edilmiştir. Çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanlarını genel olarak değerlendirecek olursak; birçoğunun yanlış konumlandırıldığı, malzeme seçiminde kentin doğal ve yapay özelliklerinin dikkate alınmadığı, birbirleriyle ve çevreleriyle görsel ve malzeme açısından uyumun göz ardı edildiği, bazı kentsel donatı elemanlarının kentsel alan büyüklüğüne göre yetersiz sayıda olduğu, bakım ve onarımlarının düzenli olarak yapılmadığı ve geleneksel kent dokusunu yansıtmayan tasarımlar olduğunu belirtmek mümkündür.

Elde edilen bulgular ışığında çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanlarının işlevsel, estetik ve kent kimliği ilişkisine dair öneriler getirilmiştir. Bunlar;

1. Kent donatı elemanlarının seçiminde ve tasarımında kentin doğal çevre özellikleri (iklim, topoğrafya vb.), yapay çevre özellikleri (bina, yol vb.) dikkate alınarak çalışmalar yapılmalı ve bunun sonucunda özgün kent modeli oluşturulmalıdır.
2. Kentsel donatı elemanları planlama ve tasarım aşamalarından önce yerel yönetim tarafından kullanıcıların kentsel açık alandan beklentilerini değerlendirmek amacıyla anketler yapılmalıdır.
3. Yerel yönetim tarafından yapılan kentsel açık alan çalışmalarında doğru yer seçimi ve tasarımları oluşturulduktan sonra kentsel donatı elemanlarının bakım ve onarımı düzenli ve sistematik olarak kontrol edilmelidir.

4. İsmet acar kültür sokağında bulunan kentsel donatı elemanları, yayaların geçişini engelleyecek şekilde konumlandırıldığından alanda karmaşaya sebep olmaktadır. Bu konuda gerekli çalışmalar yapılmalı ve yaya geçişleri rahatlatılmalıdır.
5. Çalışma alanında bulunan kentsel donatı elemanları kullanılan malzeme, tasarım, planlama açısından tekrar gözden geçirilmeli, kentsel donatı elemanlarının görsel ve malzeme açısından birbirleriyle ve çevreleriyle uyumunun yanında bir bütün olarak kent kimliğiyle uyumu açısından da değerlendirmeler yapılmalıdır. Bu noktada tespit edilen eksiklikler giderilmelidir.
6. Çalışma alanında bulunan çöp kutuları, üst örtü elemanları ve çocuk oyun alanlarının kentsel alanlarda sayıca yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda bir çalışma yapılmalı ve gerekli görülen alanlara eksik olan donatı elemanları eklenmelidir.
7. Çalışma alanında bulunan oturma elemanları, bitki kasaları, çöp kutuları, aydınlatma elemanları yerel yönetim tarafından yerinde incelenmeli ve yetersiz olarak tespit edilmiş bakım ve onarımı yapılmalıdır.
8. Türkiye ortalamasına göre hayli fazla yağış alan Hopa ilçesine yağmurdan korunmak adına yeterli şekilde üst örtü elemanlar eklenmelidir.
9. Tüm kentsel donatı elemanlarında olmazsa olmaz işlevsel ve estetik özellikler dışında buldukları kentin fiziksel, kültürel ve tarihsel özelliklerini yansıtması gerekliliği Hopa ilçesinde yapılan peyzaj çalışmalarında da unutulmamalıdır.
10. Çalışma alanında telefon kabinlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Kullanıcıların bu konuda ihtiyaçlarını gidermek amacıyla, yerel yönetimce alana telefon kabinleri eklenmelidir.
11. Çalışma alanında tespit edilen bir diğer eksik donatı elemanı ise, bisiklet parklarıdır. Günümüzde kullanımının artması sebebiyle de çalışma alanına bisiklet parkları yerleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aksu, Ö., 2012, Kent Mobilyaları Tasarımında Özgün Yaklaşımlar, *Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü*, Trabzon.
- Akyol, E. (2006). “Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Altınçekiç, H., Koç, H., 2000, Peyzaj Tasarımında Kent Mobilyaları ve Kalite Beklentileri, 2. *Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu*. Ankara.
- Altuğ, İ., (2010). “Kentsel Tasarımda Fiziksel Kent Kimliği Kodlarının Oluşturulması: İzmir Konak İlçesi”, Doktora tezi, İzmir.
- Anonim, 2006, <http://www.kocamandenizcilik.com.tr/hopa-port/>(Erişim Tarihi:12.02.2018).
- Anonim, 2013, <http://www.leventyazici.com.tr/hopagen/html/cografi.html> (Erişim Tarihi: 15.03.2018).
- Anonim, 2015, Hopa belediyesi, <http://www.hopa.bel.tr/>(Erişim Tarihi: (23.03.2018).
- Anonim, 2016, <https://artvin.afad.gov.tr/tr/10436/Deprem-Haritasi> (Erişim Tarihi: 28.04.2018)
- Anonim, 2017, Arhavi Orman İşletme müdürlüğü, <https://www.ogm.gov.tr/>(Erişim Tarihi: (14.04.2018).
- Atik, M., (2014). “Kentsel Yaşam Kalitesi Ve Kent Kimliği Bağlamında İstanbul’daki Yenileme Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme; Sulukule Örneği”, Yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Aydoğan, M., (2001). “Kent kimliğinin ortaya çıkartılması amacıyla kentsel tasarım rehberlerinin kullanımı Kemeraltı örneği”. Yüksek lisans tezi, İzmir.
- Aykut, F. (1997). “Dış Mekân Kentsel Donatı Elemanlarında Ahşap Malzeme Kullanımı: Bartın Belediye Parkı Örneği”. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), 117, Bartın.
- Aytin, B., Ertin, D., Özyavuz, M., 2016, Kent Kimliğinin Edirne Kaleiçi Yerleşim Alanı Özelinde Değerlendirilmesi. 4. *Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi*. Edirne.
- Bakan ve Konuk 1981, Türkiye’de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, *İs Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul.
- Başal M, Memlük Y, Yılmaz O, Kurum E. 1997. Peyzaj Konstrüksiyonu, *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları*, Ders Kitabı: 445, 160s. Ankara,
- Başal, M. 2000. Dış mekân tasarımı ve arazi biçimleme deneyimi, İstanbul Metropolitan Alanı 3. Bin Yılda Şehirler: Küreselleşme, Mekân, Planlama, Dünya Şehircilik günü 23. kolokiyumu 8–10 Haziran 1999. İstanbul.
- Başal, M. 2002. Donatı Elemanları, Basılmamış Ders Notları. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü*, Ankara.

- Başal, M. 2002. Donatı Elemanları, Basılmamış Ders Notları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.
- Bayrakçı O., 1989. Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, *Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri Yayını*, 75-77.
- Bayrakçı, O., 1991. Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri. Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu. *Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, 75-77, İstanbul
- Bayraktar, N., Tekel, A., Ercoşkun, Ö., 2007, Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kent Kimliği İlişkisi, *Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, Ankara.
- Bayramoğlu, E., Özdemir B., 2011, Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi*, Trabzon.
- Bilen, S., Ö., (2004) “Kentsel Dış Mekanların Tasarımında Antropometrik Verilere Bağlı Olarak Peyzaj Elemanlarının Ankara Örneğinde araştırılması”, Ankara Ün. Fen Bil. Ens. Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, *Doktora Tezi*, Ankara.
- Bingöl, A., (2004), Ankara'nın farklı mekanlarında kent kimliği. *Yüksek lisans tezi*, Ankara.
- Birlik, S. (2006). Tarihi çevrelerde kentsel kimlik-değişiminin eşik analizi: Trabzon'da bir deneme. *Doktora Tezi*, Trabzon.
- Biol, G. (2007). Bir Kentin Kimliği ve Kervansaray Otel Üzerine Bir Değerlendirme. *Arkitekt Dergisi*, 514, 46-54.
- Bulut, Y., Atabeyoğlu, Ö., Yeşil, P., 2007, Erzurum Kent Merkezi Donatı Elemanlarının Ergonomik Özelliklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi*, Ankara.
- Can, N. (1999), Kent Kimliği, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cavcav, D., (2007). Gelişmekte Olan Ülke Kentlerinde Küreselleşme Sürecinin Kent Kimliğine Etkisi-Ankara Örneği. *Doktora tezi*. Ankara.
- Çakır, H.K, Özenç, A. 2005. Kentsel Dış Mekânlarda Kullanılan Aydınlatma Elemanlarının İrdelenmesi: Edirne Örneği. *III. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu*, Ankara.
- Çelik, E., 2013, Esenyurt İlçesinde Yapılan Peyzaj Uygulama Çalışmalarının Yapısal Peyzaj ve Kent Mobilyaları Açısından İrdelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Çokar, A., (1994). Kent mobilyaları çöp kutuları İstanbul Fenerbahçe bölgesinde bir değerlendirme çalışması. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul.
- Çöl, S. (1998), Kentlerimizde Kimlik Sorunu Ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek için Bir Yöntem Denemesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Çubuk M., 1991. 'Kamu Mekânları ve Kentsel Tasarım', *Kamu Mekânları Tasarımı Ve Kent Mobilyaları Sempozyumu 15-16 Mayıs 1989*, İstanbul, M.S.Ü./ Mimarlık Fakültesi, s.16.
- Demirsoy, M.S. (2006). Kentsel Dönüşüm Projelerinin Kent Kimliği Üzerinde Etkisi Lübnan-Beyrut-Solidere Kentsel Dönüşüm Projesi Örnek Alan İncelemesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Doğan, N., Erhan, İ., Toka, C. ve Uysal, G. (1986). Endüstri Ürünleri Tasarımında Kent Mobilyaları. *Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü*. Ankara.
- Durmuş, Ç., 2008, İstanbul Kent Mobilyaları Üzerine Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, E. (2006). Çevre ve kent estetiği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(9).
- Erdönmez, M. E., Akı, A. 2008. Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron*,3(1).
- Eşkinat, Y., (1992). Kent Planlama ve Tasarım Arasında Gerekli Ara Ölçek: Kentsel Tasarım, *II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*, İstanbul.
- Eyüp, A., Ç., (2003). Şehir mobilyası tasarımının temel ilkeleri. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul.
- Feyzioğlu, S., 2008, Kent Mobilyalarının Kentsel Mekanlarda Yeri ve Oluşum Süreçlerinin İrdelenerek Sınıflandırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi *Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Göncü, N. (2007). Kent öğelerinin kent kimliği üzerindeki etkileri. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.
- Güner, E. (2015). Kent kimliği ilişkisi bağlamında kent mobilyaları: Sultan Ahmet Meydanı örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Arel Üniversitesi *Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Güneş, S., 2005, Kent Mobilyası Tasarımından Disiplinlerarası Etkileşim, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- Güremen, L., 2011, Kent Kimliği ve Estetiği Yönüyle Donatı Elemanlarının Amasya Kenti Özelinde Araştırılması, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Güvenç, B. (1991) "Kentlerin Kimliği ve Antalya Üzerine Notlar, Öneriler, Örnekler", Mimarlık Dergisi, sayı 1, s.19-28
- Güvenç, B. (1991). Kentlerin kimliği ve Antalya üzerine notlar, öneriler, örnekler. *Mimarlık Dergisi*, 1: 19-28.
- Güvenç, B. (2002), İnsan Ve Kültür, *Remzi Kitapevi*, İstanbul.
- Hacıhasanoğlu, I., 1991. Kent Mobilyaları. İstanbul, *Teknolojik Matbaacılık*, İstanbul.
- Hasol, D. (2002), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, *Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, 8.Baskı, İstanbul, s:257
- İlgar, E.,2008, Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi *Fen Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.

- Karakuş, M., K., (2016). Engellilere Yönelik Kent Mobilyaları Üzerine İnceleme. *Yüksek lisans tezi*. İstanbul.
- Kartay, A. (2009). Peyzaj mimarlığı antropometri ilişkisi: İstanbul örneği. *Yüksek Lisans Tezi* Namık Kemal Üniversitesi.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi/Examination Of Antakya In Terms Of Urban Identity. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14).
- Keleş, R., 1978 100 soruda Türkiye 'de şehirleşme, konut ve gecekondu. *Gerçek yayınevi*.
- Keleş, R., 1990, Kentleşme Politikası, *İmge Kitapevi*. Ankara.
- Kılınçaslan, İ., Önem, B., 2005, Haliç Bölgesi Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik, *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*, İstanbul.
- Kuşkun, P., & Yılmaz, H. (2003). Erzurum kent bütününde donatı elemanlarının kullanımı üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(4), 345-351.
- Lynch, K. 1960. The Image Of The City, The MIT Press, Cambridge. (Çev. İrem Başaran, İis Bankası Kültür Yayınları, İstanbul).
- Madran, E., 2001. Kent Belleğinin Oluşumunda Mimarlık Yapıtları, *Mimarlık Dergisi*, 298, 4 47-
- Mumford, L. (1961). The City in History: Its Origins, its Transformations and its Prospects, Harcourt, Brace and World Inc., New York.
- Ocakçı, M. (1993). Şehir kimliği ve çevre ilişkileri. Türkiye'de 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu "Kent ve Çevre-Planlamaya Ekolojik Yaklaşım" Bildiriler Kitabı, Bursa, s. 163-170.
- Ocakçı, M. (1994). Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri. İ.T.Ü., MF-ŞBPB- İstanbul, 6 s.
- Ocakçı, M., (1995). Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, 163-170, İstanbul.
- Önlü, N. (2004). Tasarımda Yaratıcılık Ve İşlevsellik Tekstil Tasarımındaki Konumu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1).
- Özalp, A., Akıncı, H., Temuçin, S., 2013, Artvin İli Arazisinin Topografik ve Bazı Fiziksel Özelliklerinin Tespiti ve Bu Özelliklerin Arazi Örtüsü ile İlişkisinin İncelenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. Cilt: 14, Sayı:2, Sayfa: 292-309.
- Özdemir, D. K. (2016). *Kent kimliğinin sürdürülebilirliği için peyzaj yönetim anlayışının geliştirilmesi: Bartın-Amasra örneği Yüksek Lisans Tezi*, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Özer, M. N. 1998. Planlı ve tasarlı yaşam alanlarının kent kimliği üzerindeki etkileri, Antalya örneği. *Yüksek lisans tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özer, S., Aklibaşında, M., Zengin, M. 2010. Erzurum Kenti Örneğinde Kullanılan Kuşatma Elemanlarının Kent İmajı Üzerindeki Etkileri. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 123-130 Pres, London.

Öztürk Kurtaslan B., 2005. Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,18(1), 193-222.

Park, R. (1967). On Social Control and Collective Behavior. Şikago.

Proshansky, H. M., Fabian, A. K. and Kaminoff, R., Place-Identity: Physical World Socialization of the Self, *Journal of Environmental Psychology*, 3 (1983) 57-83.

Sakal, A. N. (2007). Ankara’da Kentsel Donatıların Peyzaj Planlama ve Tasarımı Açısından Analizi ve Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi*.

Saygılı 2015, http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html (Erişim Tarihi: 20.03.2018).

Suher, H., (1995) Kent Kimliğine Etkili Yasa Uygulamaları, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, 3-12, İstanbul.

Şahin, M.N. (2010). Kent Kimliği ve Değişim Sürecinin Kayseri Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul*.

Topçu, K. (2011). Kent kimliği üzerine bir araştırma: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,8(2), 1049-1072.

Turan, İ., ve Gülgün, B., 2016, Kentsel Kimlik ve Kentli İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. 203-211 web site: <http://dergipark.gov.tr/>

Turgut, H. (2011). Erzurum Büyükşehir Belediye binası ön bahçe peyzaj tasarım çalışmasının tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12(2), 185.

Uçkaç, L. (2006). Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara*.

Ujang, N. (2012). Place attachment and continuity of urban place identity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 49, 156-167.

Uzun, G., 1997. Peyzaj konstrüksiyonu II. Adana: *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını*.

Yıldırım, E., (2004). İstanbul’da Kent Mobilyalarının Değerlendirilmesi “Sultanahmet Meydanı Örneği”. *Yüksek lisans tezi. İstanbul*.

Yıldızcı, A. 2001, “Kent Mobilyaları Kavramı ve İstanbul’daki Kent Mobilyalarının İrdelenmesi” I. *Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, İstanbul, s.29-34*

Yılmaz, O., 1993. *Peyzaj konstrüksiyonu*. Ankara: *Ankara Üniversitesi Ziraat Fak. Yayını*

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad, Soyad : Özlem GÜREL
T.C No : 10462230952
Doğum Tarihi : 31.08.1990
Medeni Durumu : Evli
Uyruk : T.C.
Sürücü Belgesi : B

İLETİŞİM BİLGİLERİ

İş Tel. : 0 544 370 78 08
Cep Tel. : 0 541 312 78 08
E-posta : ozlem_ak12@hotmail.com
Adres Bilgileri : Boğaziçi mah. Kardeşler Apt. Kat:6 No:20 Arhavi /ARTVİN

ŞU ANKİ UNVANI

Peyzaj Mimarı

İŞ/STAJ DENEYİMLERİ

- ▶ Güneşim Peyzaj & İnşaat Ltd. Şti. - Temmuz, 2011
Büro Stajı,
- ▶ Gölbaşı Belediyesi, Park ve Bahçeler Müdürlüğü - Temmuz-Ağustos, 2010
Fidanlık Stajı.

EĞİTİM GEÇMİŞİ

- ▶ **Üniversite (Yüksek L.):** Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fak., Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Konya 2014- ...
- ▶ **Üniversite (Lisans)** : Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fak., Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin, 2013
- ▶ **Lise** : Dr. Şerafettin Tombuloğlu Lisesi, Gölbaşı/Ankara, 2007
- ▶ **İlköğretim** : Gündüz Alp İlköğretim Okulu, Gölbaşı/Ankara, 2004

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce : Orta Seviye (B1 Düzeyi)

BİLGİSAYAR BİLGİLERİ

Program : **Derecesi :**
 Ms Powerpoint : Çok iyi düzeyde
 Ms Word : Çok iyi düzeyde

Ms Excel	: İyi düzeyde
Photoshop	: Çok iyi düzeyde
Autocad	: Çok iyi düzeyde
Sketchup	: İyi düzeyde

YAYINLAR

Gürel, Ö., ve Kurtaslan Öztürk B.,2017, Arazi Sanatıbağlamında İki Sanatçının Karşılaştırılması: Robert Smithson Ve Andy Goldsworthy I. Uluslararası Türk Kültür-Sanat-Dil-Edebiyat Araştırmaları, New York,478-492.

Gürel, Ö., ve Kurtaslan Öztürk B.,2017, Kent Mobilyalarının Peyzaj Tasarımındaki Yeri I. Uluslararası Türk Kültür-Sanat-Dil-Edebiyat Araştırmaları, New York,494-504.

